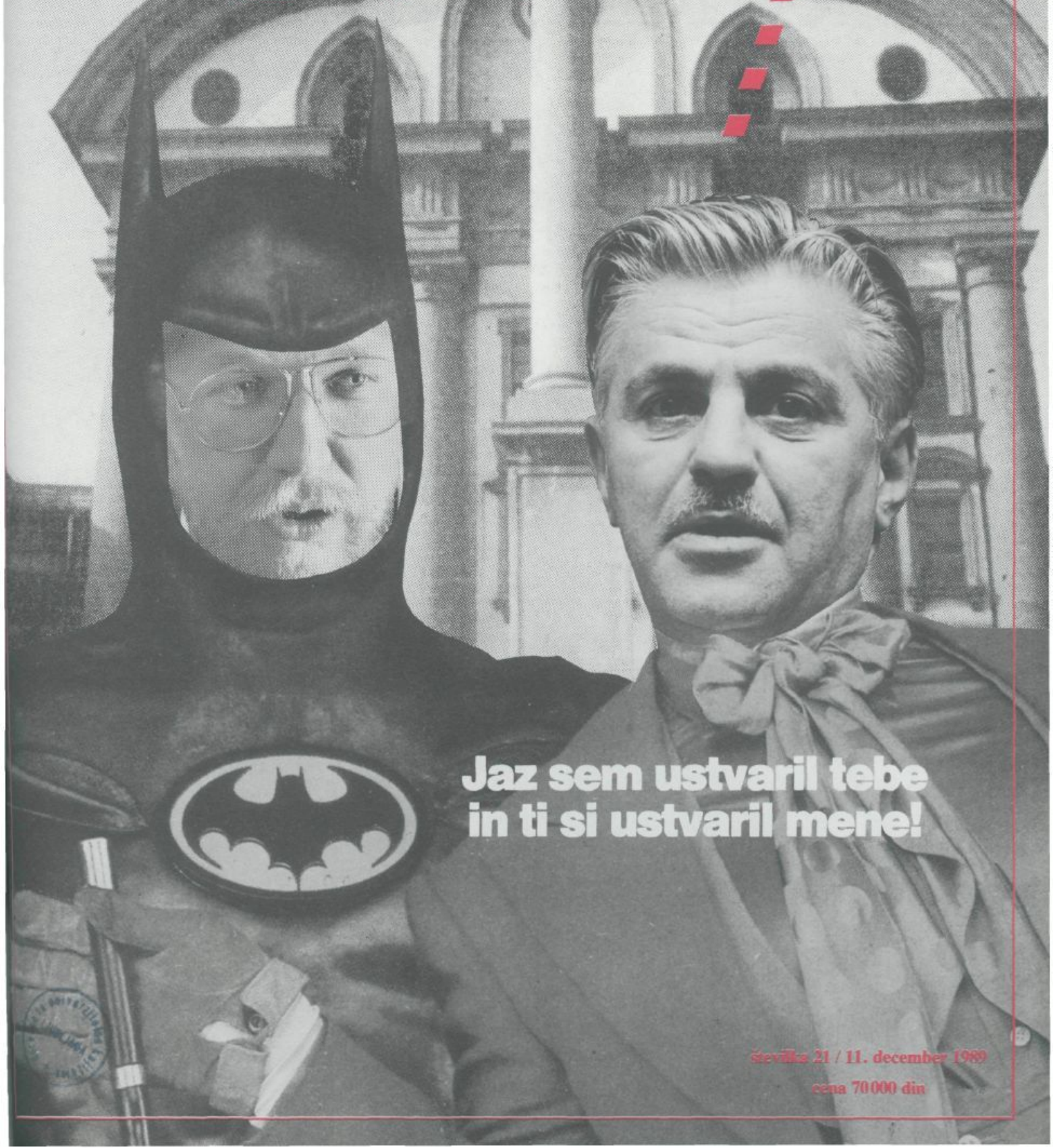

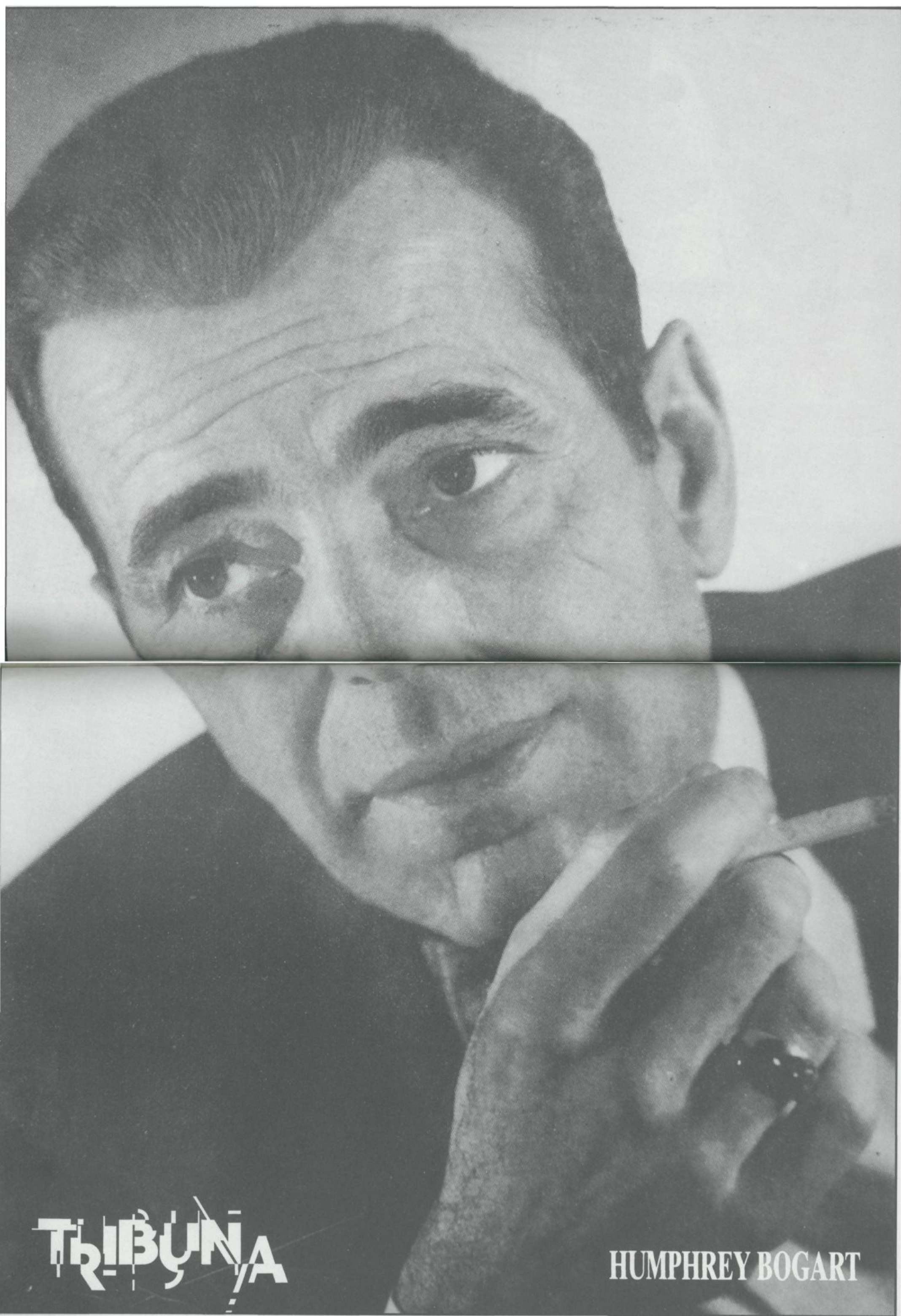
TRIBUNA

**Jaz sem ustvaril tebe
in ti si ustvaril mene!**

Število 21 / 11. december 1989

cena 70000 din

TRIBUNA

HUMPHREY BOGART

KAZALO

UVODNIK

Batman

Bert je ime kar tako. Bognedaj, da bi, ljube bralke in dragi bralci, kdaj izvedeli, za koga v resnici gre. Hitro bi ga naučili demokracije. No, in ta Bert mi je zaupal naslednjo zgodnico, ki da se ji smeje cela hiša »Delo« in sam ne vem, če bi fantu verjel ali ne. Dela pa tale Bert resnično tam, kjer bi se naj vse skupaj zgodilo: v metirnici (to je tam, kjer časopis zlepijo v njegovo dokončno podobo) tiskarne na Delu. Tam so v terek montirali tudi do nedavnega najbolj neodvisni časopis »Demokracijo«, sedaj v zadnji fazi preobrazbe v trobilo.

In tam se je zgodilo. Gospodična odgovorna urednica je že skoraj opravila svojo naporno nalogo, čakala je le še na uvodnik, ki ga je izumil in komaj zjutraj v tiskarno prinesel glavi urednik omenjenega časopisa. Na obisk pa je prišel še kandidat za novega glavnega urednika, junak Janez Janša, občan, ki tam pravzaprav ni imel kaj početi. Tedaj je gospodični urednici v pomoč prispel še legitimni glavni urednik. En čas so se, baje, še kar lepo gledali, dokler niso prinesli fotostavek uvodnika, ki so ga meterji nič hudega sluteč nalepili na »špiгла«. Tedaj pa je usekalo. Občan J. J. je začel brati umotvor glavnega urednika in nenadoma zaripnil. Poklical je gospodično odgovorno, da si tudi ona prebere uvodnik in pomislite, zahteval, naj strga uvodnik s »špiгла«. Tej je seveda ob branju od vsega hudega in napora postalo slabo, začela je vpiti in na sugestijo o dostojnem obnašanju s strani glavnega urednika zapustila tiskarno z obrazom, s katerega ni bilo razvidno niti, da se ne gre obesit na Rožnik. Od nekod se je vzel še gospod direktor tiskarne Delo in bilo mu je zelo nerodno, ko mu je gospod Janez Janša povedal, da je on Janez Janša in to verjetno zato, da bi razumel, da se z njim ni za zajebavat in da se sme počutiti malega. Gospod glavni pa da je temu istemu Janši povedal, da je samo občan, ki dela zgago.

Slavni junak je odhitel na telefon in si dal v pomoč priklicati še dva ugledna občana – Igorja Bavčarja in Bojana Korsiko, ki baje čujeta tudi na ime Magellan. Neenakopraven boj, kjer so trije enemu grozili, da ga bodo že na drugem kraju, ker je on napisal samo to, kar so napisali že oni, pa se tega tam niso mogli spomniti. Tako mladi, pa tako pozabljivi.

Spomnili pa so se, da jih lahko reši le še gospodična odgovorna, ki pa je izginila neznanokam (kasneje se je pokazalo, da se obesila le ni) in tako ni mogla preprečiti objave uvodnika. To so sklenili storiti, baje, oni sami, a jim je prisotni glavni urednik »Demokracije« razložil dve, tri o zakonu o javnem obveščanju (njim, starim mačkom) in o tem, kaj v tiskarni sme glavni urednik in kaj trije navadni občani, četudi pomembni možje in na nek komičen način lastniki časopisa. Po štirih urah ne ravno demokratičnega dialoga je zmagal uvodnik z resnico. Ja, dragi moji, še ena zmaga demokracije na njenem pohodu v dolino šentflorjansko.

In trije slavni občani so odšli na pivo in pri tem, baje, izgledali besni kot gliste. Ljube bralke in dragi bralci, če je zgodba resnična ali ne, jaz ne morem vedeti in si je zato, prosim, ne ženite k srcu.

Pa, hop, v kino gledat Batmana, ki z vsem skupaj, hvalabogu nima nič skupnega.

V Ljubljani, 7. decembra 1989

Vaš HAMFRI BOGART

TRIBUNA je glasilo UK ZSMS Ljubljana • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana • Naslov uredništva: Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, tel. (061) 319-496, telefaks (061) 319-448 • v uredništvu dežuramo vsak dan med 10. in 12. uro • Glavni urednik: Karli Erdlen • Odgovorni urednik: Tomi Drozg • Lektorica: Nives Klinc • Cena 70.000 din • Oproščeno prometnega davka po sklepu št. 421-170/22. 4. 1973 • Naslednja številka izide 25. decembra

- 1 Hamfri
- 4 Intervju:
Jevrem
Brković
- 8 Magnetogram
- 12 Intervju:
Fronta za
samostojno
Slovenijo
- 14 Castro
- 18 Škof
Rožman
- 24 Fotolabor
- 26 Intervju:
dr.
Boštjan
M.
Zupančič
- 35 Gola
pištola
- 43 Soft
fucker's
- 46 Protokoli
- 48 Firer

SVETU ZA VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC

Pred kratkim ste predlagali Javnem tožilstvu SR Slovenije, naj se pregledajo politični sodni procesi med letom 1946 in 1954. Sem spadajo: Nagodetov proces, duhovniški, agentski, gestapovski procesi. V Vaši vlogi nakazujete, da so bili nekateri ljudje obsojeni po krivici. Predlagate neko, vsaj simbolično zadoščenje. Istočasno predlagate tudi podrobno preiskavo o usodi vojnih ujetnikov, domobrancev. Med obema predlogoma je značilna razlika!?. Za prve, formalno sojene, sugerirate nedolžnost. To pa ne velja za domobrance, mučene in pobite brez procesa. Vendar to ni glavni razlog za tole pismo; gre za to:

Slovenska preteklost zaznamuje od trenutka napada Nemčije na Sovjete 22. junija 1941 pa do začetka Julija 1942 dobo nasilne smrti veliko preko 1000 naših rojakov. Ta faza naše tragedije je popisana in dokumentirana v Črnih bukvalah (Lju.1944). Likvidacije je izvedla VOS, organ KPS. Ni šlo za kake sodne procese, ampak sumarično likvidacijo ljudi, za katere se je sumilo, da ne bodo navdušeni nad novo politično oblastjo, ki se je začela formirati. Ni šlo za izdajalske povezave z okupatorjem, niti ni bil čas oborožene samoobrambe prebivalstva Ljubljanske pokrajine. Če smo imeli v Sloveniji med vojno in revolucijo kake nedolžne žrtve, so to bili nedvomno ti nesrečni rojaki.

Vaša vloga, naj se preiščejo zadeve od leta 1946, ne pa onih leta 1941 naprej, je nesprijemljiva. Boljše je molčati. Pokriti s plaščem pozabe že omenjene umore, ne omeniti turjaških žrtev, 30 pobitih ranjencev, zatona slovenske pravice v kočevskem procesu, pozabiti o krivici prvega dachauskega procesa (Ilovar, Peterlin, Križ in drugi); pisati pa tisoče strani o drugem dachauskem procesu, je nedopustno taktiziranje in odstop od objektivnosti. Slovenska polpretekla zgodovina je polna take perfidne taktike, delati se demokrata s tem, da kritiziraš male prekrške, o velikih zločinah pa molčiš ali jih celo odobravaš.

Sedanji čas liberalizacije in demokratizacije zahteva od Vašega Sveta doslednost in globalni pristop do dogajanj od 1941 naprej. Če se Slovenija hoče izogniti kaosu, neredom, obračunom in maščevanju, mora vstopiti v nove politične razmere z razčiščenimi računi in odnosi.

Naj Vaša organizacija institira na popravilo samo omejenega obdobja naše zgodovine, o magnum crimen pa previdno molči? Tak poprijem več škoduje kot koristi in pomeni veliko pomoč tistim, ki ovirajo in odlašajo demokratizacijo naše dežele. Dr. Peter Urbanc

MNOGOVRSTNA LJUBEZEN DO NARODA – MOJ VSAKDANJI KRUH

Gotovo noben narod ne živi samo iz sedanjega trenutka, živi iz preteklosti za prihodnost.

Toda vsaka doba ima svoj smisel v sami sebi, zato je naša naloga, da damo tej dobi pravi smisel, pravo vsebino. Vsi čutimo, da je potreben boljši svet. Za izboljšanje razmer niso odgovorni le ljudje na položajih. Skupna naloga nas vseh je, da skušamo v okolju, kjer smo, odpravljati gluhost, neznanje, nemoč človeškega duha. Premalo je to le vedeti, treba je narediti. Ljudje na položajih morajo seveda to dopustiti in nikogar ovirati pri delu za dobro.

V sebi moramo prebuditi misel na moralno zdravje, ideje človeške plemenitosti in čisto vsakdanjo pravičnost. Notranja zakonitost, ki zagotovo vodi k miru, je sledeča: dobro, ki ga storimo, je bolj važno kot slabo, ki ga razkrinkamo. Zato se ne ustavljamo pri iskanju napak pri drugih. Trudimo se raje, da bi mi vsi bili zmožni reševati probleme, ki nas obdajajo.

Odgovorni smo za obstoj našega naroda. Prvi korak, ki ga lahko naredimo, je naše govorjenje. Saj je govorjenje oddajanje. Znova in znova se spodbujamo, da vsak izmed nas počlovečuje svoje govorjenje. Govorica je namreč živ stik in pričevanje med nami, je moč, zgovorna prisotnost. Obnavljajmo naše govorjenje in ga poglobljajmo v lepem, saj bomo že tako zmogli rešiti mnogo stisk, sporov in sovraštev. Govorjenje je znanje, spoznanje, globina. Kdor se ne zanima za svoj jezik in ne pazi, kako govori, ruši svoj narod. Duhovna praznina po šolah, enostranski prikaz zgodovine, uničevanje slovenskega kmeta, rušenje kulturnih objektov: vse to je smrtno ranilo naš narod. Generacije in generacije so pohabljene, odvzet jim je smisel življenja. Premalo je, če je človek samo izobražen, razumen, nadarjen, bogat, biti mora tudi moralen. Kje je gorečnost za človeka in čut za vse, kar morajo ljudje pretrpeti? Kdo poskrbi za ljudi, ki so v materialnih težavah, ki so v duhovnih krizah? Pa Cerkev še naprej ne bo smela karitativno pomagati ljudem v stiski?

Zaskrbljujoče je padanje rojstev. Nujno moramo nekaj storiti, da bi se družine odločale za večje število otrok. Treba je verjeti v slovenstvo in delati zanj. Za slovenstvo bomo morali veliko žrtvovati, če bomo želeli preživeti.

Enkrat za vselej spoznajmo, da ni važno, katera institucija ima več ljudi; važno je, da se vsi zavzemamo za to, da bi vsak človek našel pravo pot. Prav pa je, da tisti sistemi, ki ovirajo človečnost, sloven-

stvo, kulturo, ne polnijo prostor v naši družbi. Svoboda je možna tam, kjer so ljudje osvobodljivi; samo šibki ljudje si ne upajo biti pravični in skušajo po bližnjicah krivice hitro priti do cilja. Sleherna raba sile je slabost. Je nemoč in duhovna praznina tistega, ki to nasilje povzroča.

Vsi ljudje, posebno pa odgovorni za usodo ljudi, so poklicani k vzvišenosti nad besednimi spori, dvomi in računi.

To je poziv k dejavnosti, ki se prične najprej pri meni samemu, poziv, da ohranimo svoj narod, svojo kulturo; poziv, da ohranimo mir v svojih družinah in poziv k odprtosti za vse dobro. Je poziv proti nasilju in kršenju človekovih pravic. **Ohranimo svojo zemljo. Zemlja ni mrtva stvar. Zemlja diha.** Odgovorni smo za svoje okolišje. Je zelo lepo, čeprav smo ga delno že onesnažili. Naši pretekli grehi do narave naj nas streznijo, da bomo takoj začeli uresničevati odgovorno nalogo do varovanja in ljubezni do narave.

CIRILSKO DRUŠTVO
SLOVENSKEGA BOGOSLOVCEV
Predsednik Kramli Miha

NEKATERI SO PRITEKLI

Novolevičarji ne odnehajo! V eni zadnjih Mladin nacionalistični histerik Vlado Miheljak že z obrabljenim, šablonskim besednjakom napada zagovornike narodne samostojnosti kot "nacionalno omejene" in "militantne antikomuniste". Blagor Slovincem, da imajo razen "zabitih provincionalcev", ki jim pogled ne seže dalj od Karavank in Kolpe, še može "širnega svetovljanskega duha", ki vedo svojem neukemu ljudstvu povedati, kaj je demokratično in kaj nedemokratično, in mu modro svetovati, koga izvoliti na spomladanskih volitvah. Glede Miheljakovega očitka o "militantnem antikomunizmu", pa bi povedal, da je biti protikomunist vrlina. Spominimo se samo komunističnih morij na Kočevskem Rogu, Katynskem gozdu, Tienen menu, Štirideset milijonov Stalinovih žrtev. Mimogrede bi vsem tistim, ki še vedno želijo trpinčiti človeška bitja s socializmom (po meri človeka) svetoval, naj se zaposlijo v hlevih in svinjaki ter socializem uvajajo med živalmi, čeprav se bojim, da bi imeli kmalu za vratom Društvo proti mučenju živali. Sicer pa protikomunizma ne more biti, ker je komunizem že propadel, ostala pa je njegova klavna zapuščina in člani "troedine partije" - ZKS, SZDL, ZSMS - ki v prenovitvenih časih mrzlično iščejo novo politično držo in se pri tem vedejo kot hudodelci, ki si spreminjajo imena in zamolčujejo preteklost. Zato bi bile ustreznejše besede "militanti antipolitokratizem".

Vsem novoustanovljenim strankam (SZD,

SDZS, SKD in SKZ) pa bi svetoval, naj pri delovanju za slovenski narod temeljijo na treh naravnih pravicah slehernega naroda, ki jim ni moč oporekati.

1. Domovinsko-lastninski pravici, ki temelji na pravici, da ima narod lastninsko pravico nad svojim ozemljem in s tem edini pravico odločanja in upravljanja na tem prostoru. Kar pomeni, da narod lahko brez ugovora in vesti omejuje priseljevanje, kot sproža postopek za vračanje vseh priseljencev iz gospodarskih vzrokov iz svoje domovine, ki je njegova zgodovinska last.

2. Pravica naroda do samoobrambe in samozaščite: narod se lahko z vso pravico zaščiti pred vplivi, ki ga ogrožajo in postopati z zgoraj omenjeno pravico.

3. Pravica do državnosti - pravica do ustanovitve neodvisne pravopolitične enote (države) z vrhovno oblastjo ustanov slovenskega naroda - državnost naroda.

AŽ

LJUBLJANSKI ŽUPANJI NUŠI KERŠEVAN

Pajek že lep čas nemoteno ropa lastnino - automobile - pohlevnim Ljubljancem. Ti seveda to kriminalno početje, pa čeprav pred svojimi očmi in pri belem dnevu, pohlevno prenašajo. Največ, kar so zmožni, je preklinjanje, 45-letni diktat mestnega komunizma je pač dolga doba in če bi na primer kakšna izpostava ljubljanske oblasti začela Ljubljancem odvzemati stanovanja, ti verjetno še vedno ne bi povzdignili svojih pesti. Takšen je pač občutek, ko iz dneva v dan gledaš pajkovo nemoteno pustošenje.

Poglejmo to mafijaško obnašanje poličke.

Ljubljanska mestna skupščina je meni nič tebi nič sprejela odlok, na osnovi kategega eksponenti te skupščine povsem samovoljno pred očmi nemočne javnosti krađe osebno lastnino. Kar je seveda najhujše, je dejstvo, da se v situaciji ugotovitve kraje avtomobila nimaš prav nikamor pritožiti. S tem ljudi naravnost silijo, da jim bo kdaj kdo kaj naredil!

V civiliziranih družbah je problematika s pajkom, oziroma z oviranjem prometa, razumno rešena. Tam pajek odpelje le najnujnejše primere, tiste avtomobile, ki povsem jasno ovirajo promet in življenje v mestu. Za ostale prekrške pri parkiranju pa policaj napiše liste in kazni se potem plača s položnico.

Kaj pa v Ljubljani?

Z svojim arogantnim nastopajstvom pajki, poleg tega, da za nekoga opravljajo

kriminalno dejavnost, ustvarjajo še represivno klimo ter s tem pošteno **vznemirjajo ljudi**.

Ljubljanci poznamo vsakodnevne situacije, ko dva ali celo več pajkov v skupini zablokirajo ulice in dolge minute močno **ovirajo promet**.

S tovrnjaki (pajki) ne le da se zrak na ljubljanskih ulicah dodatno onesnažuje, ampak ga ti tovrnjaki s svojimi nerodnimi in dostikrat prav objestnimi manevri pošteno **onesnažujejo**.

Kot kaže pustošenje s kar šestimi (!) pajki (dovolj bi bil le eden), je ljubljanska birokracija finančno docela shirana, zato je grabljenje fičnikov z dobesednimi kraji pred očmi nemočne javnosti za to birokracijo kot izgleda samoumevnost. Sicer pa je za komuniste marsikaj na tem svetu bilo samoumevno.

Res pa je, da še nisem slišal, da bi kakšna oropana žrtev polomila šipe na mestni hiši, ali pa, da bi se kakšen pajek sredi kraje znašel v plamenih molotovega koktajla. Ljubljanci smo raje javno okradeni, kot pa da bi se uprli, na žalost, na edino mogoč način. Naj mi ob tem noben ne goflja o delegatskih pobudah...

Ljubljana, 17. novembra 1989

IVO ŽAJDELA
Ljubljana

DOKLE DOPIRE STUDENTSKA SVIJEST!

Pisati o protestu studenata Sarajevskog univerziteta (radi se o manjem dijelu sveukupne studentske populacije ali izuzetno bučnom) možda i nema smisla. O tome je dosta rečeno a ponešto i napisano na stranicama prethodnog broja ovog lista. No, ima tu detalja koje treba razjasniti, pogotovo što su događaji koji su uslijedili na neki način stavili tačku na ovaj slučaj.

Stanovnici studentskog naselja »Nedžarići«, odnosno najgrlatiji »buntovnici«, pokušali su metodom pritiska i primitivne agresivnosti (neki u tome prepoznaju recept »antibirokratske revolucije«) nasilno ostvariti svoje zahtjeve, koji svojim većim dijelom nisu imali razumnu podlogu. Kao ilustracija, može poslužiti pregled zahtjeva koje su studenti iz »Nedžarića« postavili na zboru, neposredno prije izlaska na ulicu:

- izjednačavanje plaćanja, za sve studente, hrane i smještaja;
- neprihvatanje povećanja cijena smještaja i ishrane (sa 1050000. na 2000000. najnovijih dinara za mjesec).

Između ostalog, spomenuli su tada i povećanje stope za visoko obrazovanje. Stiče se utisak da je pominjanje povećanja stope korišteno samo u svrhu smanjenja davanja iz vlastitog džepa, a ne u cilju poboljšavanja materijalnog položaja profesora i asistentata, modernizacije univerziteta i na-

stavnog procesa.

Svi zahtjevi koji su se kasnije pojavili na spisku, rezultat su angažovanja predsjednika UK SSO Sarajeva, koji je pokušao na taj način dati ovom protestu određenu ozbiljnost i opravdanost.

Vulgarni i primitivni istupi nezadovoljnih studenata na zboru u »Skenderiji« srušili su i taj krhki pokušaj mudrog izlaska pred javnost.

Zahvaljujući činjenici da je trenutna situacija na Univerzitetu izuzetno loša (bar što se tiče materijalno-finansijskog položaja) Skupština BiH je prihvatila da raspravlja o povećanju stope za visoko obrazovanje. Prijedlog Zajednice za visoko obrazovanje je da se sa sadašnjih 1,9 povećava na 3,85. Jasno je odmah bilo da će Skupština teško prihvatiti predloženu stopu jer je dobro poznato da privreda BiH ionako »stenje« od mnogobrojnih izdvajanja. To se je pokazalo kao tačno, jer Vijeće udruženog rada Skupštine BiH nije prihvatilo povećanje stope na svom zasjedanju od 23. 11. '89. Važno je istaći da je Vijeće opština dalo svoju saglasnost, što je značilo da će se na Vijeće udruženog rada izvršiti određeni pritisak. Ta predviđanja su se i ostvarila. Samo par dana poslije održane sjednice Vijeće udruženog rada je ponovo zasjedalo i odlučilo da se izdvajanje za visoko obrazovanje povećava sa 1,9% na 2,6%.

Ovo bi moglo značiti da su zahtjevi studenata iz »Nedžarića« riješeni povećanom stopom. Ipak vrijeme će pokazati pravo stanje stvari.

Među studentima je dobro poznato da su inicijatori ovog protesta uglavnom oni koji su gubili po nekoliko godina studija, a po logici, društvo ne bi trebalo uopšte izdvajati sredstva za takve studente.

Opšti je utisak da svijest pobunjenih studenata i ovog puta nije otišla dalje od »kašike i tanjira«.

Sve u svemu žalosno, zar ne!

JASENKO MUŠIĆ

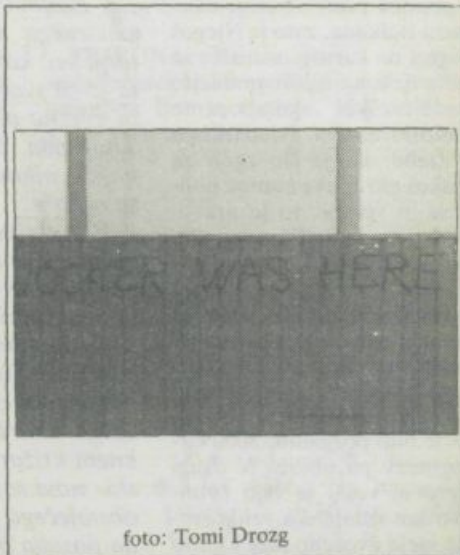

foto: Tomi Drozg

ČRNOGORCI NISO SRBSKI RUSI

JEVREM BRKOVIĆ-ČRNOGOREC

TRIBUNA: Jevrem Brković, poznamo vas kot pesnika, dramatika in publicista, v zadnjem času pa ste postali znani predvsem kot najpomembnejši in najglasnejši kritik črnogorske in srbske politike. Imate morda tudi politične ambicije?

BRKOVIĆ: Ukvarjam se z vsem tem, kar ste našli, bil sem tudi gledališki kritik in novinar, po duši pa sem predvsem pesnik. Nisem politik, nimam nikakršnih tovrstnih ambicij, politika me zanima le toliko, kolikor je povezana z usodo mojega, črnogorskega naroda in avnojske Jugoslavije. Zanimivo, da nikoli nisem bil član ZK, iz vojne, ki sem jo doživel kot otrok, sem sicer ponesel nekakšna romantična komunistična občutja, ki pa so z dozorevanjem bledela. Danes sem dokončno spoznal, kam nas je pripeljala ZK, ki je zaprila izredne zgodovinske možnosti in nas potisnila na rob prepada.

TRIBUNA: Odkod v Črni gori v zadnjem obdobju tako jasno in glasno izražene težnje po črnogorsko-srbskem siamstvu, in sicer prav v času, ko se v drugih delih države krepi nacionalna zavest, ki večkrat že prerašča v patološko obliko nacionalizma?

BRKOVIĆ: Ideja o črnogorsko-srbskem siamstvu ni nova. Kontinuirano se pojavlja od Petra Petrovića Njegoša, preko Nikole I. Petrovića pa vse do danes. V Njegoševem času je bila Črna gora izolirana državna tvorba v odporu proti azijski okupaciji Balkana, zato je Njegoš zaigral na karto slovanstva in srbstva kot najpomembnejše srednjeveške komponente južnoslovanstva. Poudariti pa je treba, da je šlo zgolj za poskus okrepitve enotne politične in verske, to je pravoslavne, ne pa tudi nacionalne zavesti, čeprav je po drugi strani res, da je prišlo do izenačevanja verske in narodne pripadnosti. Po ustanovitvi Kraljevine SHS je bila Črna gora leta 1918 z ukazom vojvode Mišića okupirana, 6000 hiš je bilo požganih, 3000 Črnogorcev pa ubitih. V drugi svetovni vojni je bilo četništvo kot izdajalska velikosrbska ideja uvoženo tudi v Črno

Foto: J. Brnović

Jevrema Brkovića smo do nedavnega poznali predvsem kot enega najvidnejših sodobnih črnogorskih pesnikov, avtorja več kot dvajsetih pesniških zbirk, prozaista in dramatika, ki je za svoje literarno delo prejel najpomembnejša republiška in zvezna priznanja, kot so: nagrada 13. julij, nagrada mesta Titograda, plaketa Ivana Gorana Kovačića, nagrada Društva književnikov Črne gore, Sterijeva nagrada za dramo *Svečanost se odlaže*...

V zadnjih letih pa se je z deloma *Ljubljanska drama in Anatomija morale nekega stalinista* uveljavil tudi kot odličen publicist ter v časopisju kot zagrizen polemik, »enfant terrible« in nasprotnik uradni črnogorski politiki.

Zatorej smo se odločili, da damo tokrat besedo eni najbolj očrnjenih in osovraženih osebnosti v srbskih in črnogorskih množičnih občilih. Pogovarjali smo se o zanikanju črnogorskega naroda s strani velikosrbskih nacionalistov, o pikaresknem križarskem politikantskem mitingaštvu, »mladočrnogorski« novi razvojni filozofiji in o tragičnih usodah nasprotnikov obstoječega režima v Črni gori, za katero njeni voditelji trdijo, da postaja pravna država.

goro. V bistvu gre zgolj za nadaljevanje politike privržencev združitve Črne gore s Srbijo, čeprav ne gre zanikati, da je tudi mnogo t. im. »bjelašev« pristopilo k partizanom. Danes je položaj v Črni gori zaradi Kosova in krepitve velikosrbskega nacionalizma zelo zapleten. Prišlo je do mitingov, na katerih so bile pod krinko solidarnosti s Srbi in Črnogorci na Kosovu jasno izražene zahteve po posrbljanju Črnogorcev. Vzroke gre iskati v neznanju in zavezanosti tradicionalistični zavesti, ki ju še podpihujejo neutemeljene teze o Črni gori kot srbski Šparti in o Črnogorcih kot najboljših Srbih. Temu pa se črnogorsko vodstvo ne zna, bolje rečeno noče zoperstaviti.

TRIBUNA: Ali lahko rečemo, da se večina prebivalcev Črne gore danes deklarira za Srbe, kot hočeta prikazati uradna politika in množični mediji?

BRKOVIĆ: Gre za še eno v vrsti zavestno medijsko konstruiranih laži o Črnogorcih, katerih cilj je dokazati, da je Črna gora srbska dežela, ki jo je treba samo še priključiti SR Srbiji. Resnica pa je povsem drugačna. Prepričan sem, da ima 90 odstotkov Črnogorcev zavest pripadnosti črnogorskemu narodu, preostalih 10 odstotkov pa tako črnogorsko kot srbsko nacionalno občutje. Nič nimam proti ljudem, ki so žrtve tradicionalistične zavesti, ne dovolim pa, da me kdo napada zaradi črnogorske in jugoslovske usmerjenosti.

TRIBUNA: Odkod teze o Črni gori kot srbskem Piemontu?

BRKOVIĆ: Črna gora ne more biti srbski Piemont, saj gre za dediščino tisočletne črnogorske državnosti, ki se je začela z Dukljo, ter nadaljevala z Zeto in Črno goro. Kako je lahko pokrajina, ki je bila 170 let pod okupacijo Nemanjičev srbski Piemont ali srbska Šparta? Ideja o Črnogorcih kot srbskih Prusih je bila potrebna vladarski hiši Petrovičev, in še posebej Nikoli I., ki si je poskušal na ta način utreti pot na srbski in jugoslovski prestol. Gre za grozljive, neznanstvene trditve, ki so Črno goro pripeljale v današnjo situacijo.

TRIBUNA: Zanimivo pa je, da tudi mnogo uglednih znanstvenikov meni, da je črnogorski narod zgolj povojna partijska inovacija, ki je bila vsiljena od zunaj in ni zrastle iz črnogorskega ljudstva.

BRKOVIĆ: Tudi ta teza ne vzdrži resne znanstvene analize. Ne obstaja namreč narod, ki bi ga ustvarila katerakoli stranka. Res pa je, da je KPJ pripomogla k afirmaciji nacionalne biti, omogočila in spodbudila izražanje pripadnosti črnogorskemu narodu, kar pa ne velja le za Črnogorce, pač pa tudi za vse druge jugoslovanske narode. Šlo je za pragmatično potezo Josipa Broza in jugoslovanske KP, s katero naj bi razrešili nakopičena nacionalna naspotja in nepriznavanje nekaterih narodov v stari Jugoslaviji. Vedeti pa je treba, da je komunizem po svojem bistvu anacionalen, oziroma internacionalističen, tako da naj bi bila to le prehodna postaja na poti k tako imenovani internacionalni platformi. Spor z Informbirojem pa je postavil načrte na glavo, komunisti so se odrekli internacionalističnim iluzijam in svoje delovanje usmerili zgolj na nacionalno prizorišče.

TRIBUNA: Kaj imajo po vašem mnenju skupnega Batrić Jovanović, Vuk Drašković, Matija Bečković, Ranko Jovović, Budimir Dubak, Momir Vojvodić in Dobrica Ćosić?

BRKOVIĆ: Mislim, da je treba iz te skupine velikosrbskih nacionalistov izločiti Dobrico Ćosića. Čeprav tudi on juriša na Črno goro in se bori za njeno posrbljanje, gre za književnika, ki konec koncev ni izdajalec svojega naroda. Vuk Drašković je legalni četniški vojvoda v Jugoslaviji. Batrić Jovanović, Budimir Dubak, Momir Vojvodić, Ranko Jovović, Radimir Uljarević in drugi pa so tako imenovani pisci brez avtentične nacionalne zavesti, ki se poskušajo z velikosrbskim prilizovanjem prebiti v neko drugo literaturo.

TRIBUNA: Zakaj to počenjajo?

BRKOVIĆ: Nedvomno imajo od tega koristi, poleg tega pa gre za tradicionalne ostanke iz druge svetovne vojne, čeprav moram poudariti, da sem bil vedno proti temu, da sinovi plačujejo za grehe svojih očetov, seveda, če so sami drugače usmerjeni.

TRIBUNA: Kako bi ocenili oktobrsko in januarsko rušenje črnogorskega vodstva?

BRKOVIĆ: Oktobrski in januarski dogodki so tragični tako za Črno goro kot tudi za avnojsko Jugoslavijo. Ne gre več samo za eno republiko, danes je na vrsti Slovenija, jutri Hrvaška... V Črni gori je šlo za poskus ponovitve vojvodinskega scenarija, ki pa ni povsem uspela. Ni namreč isto rušiti, zgodovinsko gledano, srbsko pokrajino ali suvereno republiko s tisočletno državno tradicijo. V tragičnih sto dneh od oktobra do januarja je črnogorsko vodstvo pokazalo svojo nesposobnost in nemoč, da ponese težko breme na svojih plečih, zato jih je velikosrbski val, maskiran s socialnimi nemiri, januarja z lahkoto

odnesel z zgodovinskega prizorišča. Delavci, ki so šli 10. januarja na ulice, so bili zmanipulirani in izrabljeni za mračne cilje ljudi, ki so nastopali v imenu delavskega razreda, v resnici pa proti njegovim interesom.

TRIBUNA: Kakšno vlogo je po vašem mnenju pri tem odigralo politično vodstvo SR Srbije?

BRKOVIĆ: Vse se je odigralo po scenariju memoranduma SANU in Miloševićevega štaba, ob pomoči mobilnih častnikov, kot so Šolević in njemu podobni. Gre za velikosrbsko zaroto, katere uvod je bilo tako imenovano konstituiranje SR Srbije v Srbiji, nadaljevanje pa naj bi sledilo z razširitvijo na ozemlje Črne gore in Makedonije, ki bi v doglednem času postali srbski pokrajini. Podobne ideje so bile sicer prisotne že ob osvoboditvi leta 1945, šele danes pa so razmere take, da se lahko tudi javno izrazijo in reklamirajo. Menim, da je bil Milošević programiran, da kot Črnogorec po rodu pride na čelo Srbije in ji kot doto prinese Črno goro.

TRIBUNA: V skici za portret Slobodana Miloševića ste se pred poldrugim letom vprašali, ali in v katerem Karadjordjevu bo Milošević doživel usodo Mika Tripala? Kako bi na to vprašanje odgovorili danes?

BRKOVIĆ: Res je, da sem pred skoraj dvema letoma primerjal usodo Mika Tripala in pričakovalo usodo Slobodana Miloševića, pri čemer sem – poznavajoč kadrovske obračune v komunističnih strankah – trdno verjel, da je tudi po Titu možno neko drugo Karadjordjevo, v katerem bo Milošević doživel politični fiasko. Danes pa se je njegova pučistična strategija razmahnila že do te mere, da se zdi, kot da je on tisti, ki Jugoslaviji pripravlja nova Karadjordjeva in 8. seje. Jugoslavija kot kaže ni več sposobna napraviti Karadjordjeva, kjer bi Miloševićeva politična glava padla. Kljub vsemu pa se mi zdi, da srbski vožd danes tone v lastni strategiji kvaziboljševizma in populizma, ki pa daje zgolj dekorativne rezultate. Srbija je država z dokajšnjo demokratično tradicijo, zato danes srbskega intelektualca ni več mogoče slepiti z mitingaško demokracijo in menim, da bodo tudi tisti, ki danes še podpirajo Miloševića, že jutri spoznali, da

je njegova politika pogubna najprej za Srbe in Srbijo, potem pa v enaki meri še za vse jugoslovanske narode. Milošević se je znašel v precepu kvaziboljševiškega namišljenega raja in klerikalno nacionalističnega pritiska, ki ga počasi, toda vztrajno, potiska v kot kakor slabega boksarja, ki ne najde drugega izhoda. Prepričan sem, da bo Milošević doživel odločen poraz na srbskem ringu, kjer se bijeta demokracija in populistična diktatura.

TRIBUNA: Od zrušitve črnogorskega vodstva je minilo enajst mesecev. Kaj se je v tem času izboljšalo in ali so obljube »mladočrnogorcev« izpolnjene?

BRKOVIĆ: Novo vodstvo je samó prevzelo oblast, si razdelilo položaje in stanovanja. Gre za ljudi, ki so le eksponenti tistih, ki stojijo za njimi. Žalostno je, da je podpredsednik republiške skupščine, najvišjega parlamentarnega telesa, človek, ki pri osemindvajsetih letih še ni končal fakultete. Gre za malopridne ljudi, ki sami sebe razglašajo za revolucionarje in prepričujejo ljudstvo, da prinašajo duhovno in materialno osvoboditev, v resnici pa so prelomili vse dane obljube, zlorabili zaupanje in izneverili vsa pričakovanja. Poleg vsega so celo plagiatorji nesmiselnega dokumenta o novi razvojni filozofiji, katerega prava avtorja sta filozof Ljuba Tadić in monstrozni novinar NIN-a Milovan Vučelić. Prepričan sem, da bo narod obrnil hrbet sedanjemu vodstvu. Danes imamo Cetinje, Bar in nekatera druga središča odpora, jutri se bodo pojavila še nova. Ne verjamem, da bo črnogorsko vodstvo ušlo odgovornosti za politiko, ki jo vodi.

TRIBUNA: Kaj pravzaprav pomeni NORFIL – nova razvojna filozofija?

BRKOVIĆ: Že dejstvo, da pišeta takšen dokument velikosrbsko usmerjena intelektualca, sicer Črnogorca po rodu, pove dovolj. Kako lahko pišeta program za Črno goro in Črnogorce človeka, ki tega naroda sploh ne priznava?! Sicer pa je ta tako imenovani program le slepilo za neuke, retorična megla, vržena na črnogorske rane.

TRIBUNA: Ko se govori o odporu »mladočrnogorski« politiki se največkrat omenjata Bar in Cetinje. Kaj se dogaja v teh dveh mestih?

BRKOVIĆ: Ne gre samo za Bar in Cetinje, podoben odpor je tudi drugod, na primer v Danilovgradu, Rožaju in še posebej izrazit v Plavu, kjer sta se odkrito spopadli velikosrbska struja in jugoslovansko orientirani Črnogorci, Muslimani in Albanci. Velikosrbi očitajo Muslimanom fundamentalizem, kar je čista izmišljotina, Albancem pa, da jih je po svojem padcu obiskal Azem Vllasi, kar je prav tako daleč od resnice. Žalostno je, da je norfilovska politika podprla velikosrbsko hajko proti drugim narodom in narodnostim v Plavu, ki še naprej ostaja nevarna črnogorska iskra, ki grozi, da bo zaradi političnih, socialnih in drugih krivic prerasla v požar. Na Cetinju, stoletni prestolnici in kulturnem središču Črne gore, so »norfilovci« preko pritiska na tovarno Obod poskušali zadušiti upor proti »mladočrnogorski« politiki. 7000 delavcev Oboda namreč ni bilo v prvih bojnih vrstah rušenja črnogorskih ustavnih institucij, zato so jih poskušali priviti z ekonomskimi ukrepi. Medtem ko so Radoju Dakiću vrata bank na stežaj odprta, čeprav delavci razen mitingov ne delajo ničesar, so Obodu, ki pridno ustvarja dohodek, ustavili vse dotacije in ekonomsko pomoč. Pri tem je ključno vlogo odigral predsednik SO Cetinje Jovan Markuš, sicer tudi član odbora za napovedani, prepovedani in odpovedani mitingaški pohod na Ljubljano, ki je bil svojčas mladoletni prestopnik, o čemer obstajajo materialni dokazi.

Podobno je tudi v Baru, kjer so Črnogorci, Muslimani, Albanci in Hrvati stoletja živeli v slogi in bratstvu. Danes pa je prišlo do spopada med velikosrbskimi idejami, katerih nosilci so predvsem novinarji Radia Bar, ter črnogorsko in jugoslovansko orientiranim občinskim vodstvom. Pomembno negativno vlogo je odigral tudi znani Velikosrb in mitingaški razgrajač Dragutin Vučinić, novi direktor Luke Bar, sicer pa človek z jasno izraženo in večkrat dokazano stalinistično mentaliteto. Partijska organizacija je na eni izmed zadnjih podprla predsednika OK ZK Bar Milenka Sjekločo in tako zadala prvi pomembnejši poraz črnogorski »norfilovski« politiki. V Baru se dogajajo strašne stvari. Ko bo jugoslovanska javnost izvedela, na kakšen način novači črnogorska SDV ljudi za vohunjenje v občinskih strukturah Bara, in to z grožnjami v prostorih garnizije JLA, bo izbruhnila afera, ki bo zasenčila nedavno dogodke v zvezi s SDV BiH in Srbije.

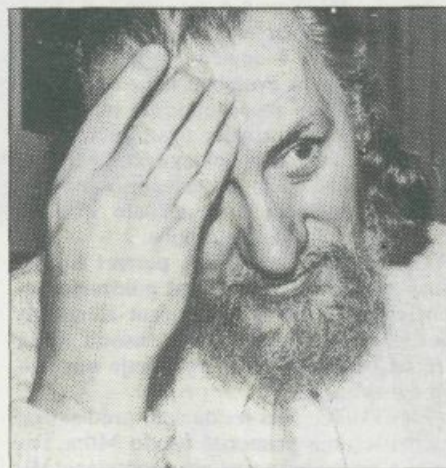
TRIBUNA: Po zadnjih črnogorskih mitingih proti slovenski politiki se zdi, da je Črna gora zadolžena za Slovenijo, da postaja glas Velikega brata, ki je seveda mnogo nevarnejši.

BRKOVIĆ: Izven Črne gore je resda mogoče dobiti vtis, kot da Črna gora postaja glas Velikega brata, oziroma poslušni mlajši brat. Toda to je le slika, ki si jo človek ustvari ob spremljanju črnogorskih množičnih medijev. Večina Črnogorcev ne misli tako kot njihovo vodstvo. Čeprav so

sredstva množičnega obveščanja govorila in pisala o veliki množici ljudi, ki se je zbrala na mitingu proti sprejetju amandmajev k slovenski ustavi, lahko z gotovostjo trdim, da udeležencev ni bilo več kot deset tisoč. Gre za zavestno potvarjanje malih števil, oziroma njihovo pretvarjanje v večja.

TRIBUNA: Toda tudi deset tisoč ni majhno število za spontani shod ogorčenih prebivalcev Titograda in okolice?!

BRKOVIĆ: Miting ni bil spontan, pač pa dobro organiziran. Djukanović in Bulatović sta še pred glasovanjem o slovenskih amandmajih zapustila sejo CK ZKJ, da bi

v Titogradu preko sindikata organizirala miting. O samoiniciativnosti delovnih ljudi tako ne more biti govora. Omeniti pa velja tudi reakcijo skupine črnogorskih intelektualcev na titograjski miting – pismo predsedniku slovenske skupščine z izrazi podpore legitimni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda, da se svobodno izraža o vprašanih, pomembnih za njegovo suverenost in nadaljnji razvoj.

TRIBUNA: Na eni strani miting proti slovenskim amandmajem, na drugi pa pismo Miranu Potrču, v katerem je dvajset najvidnejših črnogorskih umetnikov in znanstvenikov, med katerimi ste bili tudi vi, obsodilo Bulatovićeve grožnje z orožjem. Kakšne so bile reakcije v Črni gori?

BRKOVIĆ: Tudi mi smo doživeli miting na Cetinju, kjer so nam neposredno grozili. Enega od podpisnikov pisma so sredi Titograda pretepli. Sekretar OK ZK Cetinje pa je uradno zahteval, da se podpisniki Mladen Lompar, Milorad Popović, Sreten Vujović in Zoran Stanojević izženejo s Cetinja. Kaj takega se ni dogajalo niti v času jurišnikov generala Röhma!

TRIBUNA: Goran Babić, znani hrvaški književnik, je v Oku objavil pismo, namenjeno Ranku Jovoviću, z naslovom Prošnja za življenje Jevrema Brkovića. Kdo vam in vaši družini streže po življenju?

BRKOVIĆ: Resnično sem ogrožen. Na mitingih ljudje vpijejo: »Brkoviću ne dolazi, zaklat će te ko te spazi!« Dvakrat so nam kamenjali hišo. Še vedno dobivam anonimne telefonske klice, v katerih mi

ljudje pretijo, da mi bodo zažgali dom. Toda preprosti ljudje niso pravi krivci. Podlegli so pač linčarsko pogromaški atmosferi, ki so jo ustvarila črnogorska in srbska sredstva množičnega obveščanja. Nedavno tega sta se moja brata sprla z novinarjem, ker jima ni vrnil posojenega denarja. V sporočilu Društva novinarjev Črne gore so ju obtožili, da sta obračunala z njim, ker blati mene. To je smešno. Celo osebne razprtije izkoriščajo za napade name.

TRIBUNA: Ali lahko rečemo, da vam je črnogorski narod obrnil hrbet?

BRKOVIĆ: Ne, edini organizaciji, ki aktivno sodelujeta v »norfilovskih« napadih na nas, sta Društvo književnikov Črne gore in tako imenovano združenje rumenih taksistov. Gre za ljudi, od katerih jih je prišlo precej s Kosova in nekateri izmed njih imajo zelo problematično preteklost. Res pa je, da so laži o domnevni antijugoslovanski politiki Slovenije in medijska okupacija Črne gore s strani srbskih sredstev informiranja pripeljala tako daleč, da preprost človek že ob omembi Slovenije začuti apriorni odpor, dokler mu situacije ne razložiš. Zatorej se ne gre čuditi napadom Črnogorcev na ljudi, ki jim hočejo povedati pravo resnico. Ljudje so samo nedolžne žrtve medijske in psihološke vojne.

TRIBUNA: V beograjskem časopisu, na primer v Dugi, ste prisposodba črnogorskega antijunaka. Ali vas pisanje izpod peresa teh in takih ljudi utruje v prepričanju, da ravnate prav?

BRKOVIĆ: Gre za novinarje, ki so po rodu povečini Črnogorci. Črna gora je beograjsko čaršijo vedno oskrbovala z izrodki svojega naroda. Ne želim se spuščati na nivo osebnih obtoževanj, toda če me obrekuje nekdanji narkoman Nebojša Jevrić, me to niti najmanj ne vznemirja. Priznavam namreč samo napade tistih, ki so mi intelektualno in moralno enakovredni. Dugina blasfemična falanga med te zagotovo ne sodi. In dokler bodo pljuvali po meni taki ljudje, bom prepričan, da ravnam prav in da se je vredno boriti za resnico.

TRIBUNA: Kako napreduje preiskovalni postopek proti vam, Lomparju, Popoviću in Zekoviću zaradi intervjuja, objavljenega v Mladini?

BRKOVIĆ: Postopek se vleče že šest, sedem mesecev. V intervjuju nismo nikogar žalili, predstavili smo le dejstva. Obtožujejo nas za stvari, ki so lahko bremenilne samo v Črni gori. Poleg vsega je sodni prevod izredno slab. Po mojem mnenju gre za dežurno grožnjo, ki jo lahko sodni organi potegnejo iz rokava, če bi bilo to potrebno. Vendar nas to ne vznemirja preveč. Pripravljeni smo iti tudi v zapor, ker smo prepričani, da se zavzemamo za pravično, častno stvar – za avnojsko Jugoslavijo in za črnogorski narod, torej za ideje, za katere so se borili tudi naši predniki.

TRIBUNA: Kaj pa zahteve, da vam odvzamejo nagrado 13. julij, najvišje republiško družbeno priznanje?

BRKOVIĆ: Ne obstaja zakon, ki bi omogočal, da mi nagrado odvzamejo. Čeprav bi po eni strani rad videl, da to stori. S tem bi se namreč osramotili pred Jugoslavijo in Evropo. S to potezo bi se dokončno razkrinkali in pokazali svetu, v čigavih rokah je danes Črna gora.

TRIBUNA: Kako bi komentirali besede Ranka Jovovića ob preiskavi proti vaši četverici, češ da nihče v tej državi ne bo obsojen brez tehtnih dokazov, da pa morajo tisti, ki blatijo ugled drugih in svojega naroda, odgovarjati za svoja dejanja? Ali Črna gora v resnici postaja pravna država, kot trdi Jovović?

BRKOVIĆ: Črna gora ni nikoli bila in tudi danes ni pravna država. Če bi bila, bi moral Jovović že davno odgovarjati za svoja dejanja. Poudarjam pa, da sem bil sam vedno proti temu, da bi kdorkoli, četudi Jovović, odgovarjal zaradi verbalnega delikta, za kar bremenijo našo četverico.

TRIBUNA: Tudi Ranko Jovović ni ravno zgleden primer moralno neoporečne osebnosti...

BRKOVIĆ: Gre za nevrastenika, alkoholika, nadarjenega pesnika, ki pa trpi, ker je izgubil kreativno moč. Je eden izmed najbolj zagrizenih negatorjev črnogorskega naroda. Velikosrb, ki se javno deklarira kot antikomunist in četnik. Te je človek, ki zlahka spreminja svoje mišljenje v skladu z lastnimi interesi in potrebami. Človek ki se je znal prilagoditi in prilizniti vsem črnogorskim vodilnim garnituram

v zadnjih desetletjih. Čeprav sramoti staro črnogorsko vodstvo, Ranko Jovović ni bil nikoli preganjan, kot hoče danes dokazati. Dobil je sinekuro v IS Črne gore in kot samec trisobno stanovanje bivšega predsednika skupščine SR Črne gore Milutina Tanjevića. Vidite, to je resnica o človeku, ki je danes končno snel masko z obraza in se razgalil do te mere, da je jasno pokazal svojo eksekutorsko naravo.

TRIBUNA: Že pred več kot tremi leti ste izstopili iz Društva književnikov Črne gore. Zakaj?

BRKOVIĆ: Šlo je za znani spor z Miodragom Bulatovićem, o čemer sem napisal tudi knjigo *Ljubljanska drama*. Pošteno in častno sem se z vsemi silami boril proti Bulatoviću in njegovim pomagačem, za kar se mi je tedanji predsednik Zveze književnikov Jugoslavije in moj dober prijatelj Ciril Zlobec tudi pismeno zahvalil. Ko pa sem uvidel, da si je nedemokratska manjšina v Društvu književnikov Srbije prisvojila oblast in da se UK Črne gore spreminja v podružnico Francuske 7, v velikosrbsko izpostavo za južne pokrajine, kot so takrat govorili, sem sklenil izstopiti iz tega društva. Takega ponižanja si kot človek in pisec nisem mogel niti hotel dovoliti.

TRIBUNA: V začetku letošnjega leta se je mnogo pisalo o vašem pristopu k Društvu književnikov Kosova...

BRKOVIĆ: Še ena izmišljotina v nizu ...antskih podtikanj o meni in moji družini.

TRIBUNA: Zakaj pa ste postali član Društva književnikov Hrvaške?

BRKOVIĆ: Kot pisatelj, po katerem lahko danes v Črni gori vsakdo pljuje, sem

si bil prisiljen poiskati zatočišče in zaščito. Med hrvaškimi literati imam veliko prijateljev, poleg tega pa sta civilizacijska osnova in demokratično vzdušje v DKH popolnoma drugačna kot v UK Črne gore. Šlo je za izhod v sili. Če bi bilo UK Črne gore resnično črnogorsko, bi bil seveda njegov član.

TRIBUNA: Iz UK Črne gore izstopa vse več piscev. Eden zadnjih je bil Fehim Kajević, podpredsednik društva...

BRKOVIĆ: Nič čudnega ni, da književniki izstopajo iz društva, ki mu predseduje Janko Brajković, polpismen človek, katerega največja odlika je, da se zna pravčasno obrniti v smeri vetra. Bil je eksponent stare garniture, na čelu z Miljanom Radovićem, danes pa je glasnik idej Momirja in Pavleta Bulatovića (predsednika CK ZK Črne gore in sekretarja RSNZ Črne gore), ki sta bila njegova novinarja, ko je bil urednik Univerzitetne riječi, najboljši ortodoksnega in stalinističnega študentskega lista v državi.

TRIBUNA: Gonja proti nekdanjim članom UK Črne gore je menda strašna.

BRKOVIĆ: Gre za poskuse, da se pisce z zavestjo pripadnosti črnogorskemu narodu, ki so prav zato iz takega društva izstopili, poskuša onemogočiti na vsakem koraku in z vsemi sredstvi – jih kompromitirati kot ljudi in ustvarjalce ter celo ogroziti njihovo eksistenco. Tako je na primer Branko Banjević, eden najuglednejših črnogorskih književnikov, dobitnik nagrade 13. julij, glavni urednik založbe Pobjeda, dobil odpoved, ker naj bi osem dni neopravičeno izostal z dela. V tem času pa je bil uradni predstavnik jugoslovanske razstave na knjižnem sejmu v Moskvi, za kar ga je izbralo Društvo založnikov Jugoslavije in kar so seveda vsi vedeli. Črnogorska sekcija PEN-a je takoj protestirala, vendar brez uspeha. Šikaniranja doživlja tudi novinar Pobjede, nadarjen književnik Momir M. Marković. Ne objavljajo mu prispevkov, poleg tega pa prejema nižji osebni dohodek kot njegovi kolegi. Direktor Leksiografskega zavoda Črne gore Sreten Perović že nekaj mesecev ne dobiva plače. Vodilno mesto v Pobjedi je prevzel Šćepan Vuković, ki je v enem dnevu naredil izpite za celo leto, tako končal Pravno fakulteto in dobil pravico, da kandidira za to pomembno mesto. Gre za človeka, ki vodi monstruozno protičrnogorsko politiko s končnim ciljem tihega posrbljanja Črne gore. Ne dopušča demokratičnega dialoga in ne dovoljuje, da bi se mi, črnogorski književniki, po katerih lahko v Pobjedi vsakdo pljuje, branili.

Vidite, to je Črna gora danes, republika, v kateri se odigrava odločilna bitka za usodo avnojske Jugoslavije. Sarajevska in zagrebška sredstva množičnega obveščanja so to že spoznala, zato se v teh republikah o Črni gori precej piše. Čas je, da to spoznajo tudi v Sloveniji in posvetijo več prostora dogajanjem v naši republiki.

Foto: J. Brnović

MAGNETOGRAM

**OPŠTINSKI KOMITET ZA ONO I DSZ
PREDSJEDNIŠTVO OK SK BAR**
Strogo pov. br. 9
BAR, 18. oktobra 1989. god

**TELEKS
ŠIFROVANO**

Uprilogu vam dostavljamo magnetogram izjave sekretara Opštinskog komiteta za ONO I DZS Bar sa kojom je Opštinski komitet za ONO i DSZ i Predsjedništvo Opštinskog komiteta SK Bar upoznao na sjednici održanoj 16. oktobra 1989. godine, koja je ocijenjena istinitom i jednoglasno prihvaćena, nakon čega su donijeti sledeći:

ZAKLJUČCI

1. Opštinski komitet za ONO i DSZ i Predsjedništvo OK SK Bar, na zajedničkoj sjednici održanoj 16. oktobra 1989. godine odgovorno i argumentovano su ocijenili da postoje evidentne zloupotrebe ustavnih i zakonskih ovlašćenja najvećih rukovodilaca Republičkog sekretarijata unutrašnjih poslova Crne Gore i odlučili da zatraže da se pod hitno pokrene pitanje odgovornosti i smijene sa dužnosti republički sekretar za unutrašnje poslove Pavle Bulatović, rukovodilac Službe državne bezbjednosti Lazar Boričić i načelnik RSUP-a u Baru Nikola Pejako-
vić.

2. Opštinski komitet za ONO i DSZ i Predsjedništvo OK SK Bar traže da Centralni komitet SK Crne Gore utvrdi idejno-političku odgovornost republičkog sekretara za unutrašnje poslove

Pavla Bulatovića i rukovodioca Službe državne bezbjednosti Lazara Boričića.

3. Opštinski komitet za ONO i DSZ i Predsjedništvo OK SK predlažu da se u najkraćem roku održi sjednica Republičkog komiteta za ONO i DSZ, Republičkog savjeta za zaštitu ustavnog poretka i da se na sjednicu pozovu članovi Opštinskog komiteta za ONO i DSZ iz Bara.

Prednje vam dostavljamo u cilju preduzimanja mjera u skladu sa Ustavom i zakonom.

Drugarski pozdrav,
**PREDSJEDNIK OK ZA ONO
i DSZ i
PREDSJEDNIK OK SK BAR,**
Milenko Sjekloća

MAGNETOGRAM IZLAGANJA SEKRETARA OK ZA ONO I DSZ BAR, SLAVKA BAKIĆA, SA SJEDNICE OK ZA ONO I DSZ I PREDSJEDNIŠTVA OK SK BAR ODRŽANE 16. 10. 1989. g.
**TELEKS
ŠIFROVANO**

Slavko Bakić - Evo ima nekako duži period, ne držim sastanke i ne vodim diskusije i govore, vjerovano imaću malo treme, možda malo i nedorečenosti, ali bih vas zamolio da me pravilno razumijete i da u svemu što budem nedorečen postavite mi pitanja i ja se nadam da u toku ovoga što budem izlagao, nastojaću da to bude izvorno, da bude tačno, zalažući i svoj život i svoju moralnu odgovornost i materijalnu i svjestan toga kakve sve posledice iz ovoga mog izlaganja mogu mene lično, kao čovjeka dovesti u kakav položaj ja mogu da dodjem i kakve sve pod znacima navoda »represije« psihološke, fizičke i bilo koje druge prirode mogu da prouzrokujem i da doživljavam i kao čovjek i moja porodica u užem i širem smislu. Jer su ovo vrlo bitna, po meni, možda po drugome neću biti, pitanja od značaja za rad u ovoj društveno-političkoj zajednici, a mnogo bitna pitanja za moj dalji rad, jer sam opredijeljen kao član Saveza komunista Jugoslavije, jer sam jugoslovenski opredijeljen i ne priznajem nikakve druge vrste opredjeljenja, pa makar i pod uslovom da zato moram da založim i svoj život.

Ovo sasvim otvoreno, korektno, pošteno kažem vama večeras ovdje. U toku jučerašnjeg dana, ja sam ovdje napisao suštinu onoga što hoću da kažem, jer vjerovatno, ovako usmeno da izlažem preskočio bih ponešto i ostao bih nedorečen, a vjerovano i ovo što sam napisao, pisano je nabrzinu i pod jednom psihološkom pritisijom samoga sebe, prvenstveno, jer nadam se da će me svaki od vas kao pojedinac shvatiti da, to nijesu ni malo pitanja od nekakvog sporednog značaja nego su vrlo značajna i itekako suštinska pitanja. Moram i ovo da vam kažem, da ovaj svoj korak sam se opredijelio iz sledećih razloga: pročitacu i ovo pisano izlaganje, ali hoću da kažem i ovako otvoreno i ovako kako ja mislim kao čovjek i nadam se i kao svjesno opredijeljen komunista, jer da sam dobio sina tada kad sam priman u Partiju on bi danas imao 22 godine i opredijelio sam se još iz sledećeg razloga što u dosadašnjem svome radu ovo mi je prvi put da naidjem na takav primjer predlaganja moguće saradnje, mada ne toliko suviše obrazovan, makar ne fakultetski, a nastojao sam uz svoj rad da se obrazujem onoliko koliko sam mogao, shvatio sam, da to što mi je predlagano, da bi bilo u dubokoj jednoj suprotnosti, sa Savezom komunista i djelovanjem Saveza komunista u dubokoj jednoj suprotnosti sa demokratskim opredjeljenjima Desetog vanrednog kongresa, u dubokoj suprotnosti sa odlukama toga Kongresa na kome sam i ja prisustvovao i kao delegat digao obadva prsta za demokratska opredjeljenja i razvojnu filozofiju i da je trebalo digao bih ne dva prsta nego bih bio i spreman sam i sada da založim i sebe i svoju porodicu da se to sprovede u život, a ne na ovaj način koji mi je predlagan.

To su sve razlozi, opet ponavljam, izložit ću vam i ovo što sam napisao, a kažem spreman sam da dajem i dodatna pojašnjenja svima ovdje, ja mislim nema razloga da, neovisno od toga vjerovao mi ko ili nevjeroval, jer može da se vjeruje, može da se nevjeroval, ali sa vama ovdje koliko vas je, evo da ne kažem više, ali najmanje 15 godina intenzivno saradjujem, znam kakvi ste ljudi, znam kakva su vam opredjeljenja, znate kakav sam ja, kolike su moje mogućnosti intelektualne i druge i upravo iz tog razloga cijeneći vaše angažovanje i cijeneći vaš trud, rad i zalaganje za razvoj ove društveno-političke zajednice, ovo večeras ovdje izlažem, ja sam isto tako mogao da prećutim jučerašnji razgovor i to bi bilo u velikom mom interesu, mogao sam da prihvatim saradnju iz koje bih imao pretpostavljam dosta ličnih koristi, pitanje bih li bio čovjek, to je drugo pitanje, ali bih ja pretpostavljam

imao ličnih koristi i materijalno i društveno napredovanje. Nego, ja, da ne dužim i odvlačim vašu pažnju i da vam ne dosadujem previše, prihvatite ovo i kao moje usmeno izlaganje, a nek ostane i kao moj pisani materijal, zlu ne trebalo, trebate mi sigurno kao i snimak na ovom magnetofonu.

Ne bih želio da mi zamjerito ovo što sam rekao do sada, vjerovatno će se ponoviti u tekstu koji sam pisao.

Ne bih želio pogrešno da se shvatim, ali smatrao sam se obaveznim kao sekretar ovog Komiteta, a i kao član Saveza komunističara osjetio sam potrebu i obavezu da informišem i svoje lokalno partijsko rukovodstvo o sledećem:

Naime, 15. oktobra 1989. godine između 12 i 13 časova saznao sam od supruga, s obzirom da kući nijesam u međuvremenu bio, da sam preko telefona tražen od pukovnika **Boričića** i da mu se javim na telefon 22-144 lokal 30, kako bi mi prenio pozdrav od pukovnika **Bakića** iz Vojnog područja Titograd, odmah sam posumnjao da nije u pitanju prenošenje pozdrava nego sasvim nešto drugo, u tom trenutku i ne predpostavljajući šta je u pitanju.

Javio sam se na navedeni telefon i stupio u kontakt sa navedenim drugom i izrazio želju da dođe kući, kod mene, na piće s obzirom da se radi o prijatelju rođaka mi, koga je izuzetno cijenim i kao rođaka i kao čovjeka. Drug **Lazo Boričić** je to odbio izgovarajući se da je u žurbi zbog obaveza koje ima i da treba da se vidi nakratko sa mnom, zbog čega to sam već i naveo, nego da će poslati kanpanjolu vojnu da dođe za mene, što sam ja odbio i rekao da ću doći svojim autom, što sam i uradio.

Sa kapije me vojnik dežurni poveo do kancelarije **Ratkovića**, oficira bezbjednosti u Garnizonu koga odavno poznajem. U kancelariji pored **Ratkovića** i pukovnika **Boričića**, koji je odmah da kažem čim sam ušao, mada se sa njim nijesam nikada lično sreo, poljubio se sa mnom, vjerovatno u tom trenutku dajući mi do znanja da ćemo i u buduće biti prijatelji, što pretpostavljam da ćemo biti, zatekao sam i operativnog radnika Službe državne bezbjednosti u Baru **Sloba Medenicu**.

Posle uobičajenog pozdrava sa svima za prilike susreta, vodio se nevezan razgovor. Posle desetak minuta **Boričić** je predložio da se **Ratković** i **Medenica** povuku i ostave nas nasamo da sami obavimo važan razgovor.

Odmah ovdje moram da vam kažem, moram, u ovom tekstu nijesam napisao, biti konkretan, kad sam već počeo onda idem do kraja, sa drugom **Biričićem**, njegov otac i moja porodica smo kumovi, on je inače rodom iz **Kolašina** i te dvije porodice zbilja su se uvijek tradicionalno dobro slagale. To je u razgovoru mi i podsjećeno u nevezanom razgovoru koji je prethodio drugom dijelu razgovora. Kao i ukazano mi je na to da je jako dobar prijatelj sa **Branislavom Bakićem**, pukovnikom i do-

skorašnjim predsjednikom Komiteta SK Vojnog područja Titograd, sa kojim stvarno bliži smo rod, jer mi porodica **Bakić** nije velika porodica i svi smo praktično iz jedne kuće.

Kad smo ostali sami odmah mi je nagovijestio da iz određenih saznanja ima puno povjerenje u mene i da je on jugoslovenski opredijeljen i da je sve što bude razgovoro i tražio od mene u cilju očuvanja bratstva i jedinstva i u cilju bržeg razrješavanja spornih odnosa nastalih u Baru i odmah na početku mi je nagovijestio da za razgovor na koji sam pozvan isključivo zna on samo, i **Bulatović**, republički sekretar za unutrašnje poslove. Odmah da kažem ovdje, ja sam svjestan toga, svjestan sam bio kad sam ulazio u ovaj rizik, da svaku ovu moju riječ od mene može da kaže da lažem, kao isto što ja njemu mogu da kažem da laže. Međutim, neosporno je to što sam toga dana svjesno došao svojim autom, jer sam bio isto tako svjestan, kad dođem u Garnizon, jasno mi je bilo, čim me, **Boričić** zove rukovodilac Službe državne bezbjednosti republički da me traži po određenom pitanju i da treba da pođem svojim autom da se registruje auto da sam ulazio u Garnizon. Iz tog razloga sam i pošao svojim autom.

U razgovoru tražio je od mene da u cilju što pravilnijeg razvoja događaja u Baru, dam mu traku da preslušam i presnimim sa zajedničke sjednice Opštinskog komiteta za **ONO** i **DSZ**, Predsjedništva **OK SK** i Konferencije **OOSK Luke Bar** održane 14. oktobra 1989. godine u 17.00 časova, kako bi on bio izvorno informisan o toku sjednice, kako bi što pravilnije ocijenio događaje u Baru, od strane **Pejakovića** i **Mandića**.

Posle dužeg ubjedjivanja uporno sam odbio da traku svojevrijedno na taj način dam, jer tom prilikom sam mislio i sada to isto mislim, da nemam pravo kao radnik Opštinskog komiteta SK bilo kome dati neki podatak bez ovlaštenja organa ili neposrednog mi rukovodioca, jer na taj način bih prekršio moralne principe do kojih ja lično mnogo držim, pa ma šta se dešavalo i posledice po mene iz toga proizilazile. Kao iskusan operativac shvatio je da sam čvrst u svom opredjelenju i onda tražio da

svoje videnje sjednice napišem i pošaljem mu u toku sjutrašnjega dana u **RSUP** i da to ne potpisujem i da će to ostati tajna, na šta sam ja odgovorio da potpisao se, ne potpisao moj podpis je rukopis koji u svakom trenutku može da bude dokument, što je on i prihvatio i pošto sam mu rekao da idem sutradan da iz **Titograda** vozim oca kući u **Kolašin** koji je prije par dana izašao iz bolnice, predložio mi da u bilo koje vrijeme svratim u **RSUP** kod njega i da mu usmeno ispričam o toku sjednice, što sam ja i prihvatio, dao mi je njegove brojeve telefona kako bi mu se najavio kada dolazim.

Uz razgovor koji je trajao više od sat vremena, istakao je da slijedi reorganizacija Službi državne bezbjednosti u Baru i shvatio sam ga da za mene tako inteligentnog i poznavaooca prilika u Baru (po njemu) naći će se za mene mjesto u Službi, što sam je odbio, jer naglasio sam da nijesam nikad bio laktaš po to ne bih želio biti ni sada.

Upravo tako je i tekao razgovor. U toku razgovora mi je nagovijestio, da slijedi reorganizacija Službe državne bezbjednosti v Baru, da je on iz današnjeg razgovora shvatio da sam ja intelektualno i sazrio, da koliko on vidi poznajem dobro problematiku na području opštine **Bar** i da u toj reorganizaciji vidi i mene na jednom od tih radnih mjesta u Službi državne bezbjednosti, u čemu sam se ja, iskreno ovdje govoreći, u tom trenutku usprotivio, jer takav način saradnje i takvo moje napredovanje ne bih ni po cijeni ni da ostanem brez posla nikako prihvatio.

Predložio mi je saradnju sa Službom što sam ja prihvatio smatrajući i svojom obavezom kao građanina da u procesu razvoja ovog društva i demokratskih odnosa svi mi treba da smo subjekti društvene samozaštite.

Tu nijesam ništa pogriješio, niti krivim za to sebe, kao sebe, jer u svakom trenutku ako je u pitanju razvoj Saveza komunističara, ako je u pitanju da djeluje neprijatelj, spreman sam da saradjujem ne samo sa Službom državne bezbjednosti nego i Službom javne bezbjednosti i svima redom ali na jedan korektan, pošten, odgovoran i jasan način u odnosima u čemu i kako.

U toku razgovora razmijenili smo mišljenja oko razvoja demokratskih odnosa u Baru da mnogi problemi se radjaju u Baru ne zbog toga što ova sredina ne želi demokratiju i društveni napredak ili što je bastion stare politike nego što mnogi ljudi koji sada zagovaraju demokratiju ne svi, pojedinci, nijesu oni pravi za kojima će građani da podju i da u tome svi problemi koji se javljaju ili će se javiti u nekim težim oblicima.

Ovo je suvoparno rečeno, samo da pojasnim. Poveo se razgovor normalno, operativci **Nino** i **Milan** vrlo dobro znaju metod i način njihovog rada i ja zbilja nijesam nikada radio u tim službama, ali sticajem

okolnosti radeći svojo posao u okviru svoje službe imao sam prilike da shvatim i metod i način rada i tih službi ne u suštini ali ovako površno, u okviru razgovora razvilo se je i jedno pitanje kako ti demokratski procesi koje sam ja inicirao, i onda sam dao sebi za pravo kao građanin kao član Saveza komunista da i ja iskažem, ako već razgovaramo, neko svoje mišljenje kako ja to vidim u Baru. I onda sam sasvim slobodno, otvoreno rekao i zbog toga ne moram da se stidim.

Oko, ćutanja, vezano za razgovor, obećano mi je da zato neće niko znati, što je traženo i od mene, zašta sam ja dao časnu riječ koju na ovaj način gazim, svjesno što mi nimalo nije drago, a i gazim je iz sledećeg razloga: Kad sam se vratio kući oko 16.00 časova mnogo sam razmišljao o čitavom toku razgovora i svoj njegovoj težini u momentu mi je bilo jasno da sam prihvatio nešto što je suštinski protiv mojih moralnih načela, razvoja nove demokratizacije, principa rada u Savezu komunista i da je takvo eventualno moje djelovanje u Savezu komunista u skladu sa nečim što je poodavno eliminisano iz Saveza komunista, a drugo shvatajući svu težinu sadašnjeg trenutka i prilika u Baru i proizvodnje časnih i poštenih ljudi koji su po meni u suštini i biti za demokratske procese i razvojnu filozofiju, a protiv svake vrste nedemokratskih odnosa, zloupotrebe bilo koje vrste i protiv anarhičnih ponašanja koja su u direktnoj suprotnosti s odlukom Desetog kongresa, a kojih ima u Baru.

Rekao sam ovako da 99 % Barana je za demokratske procese, međutim, pojedini ljudi koji zagovaraju demokratiju koji se javljaju na tribinama, koji pozivaju građane da idu za demokratiju nijesu ti ljudi koji mogu ove građane da vode u demokratske procese za sobom i da upravo su to razlozi i upravo je to kamen spoticanja za neke odnose koji se javljaju u Baru. Po meni smatrao sam da treba to da mu kažem, jesam li ja tu procjenu dobro napravio i jesam li to dobro rekao to ne znam, to vi ocijenite, ali sam imao to pravo da kažem.

I to smo svi svjedoci toga, ja to kao laik, kao neuk političar posmatram i cijjenim a tek kolika su vaša saznanja o svim ovim kretanjima.

To sam i rekao u razgovoru, da sam kao delegat glasao za kongresna opredjeljenja i da sam spreman da ih sprovodim, ali i ne ona kretanja koja vode anarhiji.

To sem spreman i sada da kažem ovdje a to sam potvrdio i svojim radom do sada, ne nekakvim destruktivnim radom, da destruktivno djelujem bilo gdje, nijesam imao ni mogućnosti niti želje da to učinim, a možda sam i imao, nastojao sam da učinim koliko sam mogao i ono što sam čuo na Kongresu prenesem i partijskoj organizaciji čiji sam član i da se zalažem za ono zašta sam glasao, kao, ja se nadam, kao savjesan član Saveza komunista.

Pa nešto da vam kažem iskreno pošteno

i otvoreno, ova Partija može da me isključi iz svojih redova, ali ja ću ostati za ovu Partiju dok sam živ.

To su razlozi koji su me naveli da ovo i prezentiram svjestan posledica koje mogu uslijediti prema meni i eventualno porodici u užem i širem smislu, jer kad sam ispraćen od strane druga pukovnika do auta rečeno mi je da kad dodjem kući da poljubim djecu, a ženu kako hoću. To je bio moj ispraćaj kući, a to mi je ponovljeno i dva tri put i u toku samog razgovora. Jasno je to i svakom neukom, pa i meni koji sam dosta priprost i dosta neobrazovan ipak sam mogao da shvatim značenje svake reči, pa i pored svega toga zalažem i tu porodicu za nešto što smatram da je ispravno.

Iz razgovora još nijesam naveo neke detalje, jer razlog je – razgovor je trajao dugo, pa vas – da vas ne zadržavam puno, a ako treba neke mogu i navesti ukoliko nekog budu zanimale. Samo da kažem da sam ja pošao negdje iza 12.00 sati, a vratio sem se kući u 4.00 sata, pa možete zamisliti koliko je sve to trajalo.

Još samo da kažem kad je obavljen razgovor sa mnom nazvan je republički sekretar za unutrašnje poslove u mom prisustvu, Bulatovića, prezentiran mu je tok i rezultati razgovora sa mnom, rečeno je da ja nisam prihvatio da dam traku, ali da sam prihvatio saradnju i da će biti sve u redu. Istovremeno pozvan je, njihov jedan od radnika, koji je čekao ispred zgrade Komande Garnizona da mu se kaže da ide za Titograd, da bi odozdo uslijedio odgovor – znači nijeste ništa uspjeli, kaže – nije da nijesmo ništa uspjeli biće sve u redu, a vi idite za Titograd.

Svjestan sve težine ovoga večeras što sam ja rekao i što ste vi čuli i što je snimljeno na ovu traku jedino bih tražio od ovog Komiteta da donese zaključak i zauzme stav vezano za ispravnost ovoga kako ja postupam. Drugo, ja sam svjestan toga da niko ne može da mi pruži zaštitu, sem ja samom sebi, ali isto tako ja se nadam u samog sebe. To je meni jasno potpuno i samo bih zamolio da ukoliko eventualno do toga da iz ove Službe budem odlazio da ne odem kao nečastan čovjek nego da budem onakav kakav jesam u suštini. Nadalje još neke detalje sitne, pa kad već zalazim u detalje i to mogu da kažem, metodi koji su poznati svakom laiku, pitan sam imam li pištolj, smatrajući već da sam čovjek od saradnje, ja sam rekao da imam i u međuvremenu kad je već završen razgovor sa mnom, pozvao je Ratkovića i Medenicu, oni su došli, mada nije isključivo da su čitav razgovor i slušali u susjednu prostoriju, rečeno je Ratkoviću da mi se dadne koji metak, što sam ja odbio i rekao da metaka imam i da mi je jedan šaržer dovoljan, jer ima već pet godina da nijesam ni jedan jedini metak ispucao, kao i da nemam razloga da pucam. Zatim, odmah na početku mi je rečeno da je pukovnik Bakić otišao za Kolašin da bere jabuke da bi na

kraju njima dvojici, samo govorim detalje za iskusne ljude, za njih dvojicu, pa neka oni mene procjene kao oni hoće, neka vide i svoj položaj, ne bih ništa o detaljima razgovora vezanim za njih dvojicu rekao – kad pukovnik Bakić donese jabuke iz Kolašina punu kesu će dobiti oficir Ratković, a pola kese samo operativac Medenica, jer nije zaslužio više. Toliko oko jabuka. Takva raspodjela, sve su prilike, očekuje i mene. Razgovarali smo i o težini izjave načelnika SUP-a, ovo sasvim otvoreno, iskreno i pošteno, uvijek sam, bar Mićo me i Milan znaju, Sloba sigurno, uvijek sam volio u oči da kažem čovjeku ono što mislim, ovo govorim večeras i pred Ninom, da me i on čuje, ja i on se znamo odavno, zbilja nijesmo nikada imali nikakvih nesuglasica između nama dvojicom bilo koje prirode. Rečeno mi je (od strane pukovnika) da ga ne oslovljavam, i ne persiram, jer svaki put kada ga budem persirao platiću piće. Po tom osnovu izgubio sam 4-5 pića, jer sam navikao da starije ljude oslovljavam, zbilja prema godinama. Pitao sam ga – šta bi ste vi – da ste dali izjavu kao Nino Pejaković, političke prirode, bi ste li imali argumenta da je branite. Rekao mi je iskreno rečeno – ne. Ovo govorim tebi Nino, kao čovjeku, kao članu ovog Komiteta, jer drugačije te ne smatram i u tom kontekstu i ovo pominjem večeras. Još samo radi potpunijeg izvještaja govorio sam sasvim otvoreno, imali smo neke ducele, jer možete i sami vidjeti, to je trajalo više do sat ipo, ali nije nego i duže vremena naš razgovor je trajao i ja sam dozvolio sebi da čak i neke ducele vodim sa njim. Čak sam u tom trenutku isprovociran, tako ponečim naveo i neka imena i rekao, neovisno koliko sam ja za demokratiju, za Boljevića, za Sava Živkovića, za Raičkovićkom, ja, ja kao član Saveza komunista neću da idem, a neće ni veliki broj građana Bara i nemojete takve ljude, ako ih već držite, nemojete da ih držite u pokretu koji samo smetaju razvoju demokratije, razvoju i sprovođenju odluka Desetog kongresa, samo štete inače nikako ne doprinose. Ovo sam smatrao obaveznim i ovo da vam kažem, kad sam već sve rekao, čak i ove nekakve unutra. Ima tako tu, još pojedinosti, no, neka te pojedinosti ostanu, zlu ne trebalo još i za neka dalja kazivanja.

Eto toliko, hvala, oduzeo sam vam dosta vremena, nadam se da sam vam rekao sve ono što sam smatrao da treba da vam kažem, da me pravilno shvatite, da nijesam niti vaš poltron, da nijesam niti poltron ni jedne službe, mogu biti jedino poltron Savezu komunista, inače ničiji drugi. To sam i njemu rekao – da sam drugačije opterećen ne bih se ženio Muslimankom i tačno je to da ne bih – malo bi njih koji se politički deklariraju oženili se Muslimankom i živjeli s njom – ja nemam takvih opterećenja, jer ja to zbilja ne vidim tako, to sam i njemu rekao i takav ću živjeti dok sam živ. Evo toliko, hvala.

ŠE BO HEC

VOLITVE 1990

DUH KOMINTERNE V PREDVOLILNEM BOJU

Zadnje snidenje predstavnikov družbenih in političnih organizacij na Komenskega 4 je potrdilo, da je slovenska okrogla miza precej majava. ZDL-jevske sokove so pili predstavniki šestih (od predvidoma 21 zvez). Kave ni bilo. Pil ni le predstavnik ZKS Bekeš, zato pa si je prvi prižgal cigaret. Šešerko, predstavnik zelenih, tej potezi ni nasprotoval. Božička ni bilo, ker je letel preko Kolpe; v Beogradu so sejali. Sestanek je vodil Slobo - ne Milošević, temveč Rakočević. Na začetku so se pogovarjali, koliko denarja potrebujejo za volilno tekmo. Zmenili so se, da si bodo vzeli denar, ki si ga bodo prislužili na volitvah. Poraženci pa bodo denar vračali. Tako bodo volitve poštene. Okroglo mizo je zelo zaoblal predstavnik ZKS, ko je ugasnil cigaret in rekel, da se mora uporaba denarja iz tujine izključiti iz predvolilnega boja, ker jemlje volitvam kredibilnost. Njegova zahteva je povsem razumljiva: finančna odvisnost predvojne KP je pustila travmatične posledice na zdajšnji ZK, zadolževanje države jemlje kredibilnost predvolilnemu boju ZKS. Šešerko, predstavnik zelenih, se je tej zahtevi postavil odločno po robu. Financiranje iz tujine naj bi se dovoljevalo ob potrebnih regulativih - deset dni pred volitvami pokazati volilcem, kdo koga financira. Predstavnik je v tej zahtevi ostal osamljen. Slobo je poskušal mnenja sintetizirati. Novinarke (Tanja, Slava, Nada) so klepetale. Predstavnik partizanov, tovariš France Hočevar, je igral na moralno noto: ne gre za denar, ampak za pridobitve revolucije. Vsi skupaj se smejimo Lenardiču, šefu zelenih meščanov, ki nasprotuje vsaki Šešerkovi sugestiji. Vsi skupaj pa govorijo o neizrečenem. Govorijo o tem, da nekatere politične zveze na Slovenskem finančno podpira slovenska politična emigracija. Predstavniki so sokove že popili. Zamenili so se, da se vidijo čez dva tedna skupaj z uredniki medijev. Baje bodo govorili o enakopravnem zastopanju političnih strank v medijih. O tem je razmeroma enostavno govoriti, saj imamo pri nas svobodno novinarstvo.

VSE SKUPAJ JE FARSA.

Medijski ognjeni krst je Fronta doživela konec septembra v Politiki. Potem so se v raziskovalnem novinarstvu preizkušali še nekateri slovenski časniki in revije, med katerimi je najvišjo stopnjo domišljije pokazala Mladina, ki si je pogovor s tajnikom Fronte preprosto izmislila.

V zadnjem času se razen akcije z letaki niso lotevali kakšnih konkretnih projektov in to iz povsem taktičnih razlogov - pustiti času čas, dokler dela za nas. Ob slovensko-srbski zamrznitvi odnosov je tako prišel tudi trenutek za njihov prvi medijski nastop.

TRIBUNA: *Splet okoliščin v zvezi z vašim prodorom v javnost, dan po sprejetju dopolnil k slovenski ustavi je bil dokaj nenavaden, saj vas je po objavi članka v Politiki slovenska politična oligarhija označila kot delo srbske propagande, srbska pa kot nov dokaz separatizma v Sloveniji. Zakaj ste izbrali ravno tisti dan?*

SAMO S.: Želeli smo seznaniti najširšo slovensko javnost z našimi cilji, ker smo bili mnenja, da če je že toliko govora o dopolnilih o suverenosti, državnosti in tudi o odcepitvi, potem je prav, da kot narod pokažemo svojo zrelost. Na slovenska časopisna uredništva smo poslali našo Programsko izjavo, dodatek, v katerem smo razložili naše namene in dopis, v katerem smo uredništva pozvali, naj to objavijo, če jim je resnično do demokracije na Slovenskem. Vendar z objavo ni bilo najprej nič, dokler ni dokumentacije dobila beograjska Politika, ki je do nje lahko prišla le s pomočjo ovaduha, zaposlenega v enem izmed medijev, ali pa s pomočjo kontrole pošte. 27. september si nismo zbrali brez vzroka, kajti menili smo, da ob resnična potrditev suverenosti in demokratičnosti dokazana prav s toleranco do nas. Zgodilo pa se je ravno nasprotno; z našo organizacijo sta slovenska in srbska oligarhija igrali pingpong. Svojo suverenost bi slovenski voditelji dokazali enostavno tako, da bi dali srbski politiki jasno vedeti, da je obstoj ali neobstoj naše organizacije zgolj in samo v pristojnosti

NAJ NAS NIHČE NE POSKUŠA PREISKUŠATI

V ekskluzivnem intervjuju Samo S. predstavlja FSS

Samo S., član Slovenskega državotvornega zbora Fronte za samostojno Slovenijo: "Pozivam Smoleta, da prične s pripravami za vseslovenski referendum o odcepitvi!"

Slovenije in da se kakršnokoli razpihovanje tega vprašanja zunaj Slovenije pojmuje kot vmešavanje v njene notranje zadeve.

TRIBUNA: *Kako interpretiraš Smoletovo trditev, da nimate prav nobene zveze z razpoloženjem in stališči slovenskega naroda, izjavo torej, ki je porinila nož v hrbet tistemu delu slovenske javnosti, ki se je iskreno veselila sprejetja amandmajev in dopolnilo o suverenosti vizionarsko formulirala kot možno odcepitev. Meniš, da uradna politika blefira?*

SAMO S.: Njihova takratna dejanja so zelo dišala po oportunističnosti. Kar se tiče trenutnega položaja, moram priznati, da je s prepovedjo mitinga v Ljubljani slovenska politika pokazala precejšnjo odločnost braniti priborjeno suverenost. V zvezi s takratno Smoletovo izjavo, češ da nimamo nobene povezave s stališči Slovencev, je dokaz javnomnenjska raziskava iz lanskega leta, v kateri skoraj 53% Slovencev meni, da bi se nam v lastni državi odprle nove poti razvoja. Smoletova trditev je bila torej čista laž. Trdno pa sem prepričan, da je ta odstotek danes še večji. Ob tej priložnosti pozivam Smoleta, kot predsednika SZDL-ja, da začne pripravljati teren za vseslovenski referendum o odcepitvi, ki naj bi bil skupaj s pomladanskimi volitvami. Z dvojnimi volitvami, s svobodo naroda in zakonito vlado bomo še v tem stoletju sposobni dohiteti ostale razvite evropske nacije. Toda, to železo je treba kovati, dokler je vroče, ne pa čakati, da si ranjena zver opomore. Lahko se zgodi, da bomo našo omahljivost še kako obžalovali, toda takrat bo lahko že prepozno.

TRIBUNA: *Bi imel kaj dodati na različne odzive slovenskih medijev glede vaše organizacije?*

SAMO S.: Odzivi so lepo pokazali naprednost (Tribuna, Mladina) in nazadnjaštvo (Delo, Nedeljski dnevnik), naklonjenost in nenaklonjenost do vprašanja slovenske prihodnosti in še posebej do nas. No, omenil bi še izmišljen bančni račun v Mladini.

TRIBUNA: *Koliko članov šteje FSS in kako ste organizirani?*

SAMO S.: To vprašanje ne sodi v okvir tistega, kar vam smem zaupati. Toda vedite, da bodo bralci o vsem pravočasno obveščeni, seveda s pomočjo vaše odprtosti do našega delovanja. Nekaj pa kljub vsemu lahko povem. Mreža naših aktivistov je v določenih krajih in tudi regijah kar dobro organizirana, v nekaterih krajih pa jo pravkar vzpostavljamo. Število članov mora ostati skrivnost, lahko pa vam potrdim, da so naše ideje padle na plodna tla in da postajamo pomembna politična sila na Slovenskem. Simpatizerjev imamo ogromno, res pa je, da je med njimi še vedno močno prisoten strah pred državnimi organi.

TRIBUNA: *In kako je sploh možno postati član FSS?*

SAMO S.: Vključevanje je mogoče le s pristopnim izjavljanjem, ki temelji na priporočilu preverjenega člana.

TRIBUNA: *Postajate torej pomembna politična sila. Vendar v ilegali. Morda razmišljate o nastopu na spomladanskih volitvah kot legalna grupacija?*

SAMO S.: Razmišljamo, ali se volitev udeležiti ali ne, nastopati samostojno ali združeni z ostalimi opozicijskimi strankami. V nobenem primeru pa ne mislimo spreminjati svoje Programske izjave. Trenutno se notranje krepimo in bogatimo z izkušnjami. Ob morebitnem nastopu na volitvah imamo še dovolj časa, da se nanje pripravimo.

TRIBUNA: *Pogosto uporabljate pogojnike... Je to posledica taktike ali se bojiš, oz. imaš v mislih možno represijo s federalne strani?*

SAMO S.: Seveda. Politični položaj se z vsakim dnem slabša. In tega ne smemo vnaprej izključiti, saj realno gledano potencialna možnost izrednega stanja že obstaja. Mi smo nanjo pripravljani. Če do tega ne bo prišlo,

toliko bolje. Poglejte. Glavnina politično angažiranih Slovencev, tako na strani oblasti kot opozicije, se je v očeh raznih forumov, v očeh JLA in SDV kompromitirala. Imajo jih za kontrarevolucionarje in to bi v primeru izrednega stanja pomenilo množične aretacije. Le organizacije, ki ne bodo v očeh zasedbenih sil kompromitirane, bodo sposobne organizirati odpor proti okupatorju. Propad med Slovenijo in Jugoslavijo (Srbijo) se je usodno poglobil in kot takšen je nam v prid. Zato nas slovenski narod ta trenutek ne potrebuje na prizorišču. Nanj bomo stopili pred volitvami, kjer bomo zmagali in razglasili samostojno slovensko državo ter se samoukinili, kakor nam narekuje naša ustanovna Programska izjava.

TRIBUNA: *Zakaj si tako trdno prepričan, da je rešitev možna le v slovenski državi?*

SAMO S.: Zato, ker je demokratična, suverena slovenska država edina politična-organizacijska tvorba, ki bo zagotovila prihodnost in razvoj slovenskega naroda v celoti in državljanov Slovenije kot posameznikov. Seveda to velja ob ustrezni povezanosti, oz. sodelovanju z drugimi narodi in državami sodobnega sveta. Temu lahko nasprotuje le tisti, čigar interesi so v nasprotju z interesi naroda.

TRIBUNA: *Kateri so viri financiranja?*

SAMO S.: Konkretnosti vam ne smem zaupati, ker bi si s tem že zavezali roke. Dohodke dobivamo predvsem iz lastnih naložb, prostovoljnih dotacij in samofinanciranja. Na tem mestu bi rad bralce opozoril, da obstaja bančni račun, tokrat resnični, kamor lahko naši somišljeniki nakazujejo prostovoljne prispevke. Bančni račun je v Avstriji, mislim pa, da ni treba posebej razlagati, zakaj. Točni podatki so: 0012 - 037180 FREIEFF-KONTO, 8430 LEIBNITZ, HAUPTPLATZ 22, SÜEDSTEIRISCHE SPARKASSE.

TRIBUNA: *Kakšne so sankcije v primeru naspoštovanja zakona FSS?*

SAMO S.: Vsaka združba potrebuje sankcije proti tistim, ki ne bi delovali v skladu z deklariranimi zakonitostmi združbe. Enaka osnovna načela veljajo tudi pri nas. Ker je vse zgrajeno na prostovoljnem pristopu, je vsakdo vnaprej seznanjen z Zakonom pravičnosti, ki je naš notranji pravilnik delovanja. In seveda vsebuje tudi sankcije. Naj nas nihče ne poskuša preizkušati.

TRIBUNA: *V knjižici, ki je bila objavljena v Tribuni, ste največ časa in prostora namenili slovenski zgodovini. Imate kakšne podobne izdajateljske načrte za vnaprej?*

SAMO S.: Z omenjeno knjižico smo naredili prvi korak, oz. razčistili naše zablode, stranpoti in omahovanja v preteklosti. Sedaj pripravljamo tudi nadaljevanje te publikacije, v kateri bo obdelana vsa slovenska država in njene možnosti nadaljnjega razvoja. Slovenija svoje potenciale nedvomno ima, vendar so le-ti premalo izkoriščeni. Zato v knjižici ne bo nobenih iluzornih vložkov, ampak bo vsebina temeljila zgolj na dejstvih.

TRIBUNA: *Kako v vodstvu FSS gledate na sodobno integracijske procese v Evropi in ali se zavzimate za vključitev Slovenije v ES?*

SAMO S.: Treba je prekiniti tradicijo, po kateri se Slovenci že vnaprej opredeljujejo za novo politično povezovanje z drugimi narodi ali državami, še preden smo se razvezali z "dotedanjimi partnerji. Prav neverjetna je zgodovina Slovencev v tem stoletju. Še ko je obstajal AO, smo se navduševali nad Jugoslavijo, ko smo živeli v kraljevini Jugoslaviji, smo sanjali o federaciji. Sedaj sanjamo o ES. Očitno gre v nedogled. Očitno pa je tudi, da smo imeli in imamo slabe voditelje. Znova in spet smo razočarani, ker se naša pričakovanja ne izpolnijo. Kdaj bomo končno le dojeli, kaj je potrebno storiti in da je vsak sam svoje sreče kovač.

Bojan Krajnc

100 PLOŠČ DESETLETJA!

Radio Študent, Radio GLAS LJUBLJANE in RTV Ljubljana - VAL 202, pripravljajo skupno akcijo z naslovom 100 PLOŠČ DESETLETJA. Glasbeni uredniki in sodelavci treh glasbeno najodmevnejših postaj iz Slovenije bodo v prihodnjih tednih sestavili skupno lestvico stotih najboljših plošč osemdesetih. Osemdeseta - hecna - zanimiva leta, bodo tako postavljena tja, kamor sodijo: v zgodovino ali na smetišče. Glede na avtorje, skupine in glasbene stile nam prav gotovo ne bo dolgčas: Joy Divison, Clash, Prince, Springsteen, Nick Cave... bi radi še kaj več?

Skupna oddaja, ki jo bodo vodili trije priznani glasbeni kritiki: Dragan BULIČ (VAL 202), Marko PRPIČ (RGL) in Marjan NOVAK (RŠ), bo potekala 23. DECEMBRA 89 iz studija Radia ŠTUDENT. Od 20.00 do 23.00 ure pa se mu bosta v neposrednem prenosu priključila še VAL 202 in RGL.

portret

FIDEL CASTRO

REVOLUCIONAR, POTAPLJAČ IN EKSEKUTOR

Letošnjega septembra se je Castro znašel v precepu: po eni strani se je spodobilo, da se udeleži vrha neuvrščenih v Beogradu, po drugi strani pa ni mogel odpotovati s Kube – neposlušni generali, naveličani njegove samovolje, so merili na oblast. Zadrega pa ni trajala dolgo: odločen, kot vedno, je tovariš Fidel v Beograd poslal svojega brata Raoula, sam pa je doma poračunal z generali. Nekaj deset jih je dal postreliti, za ljudstvo pa je pripravil »story«, po kateri naj bi bil šef generalštaba Ochoa prekupčevalec z mamili. In še so se našli ljudje, ki so svojemu šarmantnemu Vodji verjeli.

»Ta človek ne deluje pomirjujoče na nikogar, ampak je viharnik, okrog svoje osebnosti in početja buri viharje strasti, ki se skoraj povsem polarizirajo samo na dve skrajnosti – občudovanje in sovraštvo,« je pred dvajsetimi leti zapisal nek poznavalec. In res, njegovim muham in občasni krutosti navkljub moramo priznati, da je Fidel Castro, odkar ga je javnost spoznala pa do danes, po vseh svetovnih medijih, tudi ameriških, žel poleg vkalupljenih kritik tudi občudovanje.

Fidel zna biti očarljiv, vljuden in prisrčen, po drugi strani pa krut, trmast in nasilen. Je odličen govornik in brez prestanka lahko improvizirano govori dolge ure. Odlikuje ga izjemna fizična energija, zadostuje mu le nekaj ur spanja. Vseh trideset let, odkar je na oblasti, ga niso videli v intimni ženski družbi. Ameriški biograf Bourne trdi, da se je odrekel tudi spolnosti. Redko se zgodi, da Castro preživi dve zaporedni noči v istem stanovanju. Odkar je prišel na CIA – in seznam likvidacij, se v spremstvu goril nenehno seli iz rezidence v rezidence in le on sam ve, kje bo naslednjič prenočil. Poskusi atentatov nanj so dokumentirani: v njegove havanke so nameščali dinamit, v hrano so mu sipali strup, najeti morilci pa so nanj stegovali svoje roke. Toda Fidel se ne da. Od svojih nasprotnikov je zvitejši, predvsem pa okrutnejši. Tistemu, ki se mu odkrito zoperstavi, so dnevi šteti. Kajti Castro ne trpi niti sogovornikov, kaj šele nasprotnike!

Sloviti južnoameriški pisatelj Mario Vargas Llosa je nekega večera v Havani legal k počitku, ko so ga nenadoma brez pojasnila odpeljali v neko hišo, kjer so bili že zbrani drugi književniki. Prednje je stopil Castro. Prižgal si je cigareto in pričel govoriti. Govoril je polnih dvanajst ur, prav do jutra, sedal, vstajal, kar naprej hodil sem in tja in brez najmanjšega znaka utrujenosti vlekel ogromne cigare. Teoretiziral je o gverilskem vojskovanju, o tem, zakaj preganja homoseksualce in katere krava da največ mleka. Ko je odšel, je bil prav tako svež kot ob prihodu, pisatelji pa so bili zmedeni in izčrpani.

Revolucionar in pustolovec

Castro se je rodil 13. avgusta 1927 kot nezakonski sin veleposestnika in njegove kuharice. Šolal se je v Santiagu in Havani pri jezuitih, na havanski univerzi pa je nato poslušal pravo. Kot dvajsetletni študent je zasnoval svojo prvo revolucionarno akcijo: z nekaj kolegi je pripravljaval invazijo na Dominikansko republiko, da bi zrušil diktaturo Rafaela Truhilla. Policija je akcijo z lahkoto preprečila, Castro pa je v svoji romantični zanesenosti pripravljaval že nove revolucije. Po njegovem mnenju je bila Južna Amerika idealen teren za revolucije in le-te bi ji lahko prinesle boljše življenje in socialno pravičnost.

Leta 1952 je prišel na oblast diktator Batista in Castro je ves svoj srd posvetil njemu. 26. julija 1953 je 134 upornikov pod njegovim vodstvom napadlo vojašnico Moncada v Santiagu de Cuba. Vojaški strokovnjaki menijo, da je bil napad resnična samomorilska akcija. Razmerje med napadalci in napadenimi je bilo desetkratno – 134 upornikov proti več kot tisoč vojakom. Nesorazmerje v oborožitvi je bilo tako očitno, da je bilo že kar smešno: navadne puške proti avtomatičnim, pištole proti puškam M1, strojnice Thompson (cenil jih je Al Capone) proti mitraljezom kalibra 50, springfieldi proti topovom in avtomobili proti tankom. Napadalci so imeli prednost samo zaradi presenečenja in ker so bili zamaskirani. Poklicni vojaki so se zamudili le nekaj minut in že so se organizirano postavili v bran napadalcem. Nato so jih potolkli.

Uspeh akcije je bil izreden. Padla je večina napadalcov in vsi voditelji akcije razen Castra. Fidel je odigral imenitno potezo. Napad na Moncada je postal simbol uporniškega gibanja, ki je po 26. juliju prevzelo ime. In še v nečem je Vodja uspel: znebil se je konkurence znotraj svojega gibanja. Ko so tovariši umirali, je po »naključju« ostal zunaj zidov vojašnice (pokvaril bi se mu naj avto, oz. izgubil bi se naj v mestnem prometu). Tako je Castro počistil pred svojim pragom in pot

naprej mu je bila odprta. Za svojo predrznost je »pokasiral« 15 let zapora, vendar so ga že po dveh pomilostili.

Iz zapora je prišel še bolj predrzen in optimističen, kot je bil kdajkoli prej. Pobegnil je v Mehiko, kjer je pripravljaval revolucijo proti Batistovemu režimu. Leta 1956

se je z 81 kolegi izkrcal na Kubi in svojo malo četico odpeljal v hribe, v Sierru Maestro. Z njim je bil tudi legendarni Che Guevara. Castru je uspelo zanetiti pravo ljudsko vstajo in mobilizirati 10.000 borcev. Takrat je bila odporiškem gibanju in njegovemu Vodji naklonjena večina svetovne javnosti. Nemaikrat se je Castro znašel na ameriških ekranih – kot pozitiven junak. Ta pritisk, in seveda vojaški, je pripomogel k padcu Batistovega režima. Celotna Kuba je takrat praznovala. Castro je bil veliki zmagovalec. Ljudstvo mu je izražalo naklonjenost – brez dvoma iskreno.

Fidel je prišel na oblast v velikem in romantičnem slogu. Veliko manj romantike pa je bilo v njegovih prizadevanjih, da bi oblast utrdil. V prvih letih po revoluciji so se na Kubo vračali mnogi intelektualci, ki so prej živeli v emigraciji, upajoč, da se z Batistovim odhodom deželi obetajo boljši časi. Mnogi pa so to potezo obžalovali: ne samo, da ni bilo bolje kot prej. V mnogočem celo slabše. S spletkarjenjem in z razvitim smislom za grdobije je Castro počistil z vsemi, ki so drugače mislili kot on. Te metode so bile na las podobne takratnim sovjetskim – in res, kmalu se je »oženil« z Moskvo. K temu je pripomogla tudi nespretna politika ZDA, ki je s svojim

obsojanjem Castra dobesedno potisnila Rusom v naročje. Tako se je bradati kubanski polbog opremil z ideologijo drugega bradatega polboga – Karla Marxa.

Dežela zdravnikov in zapornikov

Ob revoluciji je Castro obljubljal velike pozitivne spremembe. Tudi začel je odločno: najprej je ločil katoliško cerkev od splošne vzgoje, nato se je ločil od svoje žene in kljub besu svoje matere in trajni zameri svoje sestre nacionaliziral najprej svoje posestvo.

Kmalu zatem pa je njegov reformni polet začel ugašati. Na gospodarskem področju se je izkazal za docela nesposobnega. Centralnoplanski sistem je ves čas na pragu poloma. Veliko napako je naredil, ko je pred leti forsiral pridelavo sladkornega trsa in deželi prizadejal znatno gospodarsko škodo. Včasih je bila Kuba med najbolj razvitimi latinskoameriški državami, danes pa, kar se standarda tiče, sodi na njihov rep.

Podobno kot Ceausescu, ki realizacijo človekovih pravic in svobostin vidi v prepovedi splava, jo Castro vidi v zdravstveni oskrbi, do katere ima pravico vsak državljan. Po revoluciji je v ZDA emigrirala polovica kubanskih zdravnikov (3000) in Vodja se je osredotočil na »produkcijo« zdravnikov. Danes jih na havanski univerzi letno diplomira 3000, vseh pa bi naj bilo okoli 30.000. Za svoja prizadevanja na področju medicine je Castro pred letom dni prejel nagrado Mednarodne zdravstvene organizacije (WHO).

Prav tako kot v Romuniji pa se spisek človekovih pravic na Kubi pri pravici do zdravstvene oskrbe ustavi. O svobodnem izražanju svojih mnenj in pravici do političnega združevanja lahko Kubanci le sanjajo. Amnesty International je na otoku strogo prepovedana.

Ob vsem tem pa se Castro še naprej vozi v razkošnih jahtah, se sonči na zasebnih plažah in se oblači v olivne uniforme, ki jih posebej zanj, iz uvoženega blaga seveda, kroji njegov osebni krojač. Še naprej polni ječe z ljudmi, ki mislijo, pošilja osnovnošolce na prisilno prostovoljno delo in strelja generale.

Kaj se v prihodnje obeta Kubancem in njihovem Vodji? Se jim bo uspelo otresti Castrove diktature? Vprašanje je, ali to sploh želijo, kajti mnogi ga še vedno fanatično obožujejo. Če mu bodo zvesti do groba, jih čaka še veliko trpljenja, kajti Castro je še mlad – 62 let ima. Morda pa se bo našel nov romantični zanesenjak, ki bo iz gozdov visoke Siere dotolkel Castrov režim.

STANE KOS

STALINISTIČNA REVOLUCIJA NA SLOVENSKEM 1941–1945

4. DEL

4. Truplo pokojnega Vidmarja Antona, roj. 12. januarja 1912, iz Št. Jošta št. 15, kaže, da je bil pokojnik z vehementno silo udarjen po glavi, tako, da mu je ta sila zlomila tilnik; kot posledica tega udarca je tudi popolnoma zdrobljena desna stran obraza.

5. Na truplu Vidmarja Lojzeta, rojen 23. marca 1913, iz Št. Jošta št. 15, je ugotovljeno, da ima popolnoma zdrobljen zatilnik in je bila ta poškodoba gotovo smrtna. Na obeh rokah ima hude poškodbe – desna je v komolcu vsa zbita, leva ima popolnoma zdrobljeno zapestje.

6. Na truplu pokojnega Ovnička Franceta, roj. 11. novembra 1905, iz Zajčjega vrha št. 4, je spredaj na prsih... na levi strani vidna urezana rana, ki sega skozi srce in je vidna tudi na levi hrbtani strani na odgovarjajočem mestu; soditi je, da je bil s silo zaboden, ležeč na hrbtu. Razen te smrtno poškodbe ima pokojna žrtev popolnoma zdrobljeno desno zapestje.

Razen teh naštetih poškodb je na vseh truplih najti sledove pečenja z ognjem in podplutbe na mnogih mestih po telesih, ki kažejo, da so bile vse žrtve prav kanibalsko mučene, preden jih je smrt rešila trpljenja« (134–136).

Zapisnik o truplu Turka Matija, posestnika v Verdunu št. 6, roj. 10. maja 1903, ki so ga partizani umorili in je bil pokopan 29. okt. 1942. Zapisnik je podpisalo šest prič, med njimi duhovnik.

»Ogled se je vršil v mrtvašnici v Stopičah. – Ugotovili smo sledeče: Leva lična kost močno udarjena in zdrobljena, oči izkopane, nosna kost zdrobljena zaradi udarca, po vsem telesu, zlasti po gornjem delu prsi, močne podplutbe« (137).

Zapisnik o treh žrtvah komunističnega nasilja, ki so bile izkopane in prenešene na pokopališče v Stopiče 29. okt. 1942. Zapisnik je podpisalo pet prič, med njimi duhovnik.

»Štular Jože (Dolž 13 – op. pisca) je ležal na trebuhu, roke je imel s srobotom na hrbtu zvezane, zanke iz srobotna je imel tudi okrog vratu. Bil je ustreljen v prsi, sredi prsnega koša in gornjem delu prsi.

Ravnik Jože (Mali Orehek – op. pisca) je imel prestreljeno lobanjo in hude poškodbe na prsnem košu, polomljena rebra. Roke je imel zvezane z žico.

Kastrevc Alojzij: telo je očitno ležalo v vlažni zemlji, zato je bilo že tako raz-

padlo, da ni bilo mogoče ugotoviti poškodb« (137).

Ista knjiga poroča o množičnem grobu žrtev revolucije v Krimski jami. Septembra 1942 je prišla do nje vaška straža iz Begunj in okoliških vasi. Jama leži v gozdovih med vasjo Kozljek in Rakitno. Očividec, ki se je spustil po vrvi vanjo, pripoveduje:

»Se je prostor v Krimski jami! – ta groznica mi je... ostala v spominu od vsega, s čimer so me partizanski komisarji mučili pri zasliševanju tri ure v globeli Zale... Zmeraj sem se z grozo spominjal samo Krimske jame. In z grozo so se je spominjali slednjo noč pozimi in spomladi po vseh vaseh od Pokojišča do Begunj, Sv. Vida do Blok, od Otav do Rakitne in Borovnice in Iga. Vsako noč je požrla koga iz naših krajev. Ljudje so si šepetali... da partizani svoje obsojence žive mečejo vanjo. Vsako noč se iz nje razlega tuljenje, kakor da poginjajo v njej volkovi, so pravili. Kakšni volkovi – bili so fantje iz hribovskih vasi, ki niso marali v rdečo svobodo, bili so 'nezanesljivi' izmed partizanov samih, bilo je morda tistih osemdeset Sokolov partizanov, ki so jih pobili kot morebitno belo gardo, bila so dekleta iz Begunj, bile ženske iz Cerknice, ki so jih zvalili, češ da bodo videle odpeljanega moža...« (138–139).

Ista knjiga objavlja (151, 158) faksimile dveh partizanskih dokumentov. Drugega ponatiskujemo z vsemi slovničnimi napakami:

»Kom. 1. čete bataljona – LJUBE ŠERCERJA' KRO – Dne 5. jul. 1942 – Na položaju. – ŠTABU BATALJONA LJUBE ŠERCERJA' KRO – Na položaju – Danes smo ustrelili ženo gestapovca, ter vohunko Miro Lampretovo, roj. Rozman, dne 5. XII. 1916 na Igu, bivajočo v Ljubljani, ter hčerko staro okrog 4 leta... Komandir: Maks – Politkomisarja nadomestuje: Maks« (151).

Knjiga Črne bukke navaja pod poglavjem Uničevanje slovenskih življenj opise, sezname in fotografije žrtev komunističnega mučenja. Omenimo nekatere primere:

»Blizu Suhorja so imeli 40 metrov globoko jamo, v katero so žrtve tudi žive metali« (69).

»V 'osvobodilno vojsko' sta prišla neki častnik iz Niša s komunističnim imenom 'Svetozar', ter absolvent Srednje tehnične šole Simo.« Kmalu so ju začeli dolžiti, da

sta Mihajlovičeva vohuna. »Nekega dne so ju v zgodnjih jutranjih urah prijeli in zvezali... Zasliševanje in mučenje je vodil Dermastja. Častnika so privezali na bukev, zakurili pod njim ter ga začeli živega peči... Pekli so ga ves dan do noči... Proti večeru je častnik že čisto onemogel, šele potem so ga ustrelili v glavo. Njegovoga tovariša Sima so po kratkem mučenju tudi ustrelili« (72–73).

»... dne 8. junija 1942 so odpeljali Franca Kraševca, bivšega trgovskega pomočnika (iz Loške doline – op. pisca) v gozd in ga po lastnih izjavah (mučiteljev – op. pisca) najprej oslepili, mu zlomili roke in vrgli v jamo...« (82).

»Meseca julija so ustrelili pod Markovim hribom Janeza Kandareta iz Dan, še prej pa so mu oči iztaknili« (82).

»V Viševku je bil ubit Tomšič Alojzij (2. sept. 1942 – op. pisca), ko je bežal iz goreče hiše in klical na pomoč. Njegova žena Terezija je živa zgorela« (84).

»V Danah... so komunisti zažgali hišo in zdelali Franciško (Hauptman – op. pisca) tako, da je živa zgorela« (84).

V jamo, en kilometer oddaljeno od Vrhniče v Loški dolini, so septembra 1942 vrgli obstreljena Palčiča Jakoba in Ivana. (85).

14. septembra 1942 so iz Pudoba proti Snežniku odpeljali šest fantov pred jamo Kozlevko, jih tam s strelji le ranili in žive pometali v jamo. (88)

»Mulc je pristopil k vaški straži, da reši življenje sebi in družini... Njegova 17 letna hči Ivana je pobegnila v gozd in prepustila očeta usodi. Leto dni je pošiljala pošto v vas, da bo očeta sama ustrelila. Morda bi bila to nakano res izvršila, toda oče je bil skrit in so ga našli, je pristopila k njemu, ga z desnico pobožala po licu: 'No, Rajdek, zdaj boš šel v smrt, ker si bil tako lepo priden!' Oče ji je vpričo vseh tolovajev pljunil v obraz, zato ga je dala še isti večer ubiti« (88).

»Dne 3. novembra 1942 so domačini potegnili iz Poljančeve jame, 2 km od Potoka pri Muljavi, dve trupli, od katerih je bilo eno truplo neznanega dekleta, drugi pa 39 letni tesar Janez Drobnič iz Potoka pri Krki, oče osmih otrok. Truplo je bilo brez rok in glave« (121).

»V noči na 22. april 1942 so komunisti vdrli v Jakopinovo hišo v Ponovi vasi pri Grosupljem in nečloveško poklali vso družino: moža, ženo Marjeto, 18 letnega sina Jožeta, 17 letno hčer Anico, 11 letnega Slavka in 9 letnega Štefana« (122).

»Dne 26. decembra 1942 so komunisti v Dobu zajeli Mavsarjevo družino iz Praproč pri Št. Rupertu. Zvezali so jo v hlevu, jo ves dan mučili, nato pa vrgli na ogenj, da je živa zgorela. Zgoreli so: oče Jože, mati Terezija, sin Darko Mavsar, znani športnik in balkanski prvak v metanju kopja, 17 letni Ciril, 16 letna Marija, 14 letni Peter in 9 letni Stanko. – Dne 23. marca 1943 so ustrelili 11 letnega Vilka Mavsarja, meseca maja je bil ubit še Dolfi

Mavsar, tako da so komunisti poklali devet članov te slovenske družine» (122).

»V začetku meseca januarja 1943 so našli truplo prof. Antona Ovna, znanega slovenskega kulturnega delavca iz Bele Krajine, ki so ga komunisti odpeljali 5. maja, ubili pa 19. maja. Na truplu so ugotovili znake strahotnega mučenja: obe roki in obe nogi zlomljeni, hrbtenica zlomljena, leva stran lobanje razbita» (122).

17. novembra 1942 so izkopali pri Sv. Duhu na Polževem trupli sester Francke in Julke Žnidaršič iz Gorenje vasi, občina Stična, ter Antona Hribarja in njegove žene Alojzije iz Mevc, občina Krka. »Uradni zapisnik o poškodobah in vzrokih smrti pravi, da so komunisti živa pokopali 71 letno staro Francko Žnidaršič in delavca Antona Hribarja...« (122).

22. marca 1943 so odkopali v Krčmarjevi hosti med Troščinami in Blilsko vasjo 19-letnega Franca Jakoša in njegovega očeta Franca iz Dobrunj. »Oče je imel prerezan vrat, sin pa razbito in preklano čeljust« (124).

2. aprila 1943 so pod Toškim čelom odkopali tri Kunstljeve, Nika Juvana, Pepco Bajd in še dva domačina. »Na njihovih truplih se je videlo, da so jih pred smrtjo kruto mučili« (124).

V gozdu Škratovec nad Globodolom so izkopali truplo Marije Mavec, por. Makše, ki so jo partizani ubili 21. julija 1942. »Ko so jo 22. aprila (1943 – op. pisca) izkopali, so videli, da je umorjenka imela izbito desno oko in vse zobe, razbito desno čeljust in vso desno stran obraza, levo nogo pod kolonom odsekano, prav tako odsekano desno roko v zapestju« (124).

Krojača Roliha Janeza so 16. aprila 1942 odpeljali na partizansko poveljstvo v Novi Lipi v Beli Krajini. »mu tam razsekali glavo in nato nagega pokopali za vasjo« (124).

25. avgusta 1942 so z Rudnika pri Ljubljani odpeljali zakonca Cirila in Hedviko Lipovec; ona je bila noseča. »V gozdu so ju komunisti pobili s koli in gorjačami« (124).

17. julija 1942 so partizani ubili župnika Janka Komljanca iz Prečne. »Ko so ga izkopali, so videli, da ima zdrobljeno desno spodnjo čeljust, ličnico in zadnji del lobanje. Gornja ustnica mu je manjkala« (124).

21. julija 1942 so partizani odpeljali Jožeta Razpotnika, občinskega tajnika iz Tomišlja. »ga kruto mučili in nazadnje ustrelili« (124).

Knjiga Matica mrtvih, I. zv., Cleveland, 1968, navaja te-le primere:

Partizani so 13. maja 1942 na Bistrici pri Mokronogu odpeljali Zavodnikovo družino – očeta, mater in 28-letno hčer – in jih »po večdnevem mučenju z noži poklali na Blatnem klancu« (50).

Nekaj dni pozneje so umorili Uharnikovo družino iz Mirne – očeta, mater in 14-letno hčerko – ki so jih prej mučili (51).

17. junija 1942 so aretirali šentruper-

skega župnika Franca Nachtigala, kaplana Franca Cvara, posestnika Alojzija Jakoša in Antona Jamnika ter Alojzija, Franceta in Stanka Gričarja iz Dol. Jesenic. »Vse aretirane so že naslednji dan... umorili v gozdu Podhrastno. Po strašnem mučenju so jih s krampom potolkli« (51).

17. maja 1942 so iz Jakoševih hiše pod Sv. urhom partizani odpeljali očeta Franca, sina Francija, nečaka Franceta Jakoša iz Bizovika in Janeza Pavčiča. Odvedli so jih na Polico, kjer se je začel proces. »Zasliševanje in mučenje je trajalo ves dan v ponedeljek v presledkih, ko pa se je sonce nagnilo, so jih odvedli do roba bližnjega gozda. Sami so si morali kopati grob, kamor so jih nage podrli in napol žive zasuli« (54).

29. maja 1942 je prišla partizanska patrolja h Kozinovim v Zapotoku. Hoteli so imeti Franceta. Odpeljali so ga v Sodražico in ga na vse načine mučili... Francetov grob smo našli v gozdu 19. avgusta 1942. Takoj sem spoznal njegovo truplo. Glava je bila razmesarjena... Tako je zapisal njegov brat duhovnik^{95a}. 26. avgusta so spet prišli. Očeta so odpeljali v klet, kjer ga je partizan udaril s puškinim kopitom po glavi. Potem so ustrelili pohabljenega sina Janeza. Končno so ločili mater od treh malih hčerk, jo odvedli v klet in tam ustrelili (55–58).

13. junija 1942 so partizani do desetih zvečer iz nekega hleva v Hinjah pripeljali hinjskega kaplana Novaka in tamkajšnjo učiteljico Darinko Čebulj. Oba so bili slekli do golega. Prislilni partizanski mobiliziranec je pozneje povedal: »Zavili smo v gozd. Takoj ob obronku zagledamo nekega starejšega moža, ki je bil privezan na drevo, glava mu je bila povešena, skoraj brez življenja, nepremično: od muk je že popolnoma oslabil. Bil je to bivši orožnik Ivan Žvan... Pridemo na malo ravnico. Tam je kaplana in učiteljico zasliševal poveljnik kočevskega odreda Jošt. Krvnik Bosanec Mate je kaplana med zasliševanjem večkrat pretepal. Po izpraševanju je komisar Jovo Smrke izročil kaplana in učiteljico Mateju. »Nato se je vsa gruča dvignila in premaknila kakih trideset korakov v dolinico, kjer je gorel velik ognj. Tolovaji so izvlekli iz goreče grmade veliko rdeče razbeljeno železno ploščo. Rabelj veli kaplanu Novaku, naj stopi na železno ploščo. Gospod kaplan se ni nič obotavljal, marveč je stopil z obema nogama v sredino železa, da je zacvrčalo človeško meso. Kadar je vsled nevdržnosti na žarečem železu odskočil, so ga okoli stoječi tolovaji z bajoneti in puškinimi kopiti prisilili nazaj na ploščo. Mučenec se je ni smel pripogniti, toda naenkrat se je sesedel. Tolovaj ga zgrabi in postavi na noge, češ da mora stati na plošči. Čez čas so mu dovolili oddih na tavi. Toda kak oddih? Začeli so z novo muko. Potiskali so mu šivanke za nohte na rokah in nogah. Ko so s tem končali, so ga zopet spravili na ploščo, dokler se ni popolnoma izčrpan kot mrtev

sesedel. Tedaj je pa Bosanec prinesel 'žatlaha' (to je kratko nasajena podolgasta široka sekira), s katero je kaplanu odsekal obe roki v zapestju in obe pečeni nogi v gležnjih. Nato so ga mučili še na drugih delih telesa. – Privlekli so tudi privezanega Žvana in mu vbadali šivanke, a je bil že brezčuten, kar pa rabljev ni motilo... Misli sem na učiteljico. Odmaknili so jo od gospoda kaplana v primerno razdaljo in pohotne hijene v človeški podobi so se nasičevale nad ubogo žensko. Kake muke je morala prestajati! – Čez čas zaslišim zapored tri strele. Vsak od teh mučencev je končal s kroglo v čelo« (63–65).

Ivan Bastič je bil župan v Horjulu. »Dne 19. junija 1942 so ob 10. uri zvečer obkolili njegovo hišo in vdrli vanjo, zjutraj 20. junija pa so njega in ženo Marijano odgnali po stranskih poteh kak kilometer proč od doma, ju tam najprej silno mučili in nato oba umorili« (66).

13. junija 1942 so prišli partizani ob enih ponoči na Brezovico pri Ljubljani in s silo vdrli v ugledno katoliško Mravljetovo hišo. »Tu so vpricho žene oziroma matere ustrelili v hiši očeta Antona in dva sinova, Franca in Vinka. Najstarejšega sina Antona pa so odpeljali in ga po hudem mučenju umorili in pokopali v gozdu« (68). (Po očetovi smrti rojeni sin živi v ZDA.)

Feliks Pogačnik je bil podžupan v občini Polje pri Ljubljani, zaveden katoličan. Bil je poročen z Marijo Perčič. Rodili so se jima štirje otroci, ki so bili 1942 stari 13, 10, 4 in 1 leto in pol. 2. avgusta 1942 so Pogačnikovo ženo na poti v Podlipoglav potegnili z voza. Čeprav je bila noseča, so jo drugi dan najprej strašno mučili, nato pa obesili. Ostale tri žrtve, ki so jih isti dan pripeljali v Podlipoglav (frizerjevo ženo Podbevšek in pekovo ženo Krmec, obe iz Polja, in Jožeta Cankarja iz Sostrega), so s krampom pobili in zmetali v skupni grob na Pugledu. V noči od 6. na 7. avgust, so partizani prišli po Feliksa Pogačnika. Vzeli so tudi njegovega sina Branka. Odpeljali so ju v šolsko taborišče blizu Javorja. Očeta so do kraja pretepli. Noč sta oče in sin prebila skupaj. Proti jutru so prišli po očeta. »Feliks so zvezali roke na hrbtu, nato so ga obesili na vejo bukke tako, da je napol visel, napol pa se s prsti dotikal tal... tako so komunisti mučili na vse mogoče načine nesrečnega moža in očeta, ki se je zvijal v strašnih bolečinah, da se je odrgnilo lubje od bukove veje, na kateri je visel, kar se je na bukvi videlo še eno leto po tem dogodku. – Že na pol mrtvega so končno ustrelili...« (69–74). Sina Branka je imel nase navezanega partizan-domačin krščanski socialist Edvard Rešek in ga vlačil s seboj. V italijanski ofenzivi je Rešek padel, nanj navezanega Branka so pa ujeli Italijani. (Branko živi sedaj v ZDA.)

Ta brezvestni partizanski teror je prisilil demokratične Slovence k samoobrambi v obliki vaških straž.

OB 30. OBLETNICI SMRTI ŠKOFA ROŽMANA

Škof je umrl 16. nov. 1959 v Clevelandu. Tri dni kasneje je bil pokopan na privatnem pokopališču slovenskih frančiškanov v Lemontu, ki je približno 30km jugozahodno od Chicaga.

V naslednjih odstavkih se bom ustavil predvsem ob dveh škofovih spomnicah, prvi z dne 12. sept. 1942, ki naj bi bila za Rožmana »najbolj obremenilna«, in drugi z dne 26. sept. istega leta

2. avgusta 1942 je prihital v Ljubljano gen. Roatta, poveljnik II. italijanske armade za Slovenijo in Dalmacijo na Reki. Sestavni del te armade je bil XI. korpus v Ljubljanski pokrajini pod poveljstvom gen. Robottija. Roatta se je najprej srečal z Robottijem in visokimi oficirji, nato pa k škofu Rožmanu. Zagrozil mu je,

da bodo Italijani požgali vso Ljubljansko pokrajino in izselili 60.000 Slovencev v Italijo, če drugače ne bodo mogli vzpostaviti reda. (Že pred tem datumom je Roatta ukazal italijanskim četam, da morajo požgati, streljati in poslati čimveč moških v internacijo. To je kruto občutila Notranjska v prvi fazi italij. ofenzive proti partizanom, ki se je začela 15. julija. V času Roattovega prihoda v Ljubljano je bila ofenziva v tretji fazi. Težak položaj tistih dni dokazuje dejstvo, da sta se politično vodstvo KPS in izvršilni odbor OF v Kočevskem Rogu skrila v zakamufliran podzemski bunker. Vanj se je skrilo tudi partizansko poveljstvo – nekaj izrednega, da se vojaško poveljstvo skriva – in s tem prepustilo partizane, naj se rešuje vsak sam. Še bolj pa so bili prepuščeni na milost in nemilost

italij. soldateske prebivalci pokrajine. (Cf. Stalinistična revolucija na Slovenskem I., 239.)

O Roattovi grožnji navaja zgodovinar Tone Ferenc v knjigi »Ljudska oblast na Slovenskem I.« v opombi na str. 225/6: »Sodelavka oddelka za politično obveščevalno službo v britanskem zunanjem ministrstvu Elisabeth Barker je 1. oktobra 1943 opozorila zunanje ministrstvo, da je Roatta, ki so ga vključili v novo vlado Pietra Badoglija, pravi vojni zločinec. Za dokaz je navedla njegove ukaze za požiganje v Sloveniji in Dalmaciji ter dodala: »Poročali so tudi, da je 24. avgusta 1942 povedal ljubljanskemu škofu, da bodo Italijani požgali vso Ljubljansko pokrajino.« Barkerjeva je kot datum Roattinega obiska navedla 24. avgust 1942; to pa je datum poročila dr. Alberta Kramerja iz Ljubljane dr.

Mihu Kreku v London, v katerem mu je poročal tudi o Roattovi grožnji. Za Roattove grožnje škofu dr. Rožmanu je zvedel tudi kolegij VOS OF v Ljubljani in je to navedel v svojem poročilu centralnemu komiteju KPS: V prvi polovici septembra je prišel v Ljubljano Roatta, poveljnik it. vojske na Balkanu. Sestal se je z Robottijem in drugimi vojaškimi osebnostmi. Dal jih je poklicati k sebi ali šel tudi k škofu Rožmanu. Same grožnje! Roatta je grozil, da bodo izselili 60.000 Slovencev, Robotti pa, da jih bodo 300.000 pobili. Škof je bil zelo poparjen in 12. t. m. se je v škofiji vršila anketa.«

Resnost teh Roattovih groženj dokazuje tudi Robottijev nagovor poveljnikom italij. divizij že 26. junija, ki so se sestali, da bi pregledali priprave za omenjeno ofenzivo. Med drugim je dejal: »Na vsak način se morata obnoviti italijansko gospodarstvo in ugled, četudi bi izgubili vsi Slovenci in bi se porušila Slovenija.« (Podčrtal J. G.)

Kateri škof na svetu ne bi bil poparjen ob takih grožnjah?

Vendar Rožman ni ostal pri tem, ampak je skušal storiti svojo dolžnost kot Slovenec in kot škof. V škofijskem dvorcu je sklical predstavnike javnega življenja, da jim sporoči grožnje dveh italij. generalov in jih vpraša za svet. Od povabljenih 20 jih je prišlo 18. Med temi so bili: rektor univerze Kos, nekdanji podban Pirkmajer, nekdanji minister Mohorič, tajnik JNS dr. Zajec, na liberalni strani vplivni inž. Mačkovšek, dr. Vl. Šuklje in bivši ljubljanski župan in pred Natlačenom ban, dr. Puc, socialistični Jelenc in Petejan, dr. Natlačen, gospodarstvenik Ivan Avsenik, SLS poslanci Marko Kranjc, dr. Šmajd, dr. Lavrič, R. Smersu, M. Stare in senator Mihelčič. Poleg teh tudi prof. Koblar. Povabljen je bil tudi dr. Lončar, ki zaradi bolezni ni prišel. Zasebno je bil pred tem pri škofu dr. Milan Vidmar. (Ob teh imenih sem se vprašal, zakaj ni bil povabljen tudi dr. Kramer. Če prav vem, zaradi bolezni ni več zapušča sobe.)

Iz Kolarčevega življenjepisa »Rožman III« razberemo, da je škofu predlagal sklicanje teh predstavnikov bivši ban Natlačen.

Na tem posvetu so liberalno misleči politiki svetovali dobrodelno akcijo na podeželje, nekateri so dajali nejasne in meglene pripombe, za organiziran odpor proti partizanskemu nasilju pa so bili Natlačen, Avsenik, Kranjc, Šmajd, Stare, Smersu in liberalni dr. Zajec. Proti njim je bil le prof. Koblar, kot sam pripoveduje v svojem »Obračunu«.

Še istega 12. sept. so pravkar imenovani postavili precej dolgo spomnico, ki jo je škof Rožman izročil gen. Robottiju. Najbolj značilni stavki v njej so: »Dovolite ustanoviti v vseh krajih oborožene varnostne straže pod slovenskim poveljstvom... Orožje bo uporabljeno izključno zoper prevratniške elemente, ki ogrožajo deželo bodisi z orožjem, bodisi z uporniško propagando... Z ustanovitvijo takih varnostnih straž bi oblast prepričljivo dokazala, da ne namerava zatrei slovenskega naroda in razdejati njegove blaginje, marveč hoče le uničiti uporniške elemente, ponovno vzpostaviti red in tako znova omogočiti mirno življenje...«

Z ustanovitvijo varnostnih straž bi bila odstranjena nevarnost, da bodo krivci ostali na prostosti in nedolžni kaznovani. – Razen varnostnih straž... bo treba ustanoviti nekaj zbirnih središč... Za ta namen bi se morali iz ujetniških taborišč vrniti zanesljivi bivši jugoslovanski oficirji.« – Glede Ljubljane pa: »Aretacija in izgon določenega števila celih družin iz mesta ne bosta imela zaželjenega učinka. Nevarni in odgovorni elementi so ostali skriti in so se kakor že tolikokrat, izmaknili na razne načine. V večini prime-

rov so njihove družine nedolžne in nesrečne zaradi upornega ravnanja svojih članov... Morali bi nas pooblastiti za ustanovitev tajne policijske enote, ki bi štela 500 mož, oborožene z revolverji. Zanesljivo lahko zagotovimo, da bodo nevarni elementi in šestih tednih odkriti, prijati in izročeni oblastem... Hkrati bo storjeno vse, da se bo javno mnenje spremenilo po zaslugi močne in stalne protikomunistične propagande.«

Vsebina spomnice precej jasno kaže, da noben stavek v njej ni Rožmanov. Sestavili so jo politiki, od katerih so bili nekateri rezervni oficirji. Ker pa je spomnico podpisal škof Rožman – Italijani so od njega pričakovali odgovor na njihov poziv, da ni zadosti, da so Slovenci lojalni, ampak morajo pokazati, da si znajo sami pomagati in morajo za to storiti kaj več – je s tem zanjo prevzel odgovornost in je le-ta tudi v italijanskih očeh veljala kot Rožmanova spomnica.

K prvemu stavku v njej naj pripomnim, da so tudi te obstajale vaške straže v Savljah (pri ljubljanskem vodovodu), na Št. Joštu, Zaplani, Rovtah in Hotedrščici, pri Sv. Vidu nad Begunjami in pri dolenskem Št. Joštu »legija smrti« (slednja je veljala prva dva meseca kot četniška skupina).

Ko je France Perko iz Male Loke (menda prof. teologije dr. France Perko) prebral serijo člankov Ivana Jana »O resnični podobi škofa Rožmana« v Delu (od zač. febr. do zač. aprila 1986), je dobil vtis, da je ta spomnica za škofa »najbolj obremenilna« (pismo Delu 26. apr. 1986). Dodaja pa: »Že iz stila spomnice – v množinski obliki – je jasno, da je ni pisal škof sam, ampak verjetno Narodni odbor«. Nato pa pravi: »Zdi se mi, da je treba pri presoji ravnanja škofa Rožmana upoševati nekatere okoliščine, ki so ga vodile do take usmerjenosti«. Perko jih nakaže šest. Ne omenja pa groženj dveh ital. generalov, ker zanje iz Janovih člankov ni zvedel.

Vprašanje je, zakaj jih Jan ni navedel? Iz arhiva je imel na razpolago ne le imenovano spomnico, ampak tudi Robottijeve pripombe k njej in oboje je v celoti objavil. Zato ne more biti dvoma, da je imel v rokah tudi že omenjeno poročilo »kolegija VOS centralnemu komiteju KPS« o Roattovi in Robottijevi grožnji o požiganju, streljanju in odgonu prebivalcev v internacijo. Prav tako je zvedel za Kramerjevo sporočilo o tej grožnji in emembo le-te od angleške zgodovinarke Barkerjeve. Vedel je tudi za Robottijeve grozilne besede z dne 26. junija. Vse to mi dokazuje tudi Janova omemba »zelo pomembnih in do nedavnega širši javnosti nepoznanih zapisov dr. Šmajda«. Zakaj torej ni omenil groženj dveh ital. generalov? Zame je možna le ena razlaga: Jan stoji na stališču in za njim KPS (ki mu je serija člankov naročila, formalno je to storilo Delo), da mora škof Rožman ohraniti pred slovensko javnostjo tisto podobo, ki mu jo je oblikoval sodni proces v avgustu 1946, na katerem je bil škof kot narodni izdajalec obsojen na 18 let. V skladu s tem je za Jana spomnica z dne 12. sept. »zahrbna puščica v srce Osvobodilni fronti in slovenskemu ljudstvu«. Da bi bila ta metafora verjetna, je Jan izpustil omembo Roattove in Robottijeve grožnje o požiganju, pobijanju in množični preselitvi. (S stalnim omenjanjem te škofove podobe je komun. režim imel in ima predvsem namen škoditi ugledu in dejavnosti Cerkve na Slovenskem. Na to je opozoril France Bučar v članku »Ujeti z roko v steklenici zgodovine« v Celovškem zvonu, junij 1987.)

Jan sicer navaja po Sajetovem »Belogardizmu« (496), da je škof predstavnik javnega

življenja povabil na posvet »o nujni narodni zadevi«. Da sta mu generala Roatta in Robotti izjavila, da »okupacijska oblast v Ljubljanski pokrajini ne more trpeti nobenega odporniškega gibanja in da je treba zatrete partizanstvo. Za italijansko vlado ne zadostuje samo lojalnost Slovencev, ampak pričakuje še kaj več. Kaj je Roatta s tem mislil, (škof) sicer ne ve, vendar se mu zdi, da so to grožnje. Sam ne ve, kaj storiti. Zato je povabil navzoče, da mu povedo svoje mnenje.« Toda iz teh besed bralec ne zve Roattove grožnje o požiganju in množični preselitvi prebivalcev. In prav tako ne Robottijeve grožnje. »Grožnje« v tem citatu se nanašajo na besede »pričakuje kaj več«.

Iz povedanega v zadnjih dveh odstavkih je resnicoljubnemu bralcu jasno, da je Janova podoba škofa Rožmana enostranska. Predvsem zato, ker ne omenja hudih okoliščin in groženj obeh italijanskih generalov. Njegova podoba škofa Rožmana zato ni resnična!

Iz prejšnjega citata je razvidno, da tudi Saje ne omenja teh groženj. Zanj je bil obisk pri škofu le »vljudnosten obisk«. Torej naj bi bil škof sklical predstavnike javnega življenja le zaradi vljudnostnega obiska ital. generala pri njem? Sajetov cinizem je otipljiv. Zato je tudi njegova podoba škofa Rožmana v zvezi s to spomenico enostranska, neresnična.

Prav tako tudi Koblar ne omenja Roattove grožnje o požiganju in preseljevanju in prav tako ne Robottijeve. Ne morem pa vedeti, ali je to grožnjo Koblar omenil pri zaslišanju na sodišču l. 1946 ali ne. V svojem »Obračunu« omenja grožnje pri istih Roattovih besedah kot Saje in Jan.

V oceni škofove dejavnosti v »organiziranju oboroženega belogardizma« pravi Ferenc: »Nemesto da bi bil škof Rožman protestiral proti okupatorjevemu nasilju, kot so to storili pred tem že nekateri nemški škofje glede nacistične lažne evatanazije, je pomagal uglajevati pota slovenskemu kolaboracionizmu.« (Danes si marsikdo želi, da bi bil škof takrat izrekel svoj protest Roattu v obraz zaradi njegove grožnje. Toda ali bi bil tak protest za slovenski narod bolj na mestu? Fašistični režim je bil tedaj še krepko v sedlu. Poljski nadškof knez Sapieha ni vernikom prebral pisma Pija XII. z obsodbo nemškega nasilja v njem, ker bi s tem še bolj razjaril nemškega okupatorja in bi ljudje še bolj trpeli.) Dalje pravi Ferenc, da sodelovanje z Roatto in Robottijem ter kasneje z Roesenerjem škofu »zgodovina nikakor ne more šteti v dobro, četudi je sam mislil – in z njim tudi njegovi somišljeniki, da s tem rešuje prebivalstvo še hujšega nasilja«. Ne očita pa mu narodnega izdajstva! Kaže, da Ferenc uvideva resnost in nevarnost groženj obeh italij. generalov glede požiganja, streljanja in preselitve, ker pozna krutost in sadove prvih dveh faz italijanske ofenzive.

Povsem drugačna je bila Kocbekova sodba o Roattovi grožnji. V pismu škofu dne 29. jan. 1943 pravi Kocbek: »Hote ali nehoti ste klonili pred nesramnim fašističnim generalom Roattom in okupatorju dopustili moralno zmago nad seboj.« Kocbek je to pisal v partizanskem štabu v kočevskem Rogu, škof Rožman pa je moral biti v sredi okupirane Ljubljane.

Škofova spomnica dne 26. septembra 1942. Ker je prvo spomnico Rožman izročil gen. Robottiju, so njeni sestavljalci čutili potrebo, da je treba nekaj pisanega izročiti tudi visokemu omarjarju Grazioliju, ki je imel pod seboj vse rste italijanskih policij. M. Mikuz označuje to spomnico kot »zelo zanimivo«. V uvodu pravi spomnica, da »ogromna večina naroda obsoja nesrečne podvige neodgovornih elementov, ki

so pod krinko narodno-osvobodilnega boja začeli teroristične akcije med Slovenci in Italijani, da spravijo narod v brezupen položaj, v katerem naj bi postal žrtev komunizma.« Nato pohvali statut Ljubljanske pokrajine, ki daje Slovincem avtonomni položaj, kritizira napake, ki so jih naredili Italijani, da »konzulta žal ni mogla biti tolmač potreb še večeraj svobodnega slovenskega naroda«. Dalje kritizira ustanovitev fašistične stranke in razne drakonske ukrepe zaradi gverilskega delovanja partizanov in VOS. Za tem pa »v imenu Slovencev« zahteva strogo zakonitost v upravi, veljavnost jugoslovanskih zakonov, zajamčeno osebno svobodo, nedotakljivost lastnine in vrnitev vseh nedolžnih iz internacije. Na koncu spomnice je odstavek spravljive vsebine, končujoč se z besedami, da bodo »mogle iz samega naroda ven zrasti sile, ki bodo pripomogle k splošnemu pomirjanju pokrajine«.

M. Mikuž pravi, da »če ne bi bilo tega zadnjega odstavka, ki jasno namiguje na še večji nastop belogardističnih straž, bi mogli spomnico v glavnem oceniti kot pogumno dejanje« (Ljubljana v ilegali IV, 325). V svoji kratki »Zgodovini NOB« pa: »Zelo rad verjamem, da je bil Grazioli divji, ko je prebral spomnico, kot je to povedal sam škof kasneje v begunstvu« (str. 89). Vendar pa je Grazioli nato spomnico do neke mere upošteval.

Tudi vsebina te okrožnice dokazuje, da so jo v glavnem sestavili drugi, recimo škofovi somišljeniki, a napisana je bila v prvi osebi (škofovi) z namenom, da jo škof odpošlje Grazioliju.

Iz lastnih izkušenj vem, da sta ti dve spomnici pri Italijanih odprli vrata za reševanje slovenskih ljudi iz internacije.

K obema spomnicama naj dodam tole splošno pripombo: Zaradi uboja dveh katoliških študentov, Frančka Župca in Jaroslava Kiklja (16. in 18. marca), in ker se je na podeželju začela strahovlada samopašnih partizanskih komandantov na takoimenovanem osvobojenem ozemlju, v Ljubljani pa so pod VOS-ovskimi kroglami padli idejni nasprotniki OF in Italijani streljali talce, je končno v protikomunističnem taboru dozorelo spoznanje, da je zanj edini izhod iz tega položaja oborožena samoobramba. Do tega spoznanja je prišel tudi škof. To razloži, da je že konec maja Rožman odnesel v Rim

Natlačenovo spomnico, ki jo je nato neki jezuit izročil Mussoliniju. V njej Natlačen oriše spremenjeni položaj v Ljubljanski pokrajini zaradi partizanskega nasilja, na koncu pa izrazi predlog: »Edina rešitev bi bila zakonita oborožena organizacija za lastno obrambo ljudstva.« Ker se je škof s tem predolgo strinjal, ga je mirne vesti vzela s seboj. Ob vsem tem je lažje razumeti, zakaj je bil škof v septembru takoj pripravljen izročiti Robottiju in Grazioliju omenjeni spomnici. In drugo: Politični predstavniki so tedaj čutili, da je najbolj varna hiša v Ljubljani škofjski dvorec: da bodo Italijani dvakrat premislili, preden bi kaj ukrenili proti škofu. Zato so se čutili nekam bolj varne v bližini škofa.

Naj se na kratko dotaknem še ene neresnične podobe škofa Rožmana, ki jo Ljubljanci in tuji turisti lahko berejo vsak dan, namreč spomenik pred ljubljansko stolnico. Na njem je zapisano, da so Italijani »na škofovo pobudo s silo razgnali« 1.000 žensk, ki so 21. junija 1943 hotele »pridobiti škofa, da bi posredoval pri okupatorju za izpust njihovih interniranih mož in očetov, hčera in sinov«. Pod sliko (Lj. il. IV, str. 85) pa je zapisano, da »so na škofovo prošnjo italijanski vojaki, policija in gasilci razgnali demonstrantke«. Moramo verjeti škofu Leniču, ki je vsa leta po vojni, potem ko je po osmih letih zapora prišel ven, pripovedoval ljudem in končno to povedal tudi urednikom Nove revije, da je Rožman v svojem stanovanju (ki je bilo v drugem nadstropju, obrnjeno proti Ljubljani) zvedel za to demonstracijo šele potem, ko mu je tajnik prišel povedat, kaj se godi na cesti. In da on (škof) ni poklical policije. – Saj je na dlani, da so policijo poklicali italijanski stražniki, ki so imeli nalogo paziti na škofjsko palačo. Poleg njih so bili vedno tudi italijanski policisti v civilu. Škof Lenič je izjavil urednikom Nove revije, da je napis na spomeniku »popolnoma zlagan«, da »stoji na laži«. Odstranitev tega spomenika je eden izmed pogojev za dosego narodne sprave.

Ker sem pri stolnici in škofiji, naj napravim korak tudi v lemenat. Pred leti smo večkrat slišali, da in semeniški knjižnici med portreti ljubljanskih škofov ne sme viseti Rožmanov portret, ker je taka bila volja KP ali pa strah pred njo. Kot da je mogoče 15 let Rožmanovega vodstva škofije (1930-1945) črtati iz zgodovine?

Morda sedaj Rožmanov portret že dela družično drugim ljubljanskim škofom?

Slovenski komunisti so organizirali »narodno-osvobodilni« boj (zgrešen izraz, edino pravilno je govoriti o rezistenci ali odporu proti okupatorju, kot je to pri Italijanih in Francozih) s ciljem, da ob koncu vojne vzpostavijo diktaturo Partije in uvedejo družbeno-politični sistem po sovjetskem vzorcu. Škofu Rožmanu pa je šlo predvsem za narodno preživetje. Zato se je takoj ob začetku okupacije zavedel, da okupirani mali slovenski narod mora imeti modus vivendi z okupatorjem, če hoče preživeti. To pa pomeni sodelovanje z okupatorjem. Zato je že 20. aprila napravil obisk pri visokem komisarju Grazioliju, kar je tedaj zelo začudilo njegovo okolico. Toda ta potreba je postala jasna poleti 1941, ko so Nemci začeli načrtno uničevati slovenstvo na Gorenjskem in Štajerskem. Zato se je Rožman še toliko bolj zavedal, kako velikega pomena je za narodovo preživetje kulturna avtonomija, ki so jo Italijani priznali Ljubljanski pokrajini. To je bila prava oaza slovenskega narodnega življenja in zatočišče za mnoge tisoče beguncev s Štajerske in Gorenjske. Ko je spomladi in poleti 1942 partizansko nasilje spravljajo v nevarnost kulturno avtonomijo Ljubljanske pokrajine, je škof Rožman bil rekel, še pogosteje izražal svojo lojalnost Italijanom, čeprav je to bilo zanj grenko poniževanje. Reči pa je treba, da lojalnost ni isto kot zvestoba.

Rožman po svoji naravi ni bil ne politik ne diplomat. In modus vivendi ni zahteval, da je vse kontakte z Nemci in Italijani opravljal sam osebno. Večkrat bi bil smel poslati kakega kanonika namesto sebe. Na dan domobranske prisege 30. aprila 1944 naj bi bil mašo opravil glavni domobranski kurat dr. Lenček in ne on. Tako mnenje je bilo slišati takrat med domobranci samimi. Čeprav je škof po maši odšel in ni bil navzoč pri aktu prisege, smo v preteklih letih nešteto krat brali, da je prisostvoval prisegi na stadionu. Njegova prirodna prijaznost in nasmeh, ki ju je kazal do vsakogar, je bila njegova moč in njegova slabost, kot je zapisal prof. Šolar Rožmanovemu biografu dr. Kolariču.

Za konec naj navedem Rožmanove besede o državljanski vojni, ki jih je nov. 1945 iz Celovca, kjer je bil v hišnem zaporu, pisal msgr. Gabrovšku v Cleveland: »Ni bilo mogoče priti skupaj. Komunisti so bili nedostopni. Njim je šlo za oblast. Zato so morali uničiti vsak odpor. Nismo mi krivi, da ni prišlo do pametnega dogovora.« Za čuda podobno je izrazil to nedostopnost komunistov Milovan Djilas v nemško pisani knjigi »TITO«: »Wir waren... in der unveröhnlichen Haltung gegenüber anderen Parteien und Ideen.« (Bili smo nespravljivi do drugih strank in idej.)

Dokler bodo zgodovinarji v Sloveniji pisali zgodovino vojnih let le z vidika narodnoosvobodilnega boja, dotlej bo škof Rožman označevan kot kolaboracionist, narodni izdajalec, itd. (M. Mikuž v Pregledu zgodovine NOB označuje protikomunistični tabor kot kontrarevolucionarnega. V tem je Mikuž izjema.) Ko pa bodo zgodovinarji priznali, da noben okupirani narod ne more ves v rezistenco in v gverilo, bodo tudi priznali, da je neki modus vivendi z okupatorjem eksistenčno nujen. Tedaj bo škof Rožman dobil resnično podobo. Z vidika narodovega preživetja mu bo zgodovina priznala, da je v tistih hudih letih vojne zastavljal ves svoj ugled in vpliv za preživetje naroda v mali Ljubljanski pokrajini. Zato bo pravično čimprej prepeljati njegove zemeljske ostanke v grobnico ljubljanskih škofov v Ljubljanski stolnici.

ZAROKA

Zgodilo se je 22.11., v sredo, na Filozofski fakulteti. Zopet dež.

Tokrat je hladil razgreta lica pristonih na zmenku Iniciativnega odbora za ustanovitev nove študentske organizacije. Pričakovani, vabljeni, a vendar nezaželjeni UK je zasnubil Iniciativni odbor in ga povabil na skupno pot do ustanovitve študentske organizacije. Iniciativni odbor se je po stari šegi nevest sramežljivo, a ostro branil prvih osvajanj. A vendar snubec ni odnehal, njegova dota je velika in nevesta se je sramežljivo vdala. Dež je še kar škreblljal po oknih predavalnice 526, zaročenca pa sta kramljala zmeraj bolj ubrano in si priznala, da si oba želita isto: organizacijo študentov, ki bo stanovski predstavnik najveselejšega ljudskega sloja. Da so formalnosti velik križ, sta ugotovila zaljubljenca ob spoznanju, da mora biti njuna zveza pravno-formalno urejena. Zaradi načrtovanega potomstva je potrebno skleniti sveti zakon. Izbrati starešino ni bilo težko - osem predstavnikov posameznih fakultet se je imenovalo v Koordinacijski svet in ta bo oblikoval statut za ŠO, hkrati pa budno pazil na početje neugnanega Iniciativnega odbora prešuštniškega UK. Vsi skupaj so našli topel dom na Kersnikovi 4 in živijo v skupnem gospodinjstvu s predsedstvom UK, ki ima na voljo vse gospodnijske aparate od fotokopirnega stroja do računalnika. Vlada tihožitje, poslovnik za delovanje Iniciativnega odbora je izoblikovan in v začetku decembra (7.12. ob 17.00 na FF) se bosta zaročenca znova javno sestala. Stare mame si bodo ob TV brisale solze z robci Paloma ob ganljivih prizorih ljubezenskih izjav. Morda bo zopet deževalo. Gotovo nam nebo namiguje, da bo nova organizacija študentov rojena deževnega aprila.

31. junij

Teološka fakulteta od 31. junija 1952 ni več pod okriljem ljubljanske Univerze. Študentje TF so se odločili odpreti svoja zakljenjena vrata in želijo sodelovati z ostalimi študenti ljubljanske univerze. Njihova OO nosi ime Cirilsko društvo in v sodelovanju z UK pripravljajo 14. dec. ob 20. svojo predstavitev. Dogajalo se bo v 3. bloku v Rožni in ker je sejna soba majhna, bodite točni.

AVTOPORTRET

Merilec stresa kaže črno barvo. Bleda lica, ostnice pomoderle, dlani stisnjene v pest. Slika študenta, ki je prebral predlog za izdajo Zakona o Univerzi, ki med drugim govori tudi o izjemoma možnem četrtem opravljanju izpita, o četrtni študentskih delegatov v US... Potem skrivljen nasmešek. Spomni se, da je še zmeraj enakopravni subjekt na univerzi in da morda lahko še kakšno reče, ko je ravno že zburjen. Zbudilo se je kar nekaj študentov, zavihali so rokave in skušali bodo kreativno sodelovati pri oblikovanju novega Zakona o Univerzi.

ŠPRINT

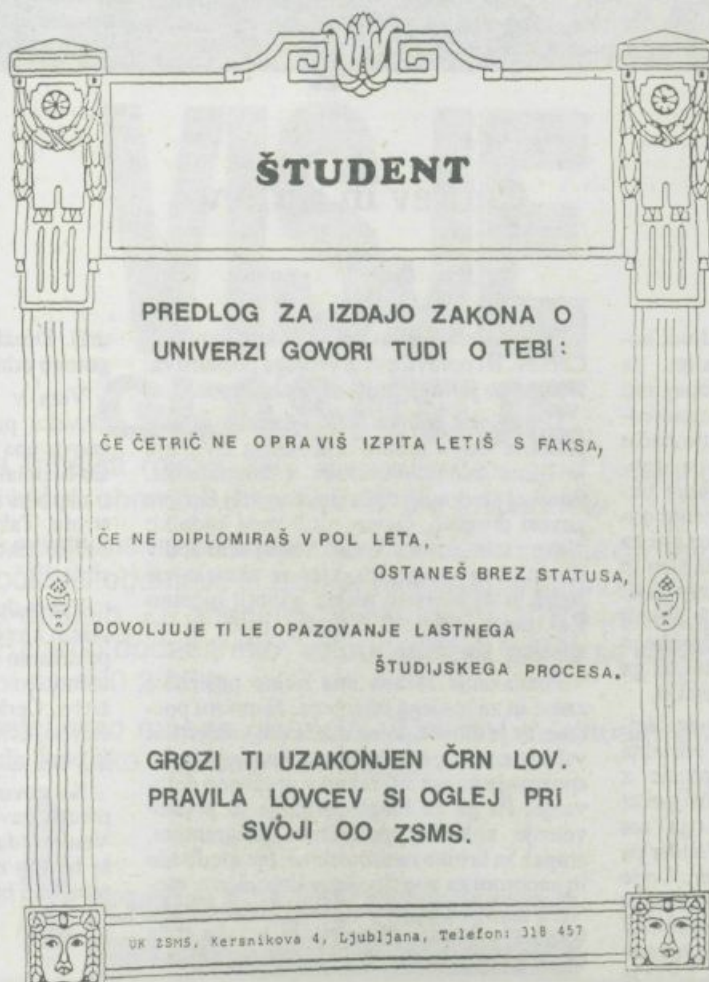
Na Fakulteti za telesno kulturo so letos v kondiciji. Tako so se odločili, da bodo poskusili z oživljanjem njihove OO. Na pomoč so poklicali UK-ajevce in parlamentarce iz FF. Prijetno so kramljali o problemih, ki so in problemih, ki bodo. Vse v duhu nove ŠO. S treningi so začeli, čakamo prvih rezultatov. Z dobrim šprintom lahko ujamate stran v Tribuni.

ŠTUDIJSKI DELO

Okukajmo nazadnje še v Skupščino SRS. Tam deluje Komisija za sistematska vprašanja, ki se bo morala ukvarjati tudi z vprašanjem: Zakaj študij ne kot delovna doba. Vprašali so mladi UK-ajevci, ki jim je že jasno, da bodo morali sedaj večkrat obiskati Skupščino. Na zadnji seji Komisije za sistematska vprašanja je bila pobuda obravnavana pod točko razno in takrat (po petih urah) komisija ni bila več sklepčna. Naslednja seja bo decembra in če bog da, bomo dobili prve odgovore in nato bomo kmalu videli, pri čem smo. Pri študiju ali pri delu, oz. pri študiju kot delu.

ZAPRITE VRATA

V študentovskem naselju v Rožni dolini hodijo od vrat do vrat popisovalci štipendij. Upravo ŠC zanima višina povprečne štipendije študentov, ki živijo v študentskih blokih. Če bo na ta način dobljeno povprečje višje od sedanjega, se bodo seveda zvišale tudi stanarine, (ki ne presegajo 25 % povprečne štipendije) in ŠC morda ne bo imel takšne izgube. Za komentar ni prostora.

Ni ravno redna praksa, da bi se teologi oglašali na teh straneh. Letos pa je to že drugič. Kaj to pomeni?

Ne gre nam za to, da bi se prigrébli do svojega koščka pogače, ki se ji reče oblast. Kdor danes še kvačka svoje misli po klerikalistično-boljševiških vzorcih pač ne pozna ne Cerkve ne zgodovinskega razvoja zadnjih štirideset let. Prisotnosti studentov teologije - to niso le bodoči duhovniki, ampak tudi drugi, ki hočejo znanstveno poglobiti svoje spoznanje Cerkve, Svetega pisma, filozofije - naj je eno oš simbolnih dejanj nove družbe. Simbolno zato, ker smo bili institucionalno izrezani iz nje in ker upamo, da s svojo prisotnostjo in s svojim sporočilom vnašamo pozitivno vzdušje v ta prostor. Ne bomo se posvečali politiki v smislu boja za oblast; vedno bomo pa povzdignili glas, če bomo naleteli na dejanja in zadržanja, ki so po našem prepričanju napad na človekovo dostojanstvo.

Peter Lah

PONOVNO V TRIBUNI:

TEOLOŠKA FAKULTETA

Cerkev in cerkev

Dejstvo je, da deluje vera na ljudi komunitarno. S tem ne mislim, da hočeta vera in tisti, ki oznanja, propagirati možnost za uresničevanje človekovega črednega nagona, ampak da vera ponuja način življenja, ki ga zmore živeti le zrel in odgovoren človek. (Občestvenosti ne more biti brez zrelih individuumov, ki so drugemu odpustili njegovo drugačnost.) Kolikor gre za krščanstvo, je način življenja tak, da sam in od občestva ločen vernik ne more uresničevati Jezusovega sporočila, ki je temelj in tip delovanja vsakega krščanskega občestva. Vera je Jezusovo sporočilo, ki ga kristjani uresničujemo v družbeni praksi.

Cerkev pa, ki je zaradi združevalnega dejstva vere sploh nastala, je nujno socialna ustanova. Kot vsaka ustanova potuje z družbo skozi zgodovino in tako nosi pečat institucionalne urejenosti. Institucija res lahko dobi moralne kvalifikacije. Vendar pa jih zanjo zasluži človek, ki živi v njej. On je subjekt moralnih dejanj. In če je deloval kot ideolog, ki je za svoj cilj lahko opravičil uporabo vsakršnega sredstva, potem njegov način dela ne sodi med ljudi. Vedno, ko se je

tak način dela uveljavljal v Cerkvi, to ni bila Cerkev. Ni opravičevala svojega poslanstva. Normalno je, da je taka rojevala odpor.

Druga plat resnice, zakaj Cerkev ni bolj prisotna vsaj v našem družbenem življenju je njena lastna privolitev v anonimnost. Posebej po drugi vojni. Ustanovitelj Cerkve govori drugače, čeprav stoji pred sodniki: "Javno sem govoril svetu. Vselej sem učil v shodnici in v templju, kjer se shajajo vsi Judje in na skrivem nisem govoril ničesar. Kaj me sprašuješ? Vprašaj tiste, ki so slišali..." (Jn 18,20-21).

Poznavanje Jezusa ima nujno posledice zame in za mojega bližnjega. Jasno mi postane, da je človek poleg mene več vreden kot vsi sistemi - politični in gospodarski. To spoznanje pa me sili ravno v družbeno delovanje. Pa ne za blagoslavljanje in poistovetenje s kakim političnim programom, ampak za kritiko nezadostnosti ter spodbudo in naporom za popolnejše rešitve. Vera, morala in politika so namreč področja, ki so med seboj prepletena. Moralna in verska drža morata imeti družbene posledice, sicer nista

drži. Družbene in politične spremembe pa gotovo odmevajo v življenju vernika.

Vera v nespremenjene božje zakone v človeku pa kristjana poziva, da si vedno znova upa postavljati novo zasnovo sveta. Če bi delal načrte samo po človeško, bi bili ti napačni in konec njih uresničevanje katastrofa. Tako pa se zaradi vere v prisotnost božjih zakonov ne predaja brezupu v nobeni situaciji.

Vsa ta dogajanja so prisotna v cerkvi, ki jo pišem z veliko začetnico. Resnično "veliko" pa delamo kristjani Cerkev takrat, ko živimo identiteto svojega življenja tudi za ceno žrtve. Cerkev z malo začetnico pa pomeni stavbo, ki nima pravega pomena, če ni v njej in okoli nje živih ljudi.

Ko govorim o Jezusovem učenju in delu, predpostavljam poznavanje Evangelija. Vem pa, da tistemu, ki ga že pozna ali pa bo še bral in začel spoznavati, teh vrstic ne bo potrebno brati.

Andrej Vuga

Foto: Andrej Kos

D L J E
V
VIŠJE
GLASNEJE

Na trinajsti rojstni dan, 8. novembra, smo bistveno povečali območje, kjer nam lahko prisluhnete.

Še nikoli nismo bili višje. Na Krimu smo postavili nov, močnejši oddajnik, ki pošilja naš program mnogo dlje kot doslej. Že znanima frekvencama 102,4 in 105,1 MHz smo dodali tretjo: valovi našega radija se slišijo tudi na 100,2 MHz.

Poslej smo mnogo glasnejši. Zanimivi in aktualni pa smo že tako ves čas. Trinajst let.

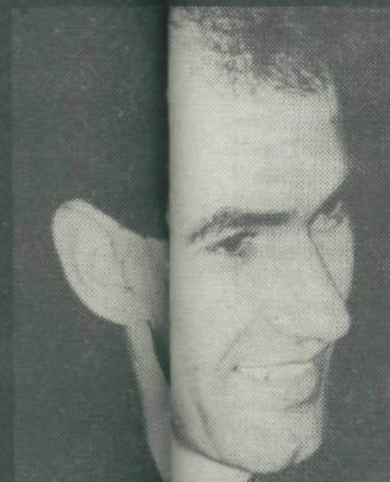
radio GLAS Ljubljane

FRANCE TOMŠIČ se je prostovoljno umaknil. Drugegač bi se mu zgodil narod.

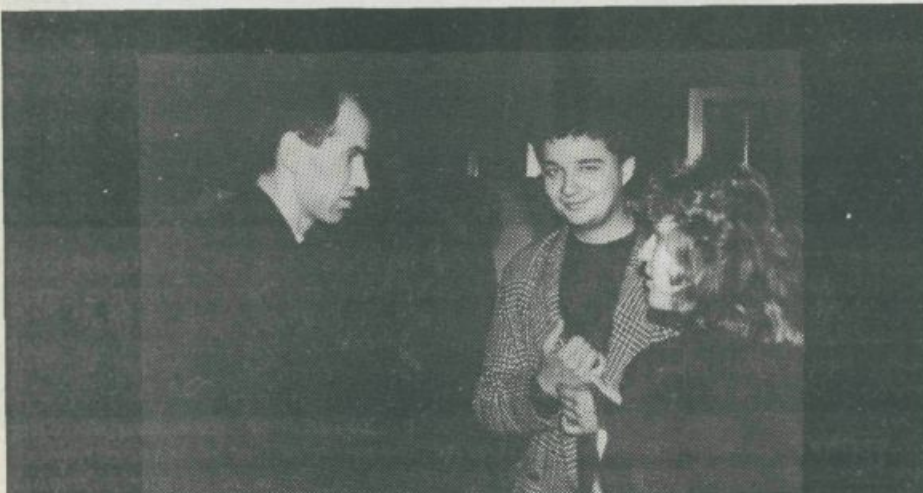
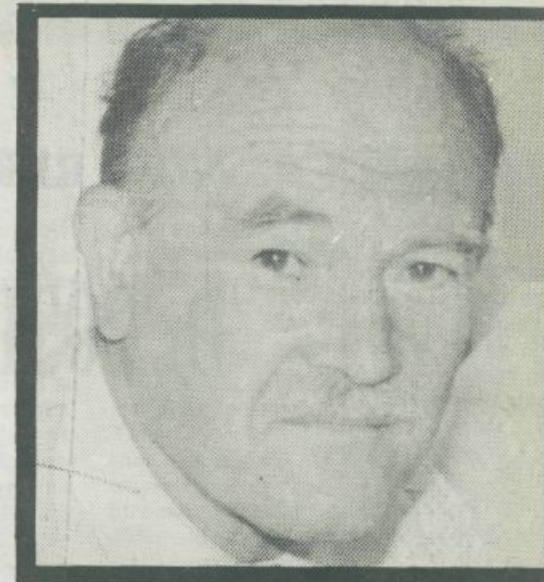
JANEZ JANŠA

Kot občan je poskušal prečiti izid DEMOKRACIJE. S tem je potrdil UČANOVO trditev, da sebe zelo visoko ceni. JANEZU se tudi zelo mudi postati glavni urednik mokracije, saj se je že pred sejo izdajateljskega sveta, na kateri bi razpravljali o predlogih za rednike, na dopis članom sveta podpisal kot GLAVNI UREDNIK DEMOKRACIJE!

PRVI V ZGORNJEM DELU

FRANCE BUČAR je z Bojanom Korsiko podpisal pogodbo o prodaji DEMOKRACIJE za simbolično vsoto denarja. Pogodba Korsiki omogoča, da po svojem okusu izbira urednike. Izbral je Bavčarja in J-J.!?

TOMAŽ DROZG – TOMI je JANEZU JANŠI povedal nekaj resnic. Kljub grožnjam je Demokracija s spornim uvodnikom le izšla. Tisk številke in honorar za uvodnik bo plačal Magellan.

PRVA V SPODNJEM DELU

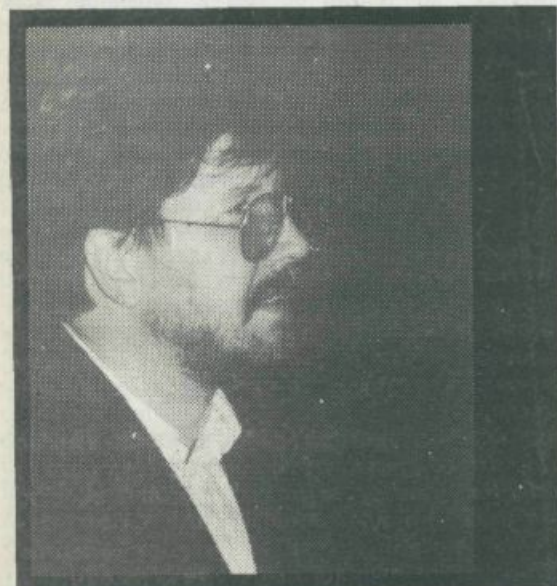

NADIRA VLLASI

Pomaga možu pri obrabi na POSTTITOISTIČNEM SODNEM PROCESU. NADIRA je opazila napake sodstva in kršenje človekovih pravic šele takrat, ko je AZEMOV policijski minister zaprl tudi njega.

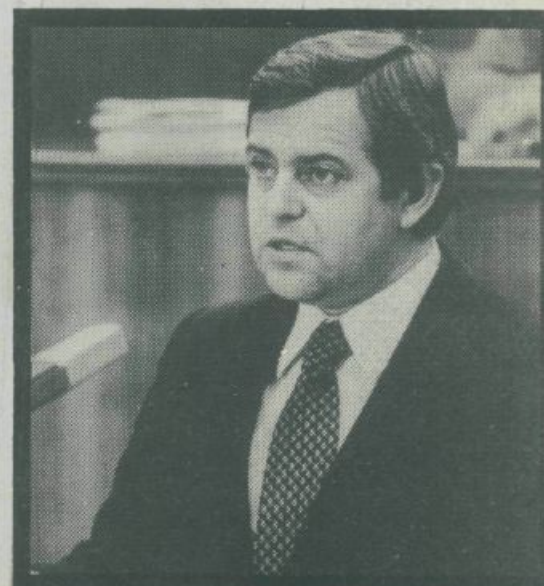

PO MITINGU RESNICE je vse bolj jasno, kdo so tisti trije Slovenci, ki podpirajo Miloševića...

IGOR BAVČAR – BATMAN se počuti kot DUHOVNI VODJA SLOVENSKE ZDRUŽENE OPozICIJE. Velik vzor med politiki mu je France Popit...

MILAN KUČAN še vedno tišči glavo v pesek, kadar kdo omeni KOČEVSKI ROG, PONIŽEVANJA KMETOV in podobne svinjarije iz zgodovine njegove stranke. VZHODNI NEMCI pa svoje že zapi-
rajo!

NOVI REKTOR?

Dr. BOŠTJAN M. ZUPANČIČ

Prof. dr. Boštjan M. Zupančič, tale najin intervju je namenjen bralcem Tribune, torej pretežno študentom. Študentje pa so tudi v zadnjem času prispevali mnogo k temu, da se o funkciji rektorja govori malce drugače. Kaj menite – so vam študentje naklonjeni?

To, da so študentje prispevali k drugačnemu dojemanju funkcije rektorja, je nedvomno res. Jaz mislim, da so vsaj zadnja leta študentje v tem pogledu odigrali najbolj napredno možno vlogo. Že zaradi tega, ker so si lahko privoščili neobremenjeno zdravo pamet v sistemu, v katerem je vsak, ki se je vanj investiral, po svoje zaslepljen oz. je žrtev velikih avtocenzur.

Na drugo podvprašanje, ali mislim, da sem pri študentih priljubljen ali ne, bi pa drugače odgovoril. Vprašanje je ali naj bo ta rektorska funkcija, za katero kandidiram demokratično-politična, ali pa naj bo v večjem smislu univerzitetna. Tukaj se mešajo demokrati, potem moralni, osebnostni in še drugi razlogi. Tradicionalno ima Univerza v tem našem centralnoevropskem prostoru dostojanstveno funkcijo. Znanost je igrala tako solemniteto vlogo, da ni bilo govora o tem, da bi Univerzo dejansko kdo vodil. Niti ni bilo govora o tem, da bi prevladovali splošno demokratični ali meritokratski kriteriji, pri volitvi dekanov ali rektorja. Časi pa se seveda spreminjajo. Ne samo, da je centralno evropski koncept Univerze gotovo preživet, Univerza ni več elitna institucija s sinovi iz aristokratskih in premožnih meščanskih družin. Univerza postaja masovna institucija, katere solemniteta je prej ko slej vprašljiva. Zaradi tega se zelo ostro postavlja vprašanje dinamičnega in smotrnega vodenja take Univerze. Vodenja ne v tem smislu, da bi sedaj nekdo izvajal nekakšno tiranijo nad to strukturo, temveč povsem enostavno kot management in kot leadership. Kot vse druge strukture po odhodu Tita se je tudi Univerza znašla v taki leadership krizi, v kateri po-

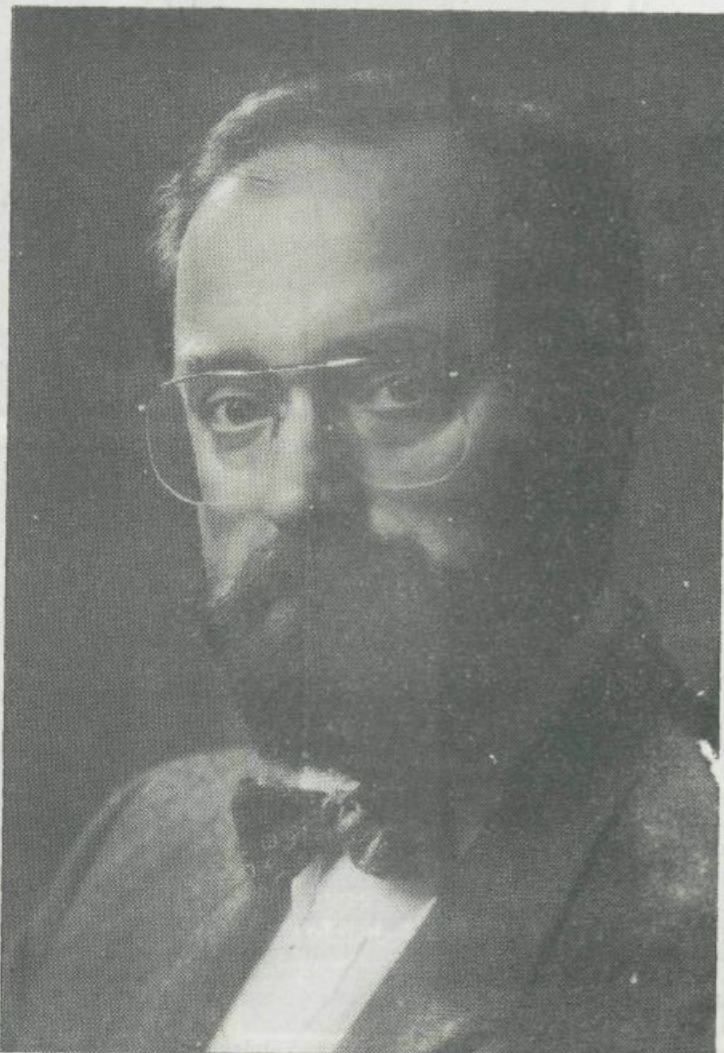
tem, ko oče umre, sinovi ne vedo več, kdo bo prevzel grunt. In tako je leadership crisis, kot bi se temu reklo v angleščini, očiten tudi tukaj, s tem, da je celotna koncepcija Univerze na prepihu. To pa se seveda kaže tudi pri rektorju.

Vprašanje priljubljenosti pri študentih pa se postavlja s stališča splošno demokratično populistične verzije Univerze in lahko vam zagotovim, da bi velik del profesorjev zelo negativno, ne negativno – zelo razdraženo gledal na predpostavko, češ da je rektor produkt priljubljenosti pri študentih pri t. im. porabnikih ali pri profesorjih. Še vedno velja ta koncept, ki v bistvu izhaja iz kartezijske paradigme in v kateri je bil rektor neke vrste nosilec dostojanstvenosti, znanja in vednosti in razsodnosti, skratka nekdo, ki ni vmešan v te demokratične tokove.

Razlika med Univerzo in splošno družbeno strukturo je impolitično ta, da je Univerza po svojem bistvu in poslanstvu elitna institucija, kjer naj prevladujejo elitni kriteriji. Kaj si študentje o tem mislijo, je seveda aktualno vprašanje.

TRIBUNA: Preselimo se za nekaj let nazaj. Za tiste, ki vas še ne poznajo nam v nekaj stavkih predstavite študenta Boštjana Zupančiča in njegovo pot do prorektorja Univerze v Ljubljani, zaenkrat!

– Pravzaprav ni kakšne grozne razlike. V študijskih letih na Pravni fakulteti sem bil predsednik študijske komisije. Nikoli nisem hotel biti predsednik, takrat smo temu rekli FO – fakultetnega odbora. V tistih časih sta bila to Marko Ilešič in Ciril Ribičič. Takrat sem se boril za isto kot danes in to je zato, kar se zdaj imenuje pri nas, oz. so začeli imenovati pri nas »odličnost«. Mislim, da je funkcija Univerze v varovanju talenta, v gojenju talenta, se pravi v stimulaciji odličnosti – ustvarjalne in poustvarjalne. Pri sebi vidim rdečo nit od leta 68 pa do danes, s tem da se moja koncepcija tega, kar se dogaja, ni niti malo spremenila, le dozorela je. Takrat sem imel težave z ne-

katerimi od svojih kolegov, ki so zagovarjali bolj sindikalistično verzijo tega, kaj bi pravni študij moral biti in kakšni bi morali biti selektivni kriteriji. Moram reči, da res ne vidim kakšne grozne razlike med situacijama. Razen seveda, da smo sedaj vsi dvajset let starejši.

TRIBUNA: Petnajst let vas ni bilo tukaj, večina nas ve, da ste takrat bili v ZDA, kjer ste najprej študirali, potem pa tudi predavali. Zakaj ste se pravzaprav vrnili iz Amerike, kakšen je bil pravi razlog? Amerika namreč še vedno velja v očeh mnogih, zlasti tistih, ki je ne poznajo dobro, za deželo sanj.

– No, saj Amerika je zame na nek način pravzaprav bila dežela sanj. V Ameriki mi je uspelo skoraj čisto vse, česar sem se lotil. Sem imel pa veliko srečo, da sem startal na vrhu, da nisem startal pri dnu. Amerika je predvsem radikalno drugačna od Evrope. Je mlada dežela in je neobremenjena s temi preostalimi starimi zavornami, ki jih mi vlečemo s seboj še iz preteklosti, ne samo bližnje ampak tudi daljše. Tu so kakšne vrednote še iz srednjega veka. Amerika je skratka za mladega človeka idealna, neavtoritarna. Zelo protestantska, meritokratska. Z mano so, moram reči, kot s študentom tam ravnali neprimerno bolje, kot bi kdajkoli ravnali tukaj. Socialno okolje je prav tako neprijetno bolj prijazno, kot je bilo tukaj. Potem pa človek zori, se pravi se stara ali kakorkoli in počasi opaža določene stvari, ki jih prej ni hotel videti. Če bi se veliko profesorjev recimo zavedalo, v kako majhni meri sežejo študentom v dušo, bi jih verjetno en velik, velik del sploh ne predavalo več. Dejstvo, da se tega nikoli ne zavejo, jih varuje pred razočaranjem. Isto je pa pravzaprav z Ameriko. Če bi se večina tistih, ki gredo v Ameriko zavedla kako plitva, kako globoko plitva je ameriška kultura zaradi tega, ker je Amerika vendarle kolonija in po svojem bistvu ni nič drugačna od Kanade in Avstralije, pa tudi ne od Venezuele. Zgodovine nima. Ameriki enostavno manjkata spodnji nadstropji v mentalni zgradbi. In ko se tega človek enkrat zave, potem dobi občutek, da se nahaja »in the middle of nowhere«, v sredi praznega.

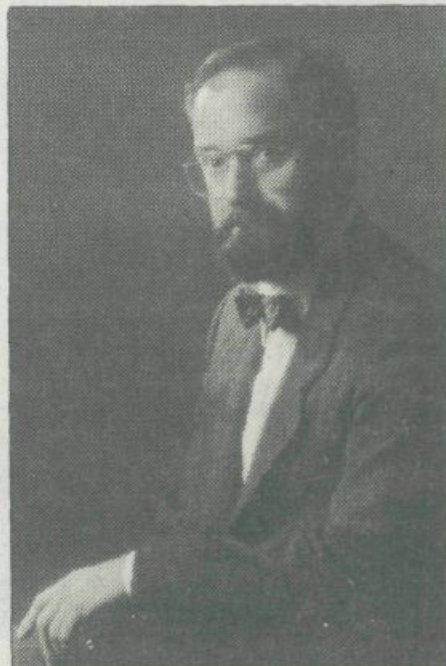
In da je vse, kar počneš, tako rekoč iz rok v usta in vsa prijaznost te klime, ki je zlasti prijazna, dokler ji gre dobro, izzvenci zlasti za Evropejca nekoliko plehko. Čeprav je »plehko« huda beseda za te stvari. Za človeka do petindvajsetega, tridesetega leta je Amerika krasna. Po štiridesetem letu, ko človek pričakuje od življenja še kakšne druge vrednote kot le dinamično uspešnost, pa mislim, da Amerika ni več tako privlačna.

To je eden od mnogih razlogov. Večino tistih razlogov, ki človeka pripeljejo nazaj iz Amerike, pa ni moč izraziti.

TRIBUNA: Že na prejšnjih volitvah za rektorja, oz. prorektorja ste kandidirali. Uspeha takrat ni bilo. Ste bili vi pred

časom, je čas malce zaostajal? Stvari so se do danes spremenile. Kaj je bil takrat razlog vaše neizvolitve?

Torej jaz niti sam ne vem dobro. Ideja, da bi takrat kandidiral za rektorja, je prišla s strani študentov. Kaj se je zgodilo na tistem univerzitetnem svetu, da je bil izvoljen prof. Peklenik in ne jaz, pravzaprav ne vem. Vem, da sem jaz izrazil idejo o shizmi med tehniko in humanistiko. Nekateri so trdili, da me je to takrat stalo izvolitev. Tudi razmerja glasov se ne spominjam natančno. Mislim pa, ne da bi vam odgovoril na to vprašanje, da bo še kar simptomatično, če tokrat izvolijo mene. Včeraj mi je nekdo rekel, da je treba naši vodilni strukturi čestitati, če lahko dovoli, da nekdo, ki je »alternativen« (očitno nekateri še vedno dojemajo mene kot alternativnega, jaz pa ne vem, kaj si pod tem predstavljajo), pride na tako pozicijo, kot je rektor Univerze. Še vedno si na tem majhnem slovenskem prostoru ljudje iz tako imenovanega old boys networka predstavljajo, da je biti rektor Univerze velika stvar in da je pravzaprav fantastična koncesija s strani partije, če dovoli, da pride na to mesto nekdo, ki ne samo da ni v partiji, ampak ki ima tudi alternativna politična stališča. Zdaj, kdo je tukaj pred in kdo za časom, je relevantno vprašanje. Ampak po moje bodo tudi prihajajoče volitve po svoje barometer časa.

TRIBUNA: Sedaj pojdimo malce v prihodnost. K temu dodajmo še fikcijo, da ste postali rektor Univerze. Kaj bi bilo prvo, kar bi storil rektor dr. Zupančič?

Ja, tukaj je sedaj zelo veliko operativnih stvari, ki bi, če bi jih pričeli naštevati, popolnoma zameglile celotno sliko. Velika slika, za katero je pa treba s take pozicije skrbeti, glede na to, da detajli navadno sami poskrbijo zase, je taka: Univerza je

to, kar so njeni študentje in profesorji. Kvaliteta univerze je kvaliteta studentske in učiteljske populacije. Univerza je torej neke vrste proces poučevanja in ustvarjanja, ki bi moral teči dvostransko med študentsko in profesorsko populacijo. In pri tem je odločilno, da se ohranja kvaliteta. Če je kje v družbi odločilna vzpostavitev pogojev za pozitivno selekcijo, potem je to na Univerzi. Za to je potreben denar, dojemljivost in notranje odstranjevanje ovir. Veliko moči na Univerzi se je skoncentriralo v nekakšnih birokratskih strukturah; na sami Univerzi in med njo in skupščino. Strukture, ki delijo denar. Skratka, to so ljudje, ki nikoli niso bili v predavalnici, vsaj ne kot profesorji, ki sploh ne vedo, kaj je to kreativen učni proces, in ki si lastijo ingerence o tem, kaj bodo profesorji in kaj bodo študentje. Značilno za vse univerze, kjer sem kdaj bil, je, da si ta birokracija na Univerzi in okrog nje prične lastiti oblast. Odtujijo se ji vsi, ki niso študentje ali profesorji.

In take ovire je na vsak način treba odstraniti, kar je tudi globalna politika vsake univerze. Je pa treba jasno in glasno povedati, da bo ta proces ozdravljanja Univerze trajal desetletje in ne mesece. Rektorski mandat pa traja dve leti. Največja škoda za ustvarjalnost je nesvoboda in nesvobode je bilo v preteklosti na pretek.

TRIBUNA: Ali lahko tele vaše besede razumemo kot vaš program?

Da, če je temu moč reči program. Sam se trudim, da bi ohranil distanco od celotnega problema. Bil sem prisoten v diskusijah na Izobraževalni skupnosti, kjer so razpravljali o tem, koliko materialnih stroškov pripada univerzi na kvadraten meter. V take vrste neumnosti se seveda ne bom spuščal. Mislim, da je moj program v tem, da se odstrani čim več birokratov med nami in med proračunom. Da se Univerzi zagotovi resnična avtonomija tako, da se financira neposredno iz proračuna in da se notranji spori rešijo s sporazumom. Tudi to je avtonomija Univerze. Zdaj se govori o Zakonu o Univerzi. V petek smo imeli prvič tudi razpravo o možnostih novega koncepta Univerze. Prvič v zgodovini ljubljanske Univerze si le-ta piše svojo sodbo, notranja avtocenzura pa je pri tem glavni problem.

TRIBUNA: Omenili ste dve stvari, ki sta trenutno hudo aktualni in sicer: avtonomija Univerze in Zakon o Univerzi. Kakšna je vaša definicija avtonomije Univerze v času, ko vsi povprek razlagajo in interpretirajo, in kakšno je vaše mnenje o osnutku Zakona o Univerzi, ki je bil na nek čuden način dan v javno razpravo. Študentje so ga dobili povsem slučajno?!

Torej, avtonomija Univerze je točno to, kar beseda pomeni. »Autos« pomeni jav sam in »nomos« pomeni zakon, se pravi sam sebi zakonodajalec. To je bila seveda sterilna opredelitev. Najbolj se mi zdi zanimiva analogija med Durkheimovo organsko in mehanično solidarnostjo. Univerza,

če so v njej ustvarjalni ljudje, je organski proces intelektualnega in ustvarjalnega angažmaja. In velik del tega angažmaja poteka med študenti in profesorji v predavalnici sami. Tam je tista prava mentalna magija, ki pravzaprav je univerza. Univerza je v predavalnici, je v dialogu med učenci se. Razlika med profesorji in študenti je samo v tem, da je učitelj bolj radoveden kot so študentje. Če ni bolj radoveden, potem ni pravi učitelj. In avtonomija univerze pomeni samo odsotnost nečesa, odsotnost zunanjih, mehaničnih, surovih, šapastih posegov, v ta zadosti občutljiv in rahel proces, v to tkivo intelektualnega dogajanja.

To je tako, kot če bi se pričela politika vtikovati v teater, ki je politično indiferenten. Na univerzi se veliko moči skoncentrira v rokah tajnikov, ki niso niti magistri niti doktorji kakršnihkoli znanosti, ampak so čisto navadni birokrati, ki bi morali biti v absolutno podrejeni službi. Ne skrbijo pa za hišniške zadeve, za katere bi morali. Potem je čisto jasno, komu je tukaj odujena oblast nad lastnim dogajanjem. Študentom in profesorjem, seveda.

TRIBUNA: Pa še o osnutku Zakona o Univerzi. Precej pristojnosti se seli iz fakultetnih svetov na pedagoško znanstveni svet (PZS). Med drugim tudi imenovanje in ponovno imenovanje profesorjev. To pa praktično pomeni, da študentje, ki imajo v PZS samo možnost sodelovanja, ne pa glasovanja, nimajo več besede pri teh pomembnih vprašanjih?

Da, to je seveda bistveno. Historiat tega osnutka izpred mojega časa je tukaj. Ljudje, ki so bili imenovani v to komisijo, so bili imenovani že prej. S tem nočem reči, da mi niso simpatični. Hočem le poudariti, da jaz nisem avtor te originalne ideje o Zakonu o Univerzi, ampak pospešil sem to. Ključno vprašanje za študente v tem zakonu je seveda, če ukinemo tripartitni sistem na fakultetah ali na sami Univerzi, so študentje s tem de facto in de iure izgubili pravico veta. In če so izgubili pravico veta, potem so izgubili svojo moč.

Na nobeni univerzi pa niso imeli študentje toliko formalne moči, ki bi se je tako malo posluževali, kot se je poslužujejo tukaj. Po drugi strani pa je res seveda, da palačinke veliko bolje presodi tisti, ki jih je, čeprav jih sam ne zna peči, kot pa tisti, ki jih peče. Se pravi, da študentje večinoma zelo dobro vedo, kdo je dober profesor in kdo ni, čeprav so v nekaterih rečeh neizkušeni in so lahko žrtev kakšnih demagoških potez. Tukaj je možno, da se v univerzitetna nedra, kakor v pošto ali banko, skrije zelo veliko nesposobnih ljudi, katerih nesposobnost pride na prepih samo v predavalnicah. So primeri, ko so ljudje kompletno nesposobni in tega ne ve nihče drug kot študent. In le-ti nimajo možnosti, da bi svoje očitno nezadovoljstvo in upravičeno nezadovoljstvo nad temi ljudmi izrazili. Se pravi, da mora obstajati mehanizem, ki bo študentom dal možnost veta. Čudim pa se, da se ta

možnost ni dosedaj uveljavljala v večji meri. Ker so bile dane institucionalne možnosti.

TRIBUNA: Še nekoliko politično obarvano vprašanje. Študentska zveza – naj bo politična ali stanovska organizacija?

Po mojem se v takšnem majhnem naračju, kot smo mi, vse takšne majhne zadeve med seboj pomešajo. Tukaj je rektor delno politična, delno stanovska figura. In študentska zveza skoraj ne more mimo tega, da deloma ni politična organizacija, katere profil je intelektualno-kritičen. In to bi bilo tudi logično. To je tisti del mladine, ki zaradi svojih sposobnosti ustvarjalno sodeluje ne samo v intelektualnem, ampak tudi v kritičnem miselnem procesu. In zveza študentov ne more biti isto kot Zveza socialistične mladine ali kakršnakoli druga zveza. Ne samo zato, ker je bolj elitna, pač pa zato, ker je enostavno drugačna. Se pravi, da je po svojem bistvu to stanovska organizacija, je pa popolnoma jasno, da bo imela tak ali drugačen političen vpliv.

TRIBUNA: Kdo je v zadnjih dveh desetletjih napravil največ škode Univerzi v Ljubljani?

Zelo dobro vprašanje. Najbrž je težko pokazati na enega krivca. Mislim, da je glavni krivec proces tega, kar sem prej imenoval mehanična solidarnost, se pravi nasilno poseganje v univerzo od zunaj in etabliranje teh posegov v notranjih birokratskih strukturah. Ko je univerza skupnost ljudi, ki težijo k tisti čudoviti magiji, ki se zgodi samo v predavalnici, kadar obstaja resničen intelektualni stik. Če ta stik obstaja in deluje kot proces organske notranje solidarnosti, potem se le-ta sama lahko očisti tujkov. Če je temu procesu omogočeno, da se odvija znotraj, potem se bo univerza zelo hitro sama očistila teh tujkov, ki notranji proces kvarijo, potvarjajo, motijo. Na dolgi rok bi moralo priti do pozitivne selekcije, ki bi potem pripeljala sposobne ljudi tudi na vodilna mesta.

Se pravi škodo ji je napravil vsak, ki v ta organski proces rasti vtika palice, kot to počne nekdo, ki vtika palice v kolo. Vsak birokrat, ki nikoli sam ni predaval, in takšni so sedeli tudi tukaj v rektorski sobi, ne kot rektorji, ampak kot odločevalci. V mislih imam konkretna imena. Takšen nujno naredi škodo. In zelo veliko je bilo takih, ki so zdravili svoje manjvrednostne komplekse. Iz najvišjih političnih mest in tudi tisti majhni – njihovih vazali. Tudi ti so hodili sem delat težave zato, da bi sebi dokazali, da sami niso bili neuspešni študentje.

TRIBUNA: Kako naj se v bodoče imenuje Univerza v Ljubljani in če bi vi odločili o študijskih načrtih, ali bi predmeta, kot sta SLO in DS, Teorija in praksa samoupravljanja in drugi našli mesto v vašem konceptu?

Univerza se lahko imenuje po Edvardu Kardelju, Kidriču, Titu... Vendar bo o tem, kako se bo imenovala, odločala Univerza in nihče drug.

In prej ko slej bo prišlo do univerzitetne skupščine, na kateri bodo vsi zainteresirani učitelji in študentje lahko o teh stvareh svobodno razpravljali. Brez tega ne bo šlo. Če se to ne bo zgodilo jutri, se bo zgodilo čez deset let. Ne vem veliko o tem, kako je Univerza to ime dobila, dvomim pa, da so se študentje in profesorji za to prav posebno angažirali. Jasno pa je, da je to vedno bila Universitas Labacensis in ne Universitas Cardeliensis. Ostalo se mi zdi pa vprašanje konsenza.

O SLO in samoupravljanju pa takole. Imeli smo predvojaško vzgojo, pa je bila tujek. In to eden tistih, ki jih je vsilil nekdo od zunaj. Tako so prišli bivši polkovniki in so dobili status izrednega profesorja, ne da bi imeli kakršnokoli doktorat, magisterij, kakršnokoli resno univerzitetno opremo. Politika jih je vsilila kot neke vrste agente v Univerzo, kar je fantastično kršenje univerzitetne avtonomije. To se lahko zgodi samo zato, ker ima politika tako moč nad njo.

O predmetu samoupravljanja ne vem zadosti, da bi o njem lahko sodil. Ampak, če hočejo študentje imeti tak predmet, mora to biti stvar študentske avtonomije. In če hočejo profesorji med svojimi resnimi predmeti trpeti tudi takega, je to stvar profesorske avtonomije. Na kakšni družboslovni šoli mogoče hočejo imeti tak predmet. Samo gre za vprašanje njihove notranje presoje.

Glede programov bi rad povedal tole: so mogoče kakšni predmeti, zlasti ti standardni, kjer je etabliran program tega, kar mora učitelj kriti. Jaz pa sem deset let predaval pravo v Ameriki na resnih fakultetah, kjer so študentje debelo plačali, da so lahko bili tam in me ni nihče vprašal, kakšen program imam, oz. po kakšnem programu predavam kazensko pravo, kazensko materialno pravo, pravno filozofijo ali katerikoli drugi predmet.

To, da ima univerza programe, ki jih nekdo mora štampati, naj si bo to PZS ali pa nekdo od zunaj, je samo po sebi simptomatično. Ker izbija univerzo in učitelje na raven srednješolskih učiteljev. Nezdržljivo z akademsko svobodo je, da bi kdorkoli – tudi kolektiv profesorjev, potrjeval nek učni program. So pa seveda razlike. Eno je kazensko pravo, drugo pa je tehnični predmet. Vendar v principu vsa zadeva s programi, ki jih mora nekdo potrjevati, meni zelo diši po birokratski srednješolski mentaliteti.

TRIBUNA: Kaj lahko od vas pričakujemo študentje ljubljanske Univerze, če boste postali rektor?

Borbo za prostor, za ustvarjalnost in za avtonomnost univerze in borbo za študentske pravice pri ohranjanju kvalitete univerze.

TRIBUNA: Želite še sami kakšno stvar poudariti, omeniti?

... ne!

TRIBUNA: Hvala za pogovor.

S prof. dr. Boštjanom M. Zupančičem se je pogovarjal Leonardo Pekljar.

SLUŽBA PRAVNE POMOČI ZA ŠTUDENTE

Kakšna služba, za koga, kje, kdaj...?

Gre za "team" študentov prava, ki ga bo vodil asistent Miro Cerar s Pravne fakultete. Ta skupina se bo ukvarjala izključno s problemi študentov, ki nastajajo v zvezi s tem statusom. Konkretnije rečeno, s problemi, ki nastajajo na področjih, ki jih urejajo:

- Zakon o usmerjenem izobraževanju,
- Zakon o univerzi,
- Status univerze,
- Statuti fakultet...

Še preprosteje rečeno - če boste imeli težave, za katere menite, da niso v skladu z omenjenimi zakoni in statuti, se boste lahko za brezplačen nasvet obrnili enkrat na teden (predvidoma četrtek od 12.00 do 14.00) na vaše stanovske kolege, ki bodo na Pravni fakulteti (Trg osvoboditve 11, tel. 061/331-611 int.53) v mladinski sobi (soba št.72) čakali na Vas.

Mladi pravniki bodo delovali na dva načina. Prvi in pogostejši bo preprosto dajanje nasvetov in navodil, kako ravnati v določeni situaciji. Druga, zahtevnejša oblika, pa bo Vaše zastopanje pred ustreznimi organi, kjer je to seveda dovoljeno. V tem primeru boste dobili študentske odvetnike.

Pravna služba pa bo na voljo tudi študentskim organizacijam, ki bodo želele sestaviti svoj statut, pravila organiziranosti ali preprosto sestaviti ustrezno pravno mnenje in ga posredovati javnosti.

S čim se služba zagotovo ne bo ukvarjala

Z vašimi problemi okrog ločitvenih postopkov, dedovanja, prometnih prekrškov in podobnih težav, ki si jih boste nakopali.

*I*deja ni niti nova, niti izvorna. Morda pa bo ravno zaradi tega dobro sprejeta. Eno leto je preteklo odkar je beseda doživela udejanjenje. Končno je novembra 1989 vse nared. V drugi polovici tega meseca bo služba pričela s svojim delom.

Prav tako bo sama odločala, kdaj je v nekem primeru dovolj nasvet, kdaj pa se bodo odločili za zastopanje.

Ne bo dovolila, da bi ji s problemi, ki so s pravnega stališča jasni in rešeni, jemali dragocen čas.

Še nekaj nasvetov za vse, ki boste iskali nasvet in pomoč

Na službo se obrnete, če ste prepričani ali če ste v dvomu, da se Vam je zgodila krivica. Pri izpostavljanju svojega problema bodite kolikor je to mogoče nevtralni, ker boste s tem mnogo olajšali delo. S čustveno prizadetostjo ne boste dosegli ničesar, le svoj položaj lahko bistveno poslabšate.

Ko boste iskali nasvet bodite kratki in jasni.

Ne pozabite, da bi tudi drugi študenti želeli pomoč in zato ne omenjajte vsega, kar se Vam bo zdelo primerno in koristno. Za ta vprašanja bodo poskrbeli drugi.

Upoštevajte dejstvo, da večini ljudi ni všeč, če tretji poslušajo njihove težave. Zato ne "prisluškujte" in počakajte pred pisarno dokler Vaš stanovski kolega v njej dobiva nasvete.

Upoštevajte nasvete, ki jih boste dobili. Če se Vam bodo zdeli nelogični ali celo nesmiselni, vprašajte zakaj so takšni, preden se jih ne držite.

Ne pozabite, da o pravnih problemih študentje prava kljub vsemu več vedo kot ostali študentje in jim zato ne poskušajte soliti pameti.

Ko bo služba pričela delovati, bomo poskrbeli, da boste za to zvedeli vsi zainteresirani. Do takrat pa lahko dobite več informacij v mladinski sobi Pravne fakultete v prvem nadstropju in na telefonski številki, ki je objavljena v tekstu.

Leonardo PEKLAR

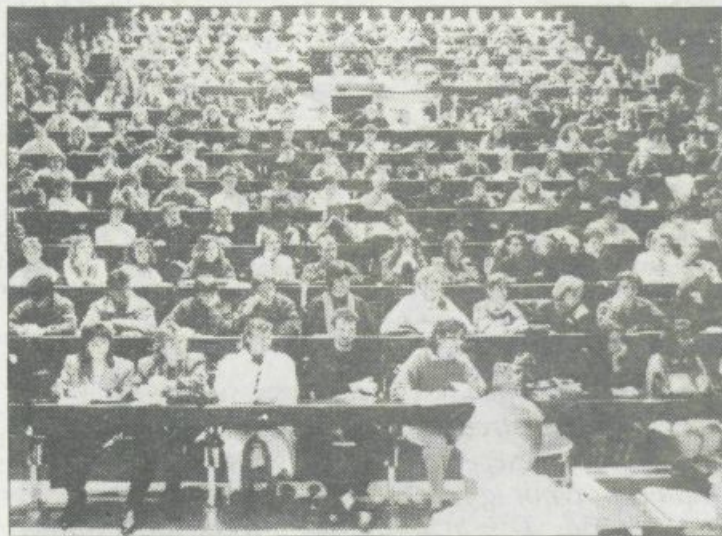
MEDICINCI SE ŠE NE DAJO

Interpretacija o izpitnem režimu je taka: študent mora po četrtem neuspelem opravljanju izpita zapustiti fakulteto. Natančneje: izpit je v šolskem letu mogoče opravljati trikrat, četrtič ga lahko opravljaš z dovoljenjem ZNANSTVENO PEDAGOŠKEGA SVETA. S tem naj bi bili po mnenju profesorjev postavljeni takoimenovani "kriteriji resnosti" študija, kar pomeni, da bi študij na MF s tem dobil oznako resnosti in odgovornosti. Postavlja se vprašanje, v kolikšni meri bi se tak referenčni sistem spremenil v represivnega. Gre namreč za pritisk na večino, ne le na tisti odstotek študentov, ki bi izpit dejansko opravljali četrtič. Raziskave so namreč pokazale, da je takih 3-4%, torej so kriteriji resnosti nekako že zadoščeni. Kljub temu pa profesorji zagovarjajo stališče, da bi tak sistem omogočil konsistentnost in učinkovitost fakultete.

Študentje so ocenili tak zakon ob statističnih podatkih, da je takih, ki opravljajo izpit četrtič 3-4% in takih, ki študija ne končajo 10-15%, za nepotreben, da gre v bistvu le za administrativen ukrep po vzoru fakultet v tujini. V ožjem smislu gre tudi za nehumano dejanje, za večanje psihičnega pritiska nas študente.

SMO DISLOCIRANI

so rekli na Fakulteti za telesno kulturo v sredo, 22. novembra, na zboru predstavnikov letnikov in njihovih mentorjev. Namen njihovega sestanka je bil: spraviti z mrtve točke delovanje OO ZSMS FTK in seznanitev s predlogi o novi študentski organizaciji.

V sredo, 22. novembra je bil na Medicinski fakulteti zbor študentov, čigar sklicatelj je bila UK ZSMS Ljubljana. Razloga za zbor sta bila dva: Zakon o usmerjenem izobraževanju, oziroma interpretacija tega zakona s strani profesorjev MF in priprave na ustanovitev nove študentske organizacije.

O delovanju OO ZSMS FTK ni mogoče govoriti, saj je sploh ni. Razloge za to najdejo v takoimenovani družbeni dejavnosti študentov - torej njihovim izvenštudijskem (športnem) delovanju. Predlog profesorja Mesariča, da bi izvolili predstavnike letnikov, ki bi organizirali delovanje OO in komunicirali z Univerzo, ni našel na odziv.

Tudi ponudbe za ustanovitev ŠO so zanje nove. (Sodelovali so Gorazd Drevenšek iz UK ZSMS in Danili Gorjup ter Saša Miklič iz Študentskega parlamenta). Slišati je bilo sicer neke vrste odobravanje, češ, "klapalo" bo, če bo program dober. Svojo neseznajenost in nezainteresiranost pa opravičujejo z dislociranostjo fakultete.

Gorazd Drevenšek je govoril o ustanovitvi UZŠŠO (Univerzitetne zveze študentskih športnih organizacij), ki bi delovala neodvisno od Jugoslovanske športne zveze, pač pa v okviru Univerze. UZŠŠO bi, med drugim, ustanovila lige, organizirala rekreativne dejavnosti in druga športna tekmovanja. Ponudbe bi omogočila ŠO.

Vendar tudi ta pobuda ni dosegla svojega namena. FTK je sicer pripravljena posoditi svoje prostore, toda večjega zanimanja ni pokazala.

Sergeja HADNER

ZBIRNI CENTER

V ISKANJU IZGUBLJENEGA ČASA

Potem ko za mesto rektorja Univerze izpolnjujejo vse pogoje in se hkrati strinjajo s kandidaturom dr. Srdjan Bavdek (Biotehniška fakulteta), dr. Boris Sket (Biotehniška fakulteta), dr. Boštjan Zupančič (Pravna fakulteta) in dr. Niko Toš (FSPN), ki je bil evidentiran v podaljšanem razpisnem roku, je nekaj nejasnosti okrog kandidature dr. Veljka Rusa (FSPN). Dr. Rus namreč ne izpolnjuje, oz. ne ustreza zakonu in statutu, ki pravi, da ne more za rektorja kandidirati nihče, ki ni v delovnem razmerju na kateri od fakultet, članic Univerze. Na predlog predsednika US Cirila Zlobca in po predhodnem posredovanju statutarne komisije, se je postopek v zvezi z Rusom prenesel na ustrezni arbitražni forum (če tudi tam ne bo zadržkov, kandidat ostane, v nasprotnem primeru pa se spoštuje zakon). Razen treh vzdržanih so se s predlogom strinjali vsi.

Na dober odmev je naletela tudi ideja o javni predstavitvi kandidatov, ki naj bi svoje programe predstavljali v različnih medijih in na pobudo študentov kar na nekakšni javni tribuni, kot je bilo to v praksi pred časom. Tako naj bi bila tudi širša javnost seznanjena s problemi Univerze. Zlobec je predlagal tri datume; do 11. 12. morajo vsi kandidati predložiti svoje programske teze, 18. (ali 19., kakor ustreza študentom) – predstavitev kandidatov (organizator prireditve UK ZSMS) in 21. decembar – obrazložitev programov

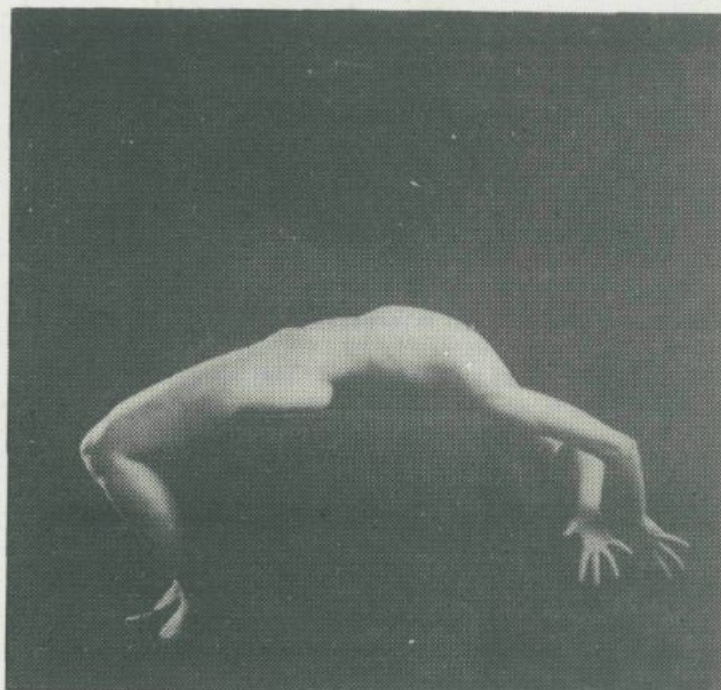

foto: Goran Bertok

Prejšnji teden je Univerzitetni svet končno spravil pod streho drugi polčas prekinjene 5. seje, ki je pred mesecem dni ni uspel sešiti zaradi formalno pravnih igravic okrog evidentiranja kandidatov za rektorja. Tokrat moramo potrkati po pisalnem stroju. Zadeva se je odvila v sfero pozitivno nabitih upov, ki spričo dejstva, da so neizpodbitno evidentirali štiri kandidate za rektorja, realno mežikajo h koncu agonije Zbirnega centra.

Ko ne gre več, ko se ustavi, Zlobec jih v dobro voljo spravi

z razpravo, po kateri bodo izvolili rektorja.

Plastično gledano je stvar dokaj samoumevna in jasna, z bolj realnega zornega kota pa... No, bomo že spregledali.

Ob koncu smo želeli razčistiti še z eno zadevo, ki se nanaša na morebitni odstop predsednika Univerzitetnega sveta Cirila Zlobca. Na kakšnih temeljih so torej zrasle te domneve? Kot pravi Zlobec, so na seji kolegija dekanov po prvih volitvah za rektorja, ko ni bil nihče izvoljen, nekateri razpravljajci namigovali, da je organizacija zunanjih uporabnikov (član tudi on) predvsem poliitična kontrola nad univerzo in s tem ovira njen proces avtonomije. Tako je Univerzitetnemu svetu poslal pismo, ki ga zaenkrat še niso uvrstili na dnevni red. V njem med drugim tudi apelira, da če obstaja kakršenkoli občutek, da je delegacija zunanjih uporabnikov ovira ali politični Trojanski konj na Univerzi, naj se še pred sprejetjem novega zakona (dvodomni sistem) sproži predlog o izločitvi delegacije uporabnikov. Sam pri tem ne bo delal težav, ampak bo tisti trenutek, ko bo Univerza samo nakazala željo, odstopil in obvestil predsedstvo RK SZDL.

Kot je znano, je Zlobec kot podpredsednik SZDL-ja zagovarjal stališče, da se le-ta odpove izbiri edinega kandidata za rektorja in zavračal SZDL-jevske vtikovanje v postopke evidentiranja. Njegovo pismo tako še vedno čaka na...

BOJAN KRAJNC

ZDRAHE

ŠTUDENTSKA ZVEZA

POBUDA ZA USTANOVITEV NOVE ŠTUDENTSKA ORGANIZACIJE

Filozofska fakulteta je bila 22. novembra prizorišče sestanka Iniciativnega odbora za ustanovitev študentske organizacije ljubljanske Univerze. Pod pobudo se je podpisalo 14 fakultet (oziroma njenih študentskih predstavnikov), na sestanku pa je bilo 27 predstavnikov OO ZSMS fakultet, višjih šol, akademij in študentskih društev. Namen se je bil dvojen: statutarno definiranje študentske organizacije in zastavitev konkretnih programskih ciljev. Njen potek pa je bil povsem drugačen.

Zapletati se je začelo že pri prvi točki dnevnega reda - volitvah delovnega predsedstva. Predstavniki so z glasovanjem odrekli Mihi Škerbincu (UK ZSMS) pravico do glasovanja; prav tako ni dobil dovolj glasov za člana delovnega predsedstva. Na začetku je potekal "vroč" dialog med predstavniki UK ZSMS in nekaterimi predstavniki Iniciative. Tako je Simon Dobrišek (elektro fakulteta) izrazil prepričanje, "da je vodstvo UK ZSMS politično preobremenjeno, da bi lahko izvedlo reorganizacijo." Predstavniki fizike je menil, "da noben spaček (UK - op.p.) ne sme zaustaviti nastajanje nove študentske organizacije." Na drugi strani so predstavniki UK (Miha Škerbinc, Sergeja Šarli in Neva Česnik) poudarjali, da UK ne nasprotuje oblikovanju nove študentske organizacije in da ima UK največ zasluga, da so na portoroškem kongresu sprejeli amandmaje o odcepitvi in samostojnosti študentske organizacije. Opozarjali so na potrebo povezovanja Iniciative z UK, ki je s formalno-pravnega stališča nujna. Inicijativi so ponudili vso tehnično in organizacijsko pomoč in hkrati izrazili zah-

tevo po tesnejši povezavi med UK in Iniciativo. Slednje je ponovno razburilo nekatere predstavnike Iniciative, ki niso soglašali s sodelovanjem "pod firmo Univerzitetne konference".

Po naštetih replikah in "samoupravljaljskih refleksih" je prišlo predvsem zaradi vztrajnosti predstavnikov FSPN in arhitekture do "kompromisne" rešitve. Doseženo je bilo soglasje, da je študentom potrebna predvsem stanovska organizacija, ki bi:

- se ukvarjala s študijsko problematiko, t.j. vplivom na obliko in vsebino študija ter izbiro predavateljev in raziskovalne dejavnosti študentov;
- skrbela za obštidjske dejavnosti;
- spremljala in nudila pomoč pri socialnih in ekonomskih problemih študentov, ter skrbela za položaj študenta v družbi nasploh.

Soglasno je bil sprejet tudi sklep o ustanovitvi začasnega in neodvisnega koordinacijskega sveta, ki bi pripravljala osnutek statuta nove študentske organizacije. V njem naj bi bili predstavniki Iniciative in UK. Delo sveta bo urejeval poslovnik, ki ga bo pripravila manjša skupina. S formalnega stališča bo koordinacijski svet deloval pri UK ZSMS. Ima pa študentski ALKO to prednost, da (začasno?) ohranja študentsko enotnost, ki je ob sprejemanju novega zakona o Univerzi še kako potrebna. In nenazadnje: različni pogledi na študentsko organiziranost se z ustanovitvijo koordinacijskega telesa na enakopraven in demokratičen način. Sceptiki bi še dodali vprašanje: kako bo vodstvo Univerzitetne konference ZSMS sprejelo ta izziv?

Se bo obnašalo kot mati, ki svojega posvojenca zaposlavlja?

BRANKO ČAKARMIŠ

KAKO NATAKNITI OLA GUMO?

(Navodilo za papce)

1. Poglej, ako ga sploh imaš.
2. Preveri ako ni mahedravobingljajoč.
(Test: Pokušaj, ako nanj lahko obesi plašč)
3. Ako je vjeve v redu, natakni Nanj ola gumo in jo odrolaj do serijske številke.

(Ako je ne opaziš, imaš baš karkakega.)

OPAZORILLO: Dame z dolgimi nohmi naj pazljivo rekujejo.

ČESTITKE! USPELO TI JE

KAKO SNAMES OLA GUMO?

Prva metoda: Počkaj pol ure, da postane mahedravobingljajoč.

Druga metoda: Polij se s škafom mrzle vode.

Tretja metoda: Jočepni, stopi znanj in bliskovito vstani.

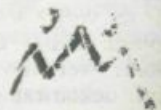
Četrta metoda: Vtakni ga v cev sesalca za prah, potem sesalec vključi.

Peta metoda: Ola gumo po Njogovi delitini previdno prerezi z britvijo -

PRAVI MOŠKI TO DELAJO MIŽE

Š EKI je ola guma? To ni stara angveca, t ni ortomobilska aritmetika, to ni bop in poudarjanje. To je bleda, to je prejavilo, to je drsi mošči, to je polovica, to je guma. Poglej! Natakni ola gumo, to ti boš zasluzilo pravljo.

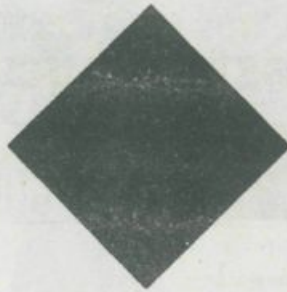
DEMOKRACIJA

PETNAJST LET POTEM

Študentska zveza se reinkarnira

Dominik

In končno so tudi študentje zbrali dovolj državljskega poguma, tako da pod vodstvom iniciativnega odbora na ljubljanski in mariborski Univerzi letos potekajo akcije za ustanovitev nove študentske organizacije. Organizacije, katere ustanovitev ima dva osnovna cilja. V tej zvezi naj bi slovenski študentje našli svojo identiteto, to naj bi bila resnično njihova organizacija. Drugi cilj pa je s prvim tesno povezan, saj naj bi zveza zagotavljala realno osnovo za doseganje študentskih interesov. Ta organizacija naj bi formalno in realno zastopala interese študentske populacije iz cele Slovenije. Vsi še predobro vemo, kako težko se na naših dveh Univerzah upoštevajo študentski predlogi, pa čeprav so prav študentje najbolj prizadeti pri vseh nepravilnostih, ki se tako pogosto dogajajo na višjih in visokih šolah. Ob vseh teh problemih, ki se raztezajo od včasih nerešljivih birokratskih ovir, do takih predmetov, kot je obramba, ki jo v resnično neprimerni obliki poučujejo v veliki večini neprimerni predavatelji, se odgovorni obnašajo tako, kot so se obnašali vsa povojna leta – tiščijo glave v pesek in poskušajo uveljavljati argumente moči, avtoritete in neumnosti.

In tako ostaja upanje, da bi se z nastankom nove Študentske zveze to spremenilo. Obstajajo realne možnosti, da se! (če parafraziram našega ljubljenelega). A vendar se tu, kot že tolikokrat do zdaj, pojavlja človeku tako prirojena želja po moči in oblasti. Strast, ki dobro zamisli spreminja v nekaj odvratnega.

Samo najvidnejši del študentske populacije (in seveda tisti posamezniki, ki si obeata popolnoma osebne koristi) je verjel v primernost »boja za oblast«, ki je bil pred časom, verjetno prvič po vojni, deklariran s strani nekaterih predstavnikov slovenske mladine. Krog verujočih

Študentska zveza. Petnajst let smo sanjali o svoji Študentski zvezi, ki bi bila hkrati demokratična in močna. Močna proti vsakemu, ki bi deloval v nasprotju z interesi najmlajše slovenske inteligence.

se je precej zmanjšal, saj je v minulem času in v dosedanjih izkušnjah našel potrditev o svoji naivnosti in prebrisanosti deklariranih in nedeklariranih borcev za oblast. Tako kot je pred leti pri bojkotu študentskih stanarin zavrnil sodelovanje »poklicnih revolucionarjev«, se je, ali pa se še bo, distanciral do sedanjih iskalcev malih in velikih sedežev v novonastajajoči slovenski oblasti. Če ne drugega, bodo študentje zopet in še globlje zapadli v apatijo. In niti ustanovitev nove Študentske zveze, ki ima vsaj emocionalne korenine v neki davni, 1974. leta razpuščeni zvezi, ne bo vplivala na prebujanje študentske zavesti na magičen način. Tu ne bo klasične bajke o prelepi princeski in čudovitem princu, ki jo zbudi s poljubi.

Iz več razlogov. Princeska je sicer res na robu spanja in smrti, saj jo je ravno on, ali pa njegovo bližnje sorodstvo, z močnim udarcem po glavi spravil v sedanje nezavestno stanje. In tudi vsi škratje nokoledarji vedo, da se poljubljanje neznanih princev kaj hitro sprevrže v kaj več. Tako ostaneta princeski samo dve možnosti. Da se zbudi in v zavestnem stanju sprejme usodo, ali pa da je poflodrana kar v nezavesti.

Ker pa borci za oblast niso nikakršni rahločutneži (cilj še vedno posvečuje sredstva), jih spanje večjega dela študentov pri dejanju samem nikakor ne bo motilo. Ta način potešitve jim je konec koncev že v krvi in jim postaja čedalje bolj všeč.

Seveda bo princeska zanosila – rodila se bo Zveza študentov. A očeta tega otroka si ne bo izbrala sama, vsilili ji ga bodo drugi.

Seveda ostaja možnost, da se nezaželenega plodu znebi in kasneje napravi zaželjeno dete.

Kolikor pa to deklino poznam, se bo namesto abortusa ali vsaj detomora odločila za tiho zastrupljanje in počasno hiranje.

PETER ŽNIDARŠIČ

TRIJE FILMI PETRA GREENAWAYA

The Falls bi lahko bili padci, lahko pa samo Ljudje, ki se pišejo na Fall. Film govori o obojem – o 92 ljudeh, katerih priimki se začenjajo na Fall (Fallstaff, Fallwaste...) in jim je skupna ljubezen do ptic, strah pred letenjem in padci. Tri ure dolg film je strukturiran kot album z razglednicami, vseh 92 »junakov« je po vrsti predstavljeno v besedi (nekateri le s kakšnim stavkom) in sliki (fotografije, stari filmski posnetki, »živi« prenosi). Gre za neke vrste izmišljen, ponarejen dokumentarec. »Pomanjkanje« filmskega materiala režiser nadomešča z vsem mogočim, še največkrat pa s snemanjem govorcev v studiu in ti nefilmski deli so tudi največja pomanjkljivost filma. Sicer pa je film zelo duhovit, razigran. Ob humorju (pravzaprav scenariju), ki je glavna odlika filma, velja pohvaliti še glasbo (Michael Nyman in drugi) ter snemalsko delo (nekateri trenutki so likovna perfekcija) Mikea Colesa in Johna Rosenberga. Zanimivo pa je predvsem to, da je ta film daleč od tistega, kar Greenaway dela danes – v njem humorno pripoveduje drobne zgodbe, ne filozofira in se ne izživlja v esteti-ziranju.

Z **Arhitektovim trebuhom** je naredil Greenaway vsaj majhen odmik od svojega trdo začrtanega stila. Dogajanje je postavil v Italijo in za glavnega junaka Američana. Film je takoj pridobil na tempu, razgibanosti in kot kaže tudi komercialnosti. Gre za tretji del »umetniškega triptiha« (še Risarjeva pogodba in Zoo), zato je tudi tu v ospredju življenje ustvarjalca (tokrat arhitekta) in njegov (kajpada) konec.

Glavni junak pride s svojo ženo v Rim, kjer naj bi kot zelo cenjen arhitekt postavil razstavo v čast skoraj neznanemu slikarju in arhitektu Boulléeju. Takoj po prihodu ga začno mučiti hude bolečine v trebuhu. Ker se žena speča z mlajšim, lepšim italijanskim arhitektom, junak začne sumiti, da ga žena zastruplja. Spremljamo njegovo ustvarjalno, čustveno in življenjsko agonijo. Ko zve, da ima raka in da se mu obeta le

Arhitektov trebuh (*The Belly of an Architect*, 1987), **The Falls** (1980) in **Kuhar, tat, njegova žena in njen ljubimec** (*The Cook, The Thief, His Wife & Her Lover*, 1989) so trije filmi angleškega režiserja, ki so bili 27., 29. in 30. novembra predvajani v Cankarjevem domu v Ljubljani. Obiskovalci so dvorani zapolnili skoraj do zadnjega kotička in že bi lahko naivnež pomislil, da gre za »nezaslišan čudež« (da se je število ljubiteljev filma čez noč podeseterilo, da si vsi naenkrat želijo kulture...), a je pri oceni obiska le treba upoštevati, da so bili filmi (resda brez podnapisov, torej neprevedeni) na ogled brezplačno, kar je omogočil British Council iz Zagreba. Ljubitelje filma pa se je dalo prešteti ob koncu filma *The Falls*. Film je začelo gledati okrog 240 ljudi, videlo pa ga je okrog 40, ki so vzdržali do konca.

še nekaj mesecev življenja, in ko ga zapusti žena v visoki nosečnosti, se na dan otvoritve razstave in v trenutku, ko žena rojeva njegovega otroka, vrže s stolpa.

Bistvene kvalitete filma so: njegova gledljivost (ne ravno pogosta kvaliteta Greenawa-

yevih del), odlično odigrane glavne vloge (predvsem **Brian Dennehy** in **Chloe Webb**) in seveda vsa filmska ikonografija, na katero smo pri tem avtorju že navajeni. Zelo dober film.

Vsa zgodba njegovega naj-novejšega filma je podana že

v naslovu – **Kuhar, tat, njegova žena in njen ljubimec**. Ves film se dogaja pri kuharju (Richard Bohringer) – v kuhinji in jedilnici njegove luksuzne restavracije Holandec. Tu redno zapravlja svoj denar tat (Michael Gambon) – nasilnež, gurman in sadist – s svojo ženo (Helen Mirren). Ker žena s takim izrazitim manjkom ne more biti zadovoljna, se hitro znajde v objemu drugega – tihega intelektualca, ki celo v restavraciji med jedjo bere na kupe knjig. Shajata se lahko le pri Holandcu, to pa pomeni v toaleti, ko pa sadist začne sumiti, pa s kuharjevo pomočjo še v kuhinji, shrambi, skladišču, hladilnici itd. Ko resnica pride na dan, prevarani mož še bolj podivja. Razbije pol restavracije, rani par mimoidočih in ko le najde skrivajoča se ljubimca, s svojimi pomočniki prisili intelektualca, da poje (list za listom) svojo najljubšo knjigo. Smrt svojega ljubega žena maščuje tako, da prisili svojega moža, da svojo žrtev (pečeno, obloženo z zelenjavo – to odlično opravi kuhar) poje. Čeprav je izpričan gurman, mu vsega ne uspe pojesti, ker ga žena že po prvem grizljaju ustrelji in cinično reče: »Ljudožerec!«.

Film je zgodba o ljubezni, erotizmu in predvsem nasilju. Takšnih in drugačnih prizorov nič kaj običajnega »filmskega« nasilja je v filmu za tako tezo več kot dovolj. So dobro zastavljeni in ker na njih ne vztraja predolgo, tudi dobro učinkujejo. V scenografiji je Greenaway prekosil svoj dosednji imidž. To, kar gledamo tokrat, je praznik za oči (domislisce vožnje kamere iz prostora v prostor – iz barve v barvo – jedilnica je rdeča, toaleta bela, kuhinja modra in zelena, s sceno in z njo skladnimi kostumi je režiser dosegel razbijanje monotonije ponavljajočih se prostorov. Ta skoraj gledališka vaja v slogu kaže na nove prijeme in nove možnosti v delu tega ekscentrika, ki kljub vztrajnemu ponavljanju teme (eros-tanatos) dela zanimiva dela. Peter Greenaway še vedno preseneča in upajmo, da ne misli odnehati.

MIRAN KORITNIK

GOLA PIŠTOLA

**GOLA
PIŠTOLA**

THE NAKED GUN

JERRY ZUCKER
Lestie Nielsen
George Kennedy
Priscila Presly

Podjetje za smeh dela s polno paro in čeprav film *Gola pištola* (*The Naked Gun*, 1988) v Ljubljani nasilno selijo iz kina v kino, je po številu predvajanj moč sklepati, da je (bo) uspešnica. Za naše razmere, seveda. Nič novega in nič čudnega za avtorski trio Zucker-Abrahams-Zucker, ki nas že lep čas razveseljuje s svojimi smešnicami in parodiranjem vsega, kar jim pride na misel.

film, vsi trije skupaj pa so najbolj »neumni« plakati za reklamiranje filmov. Dodatna smešnica sta napačno napisana najbolj znana ameriška priimka pri nas – Kennedy in Presley. Najbolj smešen pa je prevod filma. Prevajalec se je trudil, dobesedno prevajal skoraj vse povedano in tako uspel nevtralizirati skoraj vsak drugi besedni štos. Na srečo je v filmu dovolj »nemih« gagov, tako da mu vsega le ni uspelo pokvariti.

Preidimo k smešnostim filma samega. Osnova vsega so kriminalke – glavni junak filma je detektiv s svojim svetim poslanstvom – bojem proti zlu sveta. Čeprav je *Gola pištola* parodija kriminalk nasploh, vseh znanih obrazcev in klišejev takih filmov in TV nadaljevanj (nanižank), nas še najbolj spominja na tudi nam znano *Miami Vice*. Neke prave zgodbe skorajda ni. Potem ko junak v Bejrutu opravi z Gorbačovom, Castrom, Homeinijem, Gadafijem, Arafatom itd., se vrne domov in najde svojega črnkega partnerja vsega polomljenega v bolnici. Sam se loti boja proti razpečevalcem mamil in vmes prepreči še atentat na angleško kraljico. V tej kratki misiji mu uspe uničiti vse pred in za sabo. Vsa »zgodba« je seveda le okvir v katerega so avtorji nametali svoje štos »made in USA«. V tej moderni burleski ne manjka niti kung-fuja, niti moonwalkinga niti baseballa, niti moških (trdnih možakov – da sta to **Leslie Nielsen** in **George Kennedy** je vrhunec smešnosti) niti žensk (za katerimi ti bije vse – da so v film potegnili **Priscilla Presley** je drug vrhunec smešnosti. Ne samo, da ne zna igrati, še statira zelo slabo in to je režiser izkoristil za dodatno norčevanje iz nje. Žanra in gledalca, ki to isto »igralko« občuduje v serijah tipa *Dinastija*).

Nekdo se sprašuje, kako gledati tak film. Preprosto, tako kot je narejen – kot hrupno, divjo, dobro komedijo. Takšnega smeha ni nikdar preveč.

MIRAN KORITNIK

K je že leto 1977, ko je »skupina norcev« (*bunch of crazies*) prišla k neznanemu Johnu Landisu z željo, da bi po svojem showu posneli film. Nastal je **Kentucky Fried Movie**, eden najbolj dobičkonosnih filmov t.i. B produkcije v ZDA. Landis je kmalu postal »zelo znan«, »nora trojka« pa si je morala omisliti še film **Ali je pilot v letalu?** (*Flyin High ali Airplane!*), da bi si jih gledalci vsaj približno zapomnili. Film je bil »boom« tudi pri nas in potem... vse tiho je bilo. Do leta nazaj, ko so nam distributerji le ponudili nekaj a la Z-A-Z – gre seveda za komedijo **Kdo mi ubije ženo** (*Ruthless People*) z Dannyjem De Vitom in Bette Midler. A čeprav so Jim Abrahams, Jerry in David Zucker film režirali, to le ni »njihov« film, saj je posnet po scenariju Dalea Launerja in je ob tem, da je prijetna komedija, predvsem reklama za glavne igralce. Podobno je s filmom **Veliki posel** (*Big Business*), ki ga je po tujem scenariju zrežiral Jim Abrahams (tokrat sam) – film posnet kot »live aid« za Midlerjevo in Tomlinovo.

Tokrat se vračamo h koreninam, k tistemu, kar jim gre najbolje od rok in po čem slovijo. Divji, nori, odtrgani komediji-parodiji pa lastnem scenariju (pomagal je še Pat Proft). Film je izredno smešen in je lahko pojem filmske zabave. Ves njegov namen je le v tem in vsi, ki hodijo v kino po tedensko dozo zabave, ga ne smejo zamuditi.

Posebej moramo omeniti, da je razen filma smešno še vse kar se filma in njegove predstavitve tiče. V najavni špici piše, da je film režiral **David Zucker** (enako piše tudi na plakatu Zete filma iz Budve, ki je film odkupil), ki pa se, nemara zato, ker njegovo ime bolj vžge, na slovensko prepleskanem plakatu prelevi v Jerryja Zuckerja (Delo in Telex pa to veselo prepiseta).

Plakat je nasploh smešen. Narisan kot že plakata za filma *Kentucky Fried...* in *Ali je pilot...* je podobno neinformativen in v bistvu prava antipropaganda za

**SPORED
LJUBLJANSKE
KINOTEKE**

Ponedeljek, 11. 12. 1989
MOLK IN KRIK(CSEND ÉS KIÁLTÁS), Madžarska, 1967. Režija: Miklós Jancsó. Glav. vl.: András Kozak, Zoltán Latinovits, Jozsef Medaras.

JULIETTA, Francija, 1953. Režija: Marc Allégret. Glav. vl.: Dany Robin, Jean Marais, Jeanne Moreau, Nicole Berger.

Torek, 12. 12. 1989
MRK (L'ECLISSE), Italija-Francija, 1961. Scenarij in režija: Michelangelo Antonioni. Glav. vl.: Monica Vitti, Alain Delon, Francisco Rabal, Lilla Brignone.

Sreda, 13. 12. 1989
KID GALAHAD, ZDA, 1937. Režija: Michael Curtiz. Glav. vl.: Bette Davis, Edward G. Robinson, Wayne Morris, Jane Bryan, Humphrey Bogart.

Program Jorisa Ivensa: **ŠPANSKA ZEMLJA** (THE SPANISH EARTH), ZDA, 1937; **400 MILJONOV** (THE FOUR HUNDRED MILLION), ZDA, 1939. Scenarij in režija: Joris Ivens.

Četrtek, 14. 12. 1989
SOMRAK BOGOV (LA CADUTTA DEGLI DEI - GÖTTERDÄMERUNG), ZRN-Italija, 1969. Režija: Luchino Visconti. Glasba: Maurice Jarre. Glav. vl.: Dirk Bogarde, Ingrid Thulin, Helmut Berger, Renaud Verley, Rene Koldehof, Umberto Orsini (v barvah).

Petek, 15. 12. 1989
ZMAGOVALCI (THE VICTORS), Vel. Britanija, 1963. Scenarij in režija: Carl Foreman. Glav. vl.: George Peppard, Albert Finney, George Hamilton, Melina Mercouri, Jeanne Moreau, Eli Wallach (v barvah).

Sobota, 16. 12. 1989
YAKUZA (THE YAKUZA), ZDA, 1975. Režija: Sydney Pollack. Glav. vl.: Robert Mitchum, Takakura Ken, Brian Keith, Kishi Keiko (v barvah).

Nedelja, 17. 12. 1989
TOBOGAN SMRTI (ROLLERCOASTER), ZDA, 1977. Režija: James Goldstone. Glav. vl.: George Segal, Timothy Bottoms, Richard Widmark, Susan Strasberg, Henry Fonda (v barvah).

Ponedeljek, 18. 12. 1989
PRIVATNI GREHI, JAVNE VRLINE (PRIVATE VICES & PUBLIC VIRTUES), Italija-Jugoslavija, 1976. Režija: Miklós Jancsó. Fotografija: Tomislav Pinter. Galv. vl.: Lajos Balázsovits, Pamela Villoresi, Franco Branciaroli, Teresa Ann Savoy, Ivica Pajer, Laura Betti, Zvonimir Crnko (v barvah).

SKRIVNOST PICASSO (LE MYSTERE PICASSO), Francija, 1956. dokumentarni. Režija: Henri-Georges Clouzot.

BISERI ZA OGRILICO

ANDANTEONIONI

Torek, 12. 12. 1989
MRK (L'eclisse, 1961)

Torek, 19. 12. 1989
NOČ (La notte, 1960)
(glej spored)

Michelangelo Antonioni (letnik 1912) je še eden velikih avtorjev svetovnega filma, ki ga bodo lahko vsi, ki ga še ne poznajo, spoznali kar na hitro – s štirimi filmi v enem mesecu.

Potovanje po njegovi sloviti trilogiji se je prejšnji teden (8. 12.) že začelo z **Aventura**, nadaljuje pa se z omenjenima filmoma.

Glavne Antonionijeve značilnosti že iz prejšnjih filmov (npr. Kronika neke ljubezni, Prijateljice, Krik) – kot so ostra, a hladna analiza človeške, (malo) meščanske duševnosti, introspekcija, kritika družbe – so v teh treh filmih še posebej prišle do izraza, morda so prav tu doživele svoj vrh. Ob vsebinskih poudarkih je pri tem avtorju potrebno omeniti še čisto tehnične novosti, ki jih je vnesel v film. Značilno je nasprotovanje vsem tradicionalnim pravilom filmskega pripovedovanja, trganje kontinuitete le-tega, da o njegovih dolgih, zapletenih vožnjah kamere (ki so še danes lahko njegov zaščitni znak) niti ne govorimo. Kot poseben mejnik vsega naštetega se še posebej omenja njegov film **Avantura**, ki je v času nastanka razburjal gledalce in silil kritike v nasprotujoča si mnenja.

Obnoviti vsebino vseh teh del je skoraj nemogoče. Naj bo dovolj, če povemo, da govorijo o človeški osamljenosti, egoizmu, nasprotjih med spoloma, odtujenosti, obupu, nezainteresiranosti... »Junaki« Antonionijevih filmov tavajo, pogreznjeni v mračno, pušto okolje, gledalci pa v mučno atmosfero, ki jo Antonioni tako mojstrsko slika. Toda vse besede so premalo, to bo treba okusiti. Ljubitelji filma to že vedo.

Še to – januarja bo predvidoma na ogled še Rdeča puščava istega režiserja in iste igralko – **Monice Vitti** (igra v vseh štirih filmih), saj gre pravzaprav za cikel filmov te igralko.

M. K.

Michelangelo Antonioni – Povečava (Blow Up)

Torek, 19. 12. 1989
NOČ (LA NOTTE), Italija-Francija, 1960. Režija: Michelangelo Antonioni. Glav. vl.: Jeanne Moreau, Monica Vitti, Marcello Mastroianni, Bernhard Wicki.

Sreda, 20. 12. 1989
UPOR KAZNJENCEV (RIOT), ZDA, 1968. Režija: Buzz Kulik. Glav. vl.: Gene Hackman, Jim Brown, Ben Caruthers (v barvah).

Program Jorisa Ivensa: **RAJSKA DOLINA** Á VALPARAISO), Francija, 1963; **SEINA JE SREČALA PARIZ** (LA SEINE A RENCONRÉ PARIS), Francija, 1957; **CUBA PUEBLOS ARMAS** in **CARNET DE VI-AJE**, Kuba, 1961. (vsi dokumentarni). Scenarij in režija: Joris Ivens.

Četrtek, 21. 12. 1989
PETER IN TILKA (PETE 'N TILLIE), ZDA, 1972. Režija: Martin Ritt. Glav. vl.: Walter Matthau, Carol Burnett, Geraldine Page, Barry Nelson (v barvah).

Petek, 22. 12. 1989
POROČNO KOŠILO (WEDDING BREAKFAST), ZDA, 1956. Režija: Richard Brooks. Glav. vl.: Bette Davis, Ernest Borgnine, Debbie Reynolds, Rod Taylor.

Sobota, 23. 12. 1989
DO ZADNJEGA DIHA (A BOUT DE SOUFFLE), Francija 1959. Scenarij François Truffaut. Režija: Jean – Luc Godard. Glav. vl.: Jean-Paul Belmondo, Jean Seberg, Daniel Boulanger, Jean-Pierre Melville.

Nedelja, 24. 12. 1989
ČUDODELKA (THE MIRACLE WORKER), ZDA, 1962. Režija: Arthur Penn. Glav. vl.: Anne Bancroft, Patty Duke, Victor Jory, Inga Swenson.

Ponedeljek, 25. 12. 1989
QUO VADIS... ZDA, 1951. Režija: Mervyn Le Roy. Glav. vl.: Robert Taylor, Deborah Kerr, Peter Ustinov, Leo Genn, Patricia Laffan; (v barvah).

Torek, 26. 12. 1989
LJUBEZENSKE MELODIJE – PESEM O NORVEŠKI (SONG OF NORWAY), ZDA, 1970. Scenarij in režija: Andrew Stone. Glasba: Edward Grieg. Glav. vl.: Toraly Maurstad, Florence Henderson, Christina Schollin, Frank Poretta, Edward G. Robinson, Robert Morley (v barvah).

Prosimo cenjeno občinstvo, da ne zamuja predstave! Kinoteka si pridržuje pravico do spremembe programa.

Ki No Vice

● FELIKSI, evropske filmske nagrade za leto 1989, so podeljeni. Po mnenju žirije so najboljši filmi Pokrajina v megli Thea Angelopoulou, Eldorado Géze Bereményija (nagrada za režijo), Kino Paradiso Giuseppeja Tornatoreja (najboljši »mladi« režiser) ... Tako tudi uradno vemo, katere filme naša kina nikoli ne bodo videla. Kateri prikazovalec nas bo postavil na laž?

● Kljub temu, da selektor letošnjega Tedna novega sovjetskega filma v Ljubljani Miron Černenko z izborom ni bil niti najmanj prizanesljiv do naših proameriško usmerjenih gledalcev (še najbolj »komercialno usmerjena« filma sta bila Punčka in Ubiti zmaja, torej nadomestka, ki sta zamenjala izbrana filma - Kroniko odtujitve in dokumentarnega Črni kvadrat - vzrok zamenjave je objektivne narave, vseh kopij ni bilo mogoče dobiti, ker na veliko potujejo po svetu, so obiskovalci presenetili celo največje optimiste. Osem filmov si je ogledalo 419 vedoželjnejšev (po predstavah 60, 61, 57, 66, 76, 38, 61 - sem niso vštetih študentje AGRFTV), ki so tako kar za nekajkrat prekosili lanski porazni obisk iste prireditve. Čestitamo!

● Prav v času potekanja Tedna novega sovjetskega filma je v Ljubljani začel svoj osvajalni pohod tudi Batman (kar je še ena posrečena poteza prirediteljev!). Junaka, človeka-netopirja, se je v dveh dvoranah hkrati (Union, Siška) v prvem tednu predvajanja oprijelo, se z njim vzpenjalo, padalo in na koncu obviselo okrog 12.000

gledalcev. Do rekorda je še daleč, a so netopirji trdožive živali.

● Po vseh znanstveno-fantastičnih peripetijah in približno osem mesečni zamudi je končno določen datum rednega predvajanja REMINGTONA v Ljubljani. Od 12. decembra dalje bodo vsi, ki tega drugega filma Damjana Kozoleta še niso videli, prišli na svoj račun. Avtorjem pa so dogodki okoli ljubljanskega predvajanja že lahko dali snov za nov film. Komedijo ali grozljivko. Ali kar oboje skupaj.

● Kot glavne atrakcije decembrskega kinosporeda Ljubljanski kinematografi napovedujejo: ameriško komedijo Roba Reinerja (Stand by Me) WHEN HARRY MET SALLY z Meg Ryan (Top Gun, D. O. A.) in Billjem Cristalom (Vrzi mamo z vlaka) v glavnih vlogah, vsem že znani ameriški animirano-igrani film KDO JE POTUNKAL ROGERJA ZAJCA (Who Framed Roger Rabbit) Roberta Zemeckisa (Lov na zeleni diamant. Nazaj v prihodnost) in (saj ni res - pa je!) najboljšo možno božično darilo - štiriinpolurni spektakl Franca Zeffirellija JEZUS IZ NAZARETA. Zeffirelli je našemu gledalcu znan vsaj po Ukročni trmoglavki (z E. Taylor in R. Burtonom) Romeu in Juliji (kot uspešnejšima filmoma), Šampionu (z Johnom Voightom in Rickyjem Schroderjem) in Neskončni ljubezni (Endless Love z Brooke Shields - kot izrazito ponesrečenemu filmu). Jezusa igra Robert Powell (Mahler v istoimenskem filmu Kena Rus-

sella), njegovo mater Marijo pa Olivia Hussey (Julija pri istem režiserju). Film bo najbrž na sporedu Mini kina Union. Pripravite ... najprej denarnice, lahko pa tudi robčke. To zagotovo ne bo kino za groš.

● Za resnejše ljubitelje filma (in vse, ki to nameravajo postati) objavljamo naslove in cene (te so v starih mil. din) vseh kinotečnih publikacij, ki so še na voljo pri blagajni Kinoteke: DOVŽENKO, HAWKS, VIGO, NOVI VAL ČEŠKO-SLOVAŠKEGA FILMA, OBIŠČIMO KINOTEKO (to je priročnik za šole) (vse našteje po 5 st. mil.), STERNBERG, AMERIŠKI NEMI FILM 1894-1920, LUBITSCH, GRIFFITH, EJZENŠTEJN (vse po 10), OPHÜLS, BUÑUEL, 20 LET NEMŠKEGA FILMA 1913-33, ROSSELLINI, LANG, FORD, FILM NA ŠVEDSKEM, BERGMAN, WELLES (vse po 15), LEAN, TARKOVSKI, FELLINI (po 20), MURNAU (in še dve, ki sta v pripravi - LOSEY, VISCONTI - po 30 st. mil.). Za star milijon pa lahko dobite Buñuelovo filmografijo in »Ameriško avantgardo«.

● Skupni programski svet (SPS) pri kinematografih si je omislil novo klasifikacijo za ocenjene filme. Nekdanje opisne ocene (»priporočila«, »soglašila«, itd.) so zamenjale črke A, B, C, D. Glede na to, da je bil Batman ocenjen z A, si že lahko predstavljate, kako bo zadeva potekala, a kljub temu drugič malo podrobneje o vsem skupaj.

M. K.

Oskarjevci...

THE GODFATHER, PART TWO (Boter II)

Režija: Francis Ford Coppola.

Gl. vl.: Al Pacino, Robert De Niro, Robert Duvall, John Cazale, Diane Keaton, Talia Shire...

Saga Maria Puza o italomafiji v ZDA se nadaljuje. Ker naprej skoraj ne more, se knjiga in film vrneta nazaj. De Niro seveda ni Marlon Brando, a je simpatičen že zato, ker veste, da igra mladega »Branda« (lik dona Vittoria Corleoneja). Odlični film, za dlako manj kot prvi Boter, zato pa bolj nagradjen. Oskar za leto 1974, pa še za režijo in stransko vlogo! In Coppola gre od takrat naprej samo še navzdol. Kje so časi njegovih Deževnih ljudi (Rain People)? Še to, najbolj zanimiva pojava v filmu je Lee Strasberg, učitelj skoraj vseh ostalih v Botrih, ki kaj veljajo.

VIDEOTEKA

★ ★ ★ ★ ★
 GALERIJA ŠKUC   Stari trg 21   Ljubljana
 pon - sob 10 - 21   tel: 216 540

REBECCA

Režija: Alfred Hitchcock.

Gl. vl.: Laurence Olivier, Joan Fontaine, Judith Anderson, George Sanders.

Temačna pripoved romana Daphne du Maurier je po prihodu v ZDA tako zamikala »velikega« Alfa, da je posnel film. Da ne bi bilo prevelike zmede pri oboževalcih tega režiserja - sam je rekel, da to ni Hitchcock, temveč novelica. Morda je to tudi vzrok, da je Rebecca oskarjevec za leto 1940 (pa še za črno-belo fotografijo, medtem, ko so bili trije nosilni igralci iz filma zanj »le« nominirani). Soliden film, ki pa je vse bolj zanimiv le za popolnitev

opusu režiserja in pa velikega igralca, ki je letos umrl.

ALL QUIET ON THE WESTERN FRONT (Na zahodu nič novega)

Režija: Lewis Milestone

Gl. vl.: Lew Ayers, Louis Wolheim, John Wray

Antivojni film po klasičnem delu E. M. Remarquea, posnet takoj po izidu knjige. Zelo dober, prepričljiv, v duhu časa in - daleč pred časom, saj še danes učinkuje. Današnjega gledalca lahko zmotijo nekateri naivni prizori, a če se zmore istoveriti z Batmanom, mu tudi to ne bo delalo večjih preglavic. Oskar za leto 1929-30!!! Novejši, barvni in »lepši« film z istim naslovom (režija Delbert Mann) kljub zveneči igalski zasedbi in podobnim kvaliteta- tam ni tak dosežek kot njegov predhodnik.

M. K.

spet ŠKUC...

KNJIGARNA, KI VE KAJ HOČE

Knjigarna KARANTANIJA v prostorih galerije ŠKUC

Marsikdo, ki je šel konec septembra mimo Galerije ŠKUC na Starem trgu 21 in jo mogoče želel obiskovati, je obtičal pred zaprtimi vrati, saj so ravno te dni začeli sodelavci glacerije z obnovitvenimi deli in ureditvijo prostorov. Vhodni prostor naj bi bil torej odslej namenjen knjigarni. Zato se je ŠKUC in alteršank preselil v galerijske prostore. Prodaja plošč, ki se je prej tudi odvijala v vhodni sobi, pa je sedaj zavzela malo mini pisarnico popotovalne agencije ERAZEM (mimogrede: popotovalna agencija ERAZEM bo v kratkem odprla svoj mali popotniški lokalček na Trubarjevi ulici).

Razen te preureditve se je snela tudi ŠKUCina satenas-tomodra zastavca, ki je visela nad vhodnimi vrati in predstavljala nekakšni simbol drugačne alternativnoumetniške galerije.

No, ideja knjigarne v ŠKUCinih prostorih je bila prav gotovo dobra zamisel, ampak komu pa je bilo jasno, zakaj sploh gre. Mogoče za komercializacijo ŠKUCA? Za rušenje neke vedno bolj zatrite oblike alternativne scene. Če pogledamo izbore knjig, ki se prodajajo, sežejo od slovarjev, šolskih učbenikov, monografij, enciklopedij umetnosti, zbirk, romanov do slikanic, kuharskih knjig, knjige za ročna dela in tudi kasete Zdravja za razgibalne vaje pred in po porodu. Torej knjige za vsakogar. Vendar Nardinova ideja o ustanovitvi knjigarne sploh ni tako komercialnega namena, kot so se mogoče že nekateri redni obiskovalci Galerije ŠKUC bali. Saj gre povsem novo obliko delovanja knjigarne, ki bo verjetno bolj pripomoglo k ponovni oživitvi večmedijskih projektov, predavanjih, literarnih večerov, kot pa je temu bilo v zadnjem času. Delovanje knjigarne se ne vrši samo v merilu prodaje knjig, vendar tudi v predstavitvi novih knjig na literarnih večerih ob kozarčku v ambientalnih prostorih galerije.

Podobno, a ne ravno ob kavi, mogoče pa tudi to kdaj, kot tiste kavarniške šege, ki so se odvijale na Dunaju pa tudi v ljubljanski

To je torej scenarij o tem, kako je nastala knjigarna KARANTANIJA... Nekdo je imel fenomenalno dobro idejo, a ne sredstev. Prišel je mimo drugi, ki je imel tudi marsikakšno idejo, a nič konkretnega. Imel pa je poznanstva. Te dva sta šla do tretjega, ki je čakal na dobro idejo. Imel je dober prostor za pravo stvar. Našli so se torej pravi ljudje za pravi deal. Za uresničitev ideje pa jim je manjkalo še nekaj bistvenega. Tako so torej šli vsi trije do vele machotov mesta in ga zaprosili za "big money" iz svojega zaklada. In tako se je rodila nova knjigarna v mestu Ljubljana. Igrali so: Milan Nardin kot idejni zasnovalec, David Tasić kot tisti drugi, Joška Pajer, drugače urednik/redaktor Galerije ŠKUC, ki jima je ponudil prostor v Galeriji ŠKUC in velemacho mesta Ljubljana KOMPAS, ki je sponzoriral celo zadevo.

kavarni Union, Pri figovcu in v Nebotičniku, kjer danes posedajo le še starejši ljudje in ohranjajo to tradicijo. Mit posedanja in branja literature, časopisov... v prijetnem kavarniškem okolju pri nas ni več moč najti.

Marina Gržinič je zapisala v dokumentaciji delovanja Galerije ŠKUC Ljubljana 1978-1987, da je strategija delovanja galerije ŠKUC, odprtost v najširšem smislu - s poudarkom na novih izraznih možnostih likovne govorice, ne glede na starost in položaj posameznika/skupine... gre za podpiranje tiste umetniške tvornosti, ki se zaveda svojega položaja znotraj družbe in pervertira tradicionalni sistem branja, gledanja na umetniško delo... Torej bo šlo pri knjigarni vsekakor za nujno sodelovanje z galerijo. Razen tega bo novost tudi ta, da bo s 15. januarjem možno kupiti novo ali rabljeno knjigo, ki jo bo lahko kupec vrnil v roku enega meseca s tem, da se mu povrnejo 80% stroškov vrednosti knjige. To bo za slovensko knjižno tržišče novost, s čimer bo na nov način podpirala bralne navade občanov. No, ugodnost, ki je na voljo študentom, pa že itak vsi poznamo, in sicer, da imajo študentje pri nakupu 10% popusta ob predložitvi indeksa.

Za vse tiste, ki jih zanimajo tedenske novosti, pa lahko pišejo ali obiščejo knjigarno osebno, kjer bodo dobili seznam "Vročih deset knjigarne Karantanije" (Naslov: Knjigarna KARANTANIJA, Stari trg 21, Ljubljana). In cene?! so solidne, celo za 30.000.- se dajo dobiti neke Kosovelove pesmice.

In za konec: knjigarna bo prav gotovo pripomogla k razširitvi delovanja galerije ŠKUC, ki so si jo pridobili študentje Likovne Akademije v letu 1978 s prizadevanjem, da se v teh prostorih ne bi zgolj razstavljalo, ampak se tudi pogovarjalo, predavalo in vpeljevalo nove koncepte na področju likovne umetnosti ter prihajajočih teženj in usmeritev. Upajmo, da bosta Nardin in Tasić res izpolnila tisto, kar sta ob obljubah in podpori Joška Pajerja in KOMPASa, uresničila.

Vicky Osolnik

foto: Milan Mrčun

Mož in žena, kaj pa drugega. Augustin v Texasu je mesto, kjer stanujeta. Pred dvema leti sta izdala omenjeno prvo ploščo, ki sta jo prodajala bolj na drobni o. Lanskoletno *Eden Alley* pa so na ameriških college radijskih postajah vrteli podolgem in počez ter ju tako uspeli uvrstiti na malce širše tržišče. Na ta način sta dobila tudi vlogo v filmu; videli smo jih lahko v Ljubljani in sicer kot gostilniška zabavljača v D.O.A. (opazil ju je tako ali tako le malokdo). Razlog tega zapisa pa je nova tretja plošča z naslovom *Edge Of Allegiance*. Z njo logično nadaljujeta zadeve s prvega in drugega albuma. Podeželska zagamanost (odmaknjenost od trendovske ponudbe zadnjega časa) je verjetno vzrok drugačnosti dueta. Glasba Timbuk 3 namreč močno odstopa od klišejev, ki jih uporablja in ponuja večina "ubranih" ameriških skupin. Skladbe zastavljata ritmično zelo pestro - od rhythm and bluesa preko reggaeja do mehiško južnjaškega melosa, vse skupaj pa naredita lahkotno, kot da vi to počel J.J.Cale. Zanimivo je, da sama odigrata vse instrumente, le za ritem poskrbi sintetizator; vendar zaradi tega glasba ne zveni prav nič sintetično, ampak prav prijetno za popoldanski klepet ali bolj intenzivno poslušanje. Tekstovno sta od paradij s prejšnjih dveh plošč prišla tudi do ekoloških tekstov na zadnji plošči. Parodija na ameriški vsakdan pa vsekakor ostaja glavni pristop k besedilom. V teh res lahko najdemo Ameriko v malem: od ljubezni in seksa prideta preko politike do potujočih pridigarjev, kislega dežja in družinskih praznikov. Mogoče se zdi vse skupaj malce čudno, vendar daje vsaka plošča izredno kompakten občutek - je celota, sicer brez nekakšne visoke ideje ali koncepta, enostavno je. Najbolj prijetno pri Timbuk 3 je torej neposredno in nepretvarjajoče podajanje lastnega razmišljanja, seveda skozi tako zastavljeno glasbo.

Timbuk 3 napredujeta - zdaj jih rolajo že sateliti; pravzaprav ju forsirajo le na MTV (ko prideta na repertuar Supra ali Skaja ju bodo tako vsi imeli za cool (kul) trip).

Igor Ivanič

GREETINGS FROM TIMBUK 3

Tak naslov nosi prva plošča dueta Timbuk 3. Amerika tako in drugače sta, ali vsaj skušata biti, Pat in Barbara Macdonald.

P.s.: medtem ko sem zadnjič nergal nad Mladino neazurnostjo in šarlatanstvom pristopom ob objavi novic, novosti ipd., so tamkajšnji bistroumneži v rubriki Mondo spet ustrelili kozla. Ponosno so objavili, da so The Pogues izdali novo ploščo *Love And Peace*. No, zadeva je na tržišču že od letošnjega julija, Tribuna pa je širši zapis o njej objavila avgusta. (vsekakor pa je Mladina ažurna vsaj kar se tiče izdaj licenčnih plošč pri nas; omenjeni vinil se je pred kratkim res pojavil tudi v naših trgovinah. Glede na zadnje izdaje naših založb pa upam, da v naslednji številki ne bo podatka, da so U2 izdali ploščo *War*).

Če čisto odkrito priznam, na dan mrtvih nisem počel čisto ničesar. Visel sem doma in pisal tekstič o veselem potovanju v Münchenu, ki ga boste, če sem prav izračunal, lahko poiskali v isti številki. Pravi žur se je začel dan kasneje, natančneje 2. novembra 1989. Na ta večer sem se namenil obiskati kar dva koncerta v Ljubljani. Najprej sem stopil do prijazno renovirane dvorane KUD France Prešeren v Trnovem, kjer sta imela nastopiti dva prijazna kanadčana, ki se jima je reklo Deja Woodoo. Fanta sta igrala zelo zabaven »čorba-billy«, oziroma »šljivovic-rokenrol«, kot je njuno muziko dan kasneje krstil RŠ, na zanimiv instrumentarij, ki je vseboval štiristrunsko kitaro in bobne brez činel. Vse je bilo O. K., samo ljudi je bilo odločno premalo. Imel sem občutek, da so prišli le tisti z brezplačnimi vstopnicami, čeprav so se organizatorji v osebi Monike FV pohvalili, da so prodali celih 50 (z besedo: petdeset) vstopnic. Škoda. Potem sem odbrzel v Palmo, kjer se je imel zgoditi dogodek z zagonetnim naslovom Stonesi na dobri mrhi v Palmi. V omenjenem klubu je vladala napopisna gneča. Kot je tam v navadi, sem se zagostil v ozkem grlu pri šanku, kjer so me valovi kakih dvajset minut premikali sem in tja. Potem mi je neka dama, ki je kljub prerivanju vztrajala ob šanku, kupila pivo in uspel sem se preriniti do plesišča. Tam je igral Don Mentoni Blues Band, ki je po zaslugi enega ne pretirano bedastega besedila na tujo glasbo postal slovenska hit skupina številka 1 (z besedo: ena). Mentoniju sem se približal na kakšne tri metre, vendar muzikantov še nisem zagledal. Razočaran sem se obrnil proti izhodu in se po krajši rokoborbi v gužvi pri šanku odšel tolažit v K 4. Po tem napornem večeru mi je naslednji dan, natančneje 3. novembra 1989, kar odgovarjalo, da so Perotovi Sokoli igrali v Drami, kjer sem lahko v miru sedel. Sokoli zvenijo živo dosti bolje kot na plošči in je bilo vse skuapj

DOBRA PRHA – MRZLA MRHA

Foto: Metod Urbančič

Jebeno je tole pisanje za štirinajstdnevnik, ki izhaja na tri tedne; tako bosta moja razmišljanja ob dnevu mrtvih brali na dan republike. Vmes se je zgodilo nekaj nadvse pomembnega: v Berlinu so porušili tamkajšnji zid in z njim simbol komunistične svobode. Ampak vrtnimo se k naši temi.

sorazmerno O. K. Hecno pa je bilo gledati, kako so se posamezni segmenti publike znašli v Drami. Laibachi so se denimo dobro vklopili v zadnjo vrsto parterja, nekoliko manj so nekdanji Pankrti sodili v lože, najbolj pa je ven padel (malodane dobesedno) verjetno edini pravi Perotov fan z litrom terana v roki.

Teden dni pozneje, natančneje 11. novembra 1989, pa se je v Cankarjevem domu zgodila prav zares velika zadeva: k nam so zalutali The Residents. Koncert je bil velika mora za vse mogoče grebatorje, saj ni bilo mogoče odkriti nobenega vira brezplačnih vstopnic. Povrhu je še Iggy Rock odpotoval v Berlin na nekakšen festival menaderjev. (Ne vem ali ima to kakšno zvezo, ampak po njegovem odhodu iz Berlina so tam začeli rušiti v uvodu omenjeni zid.) Tačas pa si je Rotovnikova mafija privoščila ultimativno perverzijo na tem področju in je celo akreditiranim novinarjem prodajala vstopnice. Hram kulture je dokazal svoj visoki nivo tudi s tem, da si je v kakšni od bližnjih šol sposodil stole, ki jih je stlačil v parter in s tem prodal dodatnih 60 (z besedo: šestdeset) vstopnic ali več; ugotovil sem namreč, da so bile nekatere od teh dodatnih vstopnic v parterju oštevilčene, na drugih pa je pisalo samo »dodatni sedež v parterju«. Po drugi strani pa je bilo tudi nekaj praznih sedežev, saj so vstopnice po običajnih sindikalnih poteh romale v razne TOZD in OZD. Tako sem videl v dvorani cele družine, ki so za Residentse gotovo prvič slišale, ampak so pač v službi dobili brezplačne karte, medtem ko je neki Nemeč, ki je bil na vseh koncertih te turneje, skoraj ostal pred vrati. Mislim, da bi morali zaradi te blamaže pogoltno kultburokracijo iz CD dodobra preveriti in ji ukiniti subvencije za sindikalno-abonentske mahinacije, dokler se ne bo navadila korektnega odnosa do tistih, ki so pripravljeni pošteno plačati karte. Tako!

GARY GRAY

UŠKUC-a ti je pa kar mal nerodn uletet, ker so tud tam eni čudni mladci lublanske scene. Čuden, da ne nosjo napisov: JAZ NEKAJ POMENIM. Sami egocentriki! A dej, zdej je pa že tolk ura, da lahko kar odpizdimo od kle. In spet kakšen joint v zavetju Leninovga parka. Samo, da se ne bi spet kakšen klošar prislínu. Ne, sej zdej je že mrz, pa se vsi stiskajo v Figovcu, kjer še sedet ne morš, če nočeš žret. Ja, ja, kar dober staf se rola zdej po Lublan, polet bomo pa spetagal, k nam bojo zaloge pošle.

Mene že tko trese... a gremo, no?! Spet štetje dnarja in ugotavljanje, če mamó vsi dost za karte. Pri nabavljanju vstopnic spet totalna zmeda. Nikakor se nismo mogli zment s tipom, ki tam prodaja karte in totalno nabija Metaliko. Redarji pa so spet povabil k sebi pol svoje družine, da jim ne bi blo dolčas, ko težijo folku. Sploh ne pomaga, če ga lepo pogledaš. Ne spusti te noter, pa konc. Karta pa je vse dražja in dražja. Mal pomislím kir dan je sploh dons... aha, četrtek. Se pravi K4 v četrtek. No, kul. Muzka 20-ih bendov. Treba bo zdržat. Nč več ne vela sprehod do parka za stimulacijo. Zdej se je treba spravit v kakšn kot al' pa skret. Na žalost pa se vedno najde kakšen "prijeten" redar, ki ti z veseljem vse pobere. Vsaj to, v drugih diskotekah te kar takoj ven fuknejo.

Folk je pa tuki vse bolj in bolj čuden. Too much mladih šminkerjev, ki so nekje slišal, da je v K4 the best. Ja je že ne, ampak da bi se v K4 stiskal kr vsi mladi Lublančani, je pa tudi mal preveč. Folk, premal placa je, dej pejte ob enih dam. Pa ne, da se vm da kle čakati do treh? Lublanski potniški promet je neverjetno hecen: če ob enih zamudiš avtobus, zvisiš kr za dve uri.

In res, po eni uri je situacija boljša.

Šminkerjev že ni več! Verjeten so mal razočarani, sej niso pričakoval tako odštekane scene. Čeprav sploh ni tako hudo.

sPet Ta kuRčevA MEGLA

Foto: Metod Urbančič

Tko k' ponavad smo zmeneni v Unionu, pol se bomo pa odrolal v Knafla, sfrkal par jointov in se smejoči odkotalil do ŠKUC-a, kjer se je spet začel neki dogajat.

V Unionu vse po starem. Pri vsaki mizi samo, kao intelektualni bla, bla. Dej zapri že gobec, ti maskota kelnerska in umaken to roko z mojga ramena. Pa spet premal cukra.

Kaj se dogaja v tej pofukani Lublani? Nč! To je vse. Ob treh spet zmrzujemo na Bavarcu. V soboto pa se obeta neki bol zanimivga.

Sugar cubes: No, v redu. Koncert sam po sebi ni bil nč posebenga. Posledica koncerta pa je bla neverjetna gužva v K4.

No, za spremembo smo dons povabljeni na private party, ki jo prireja high society.

Tam pa... namesto puščic, kje naj bi to blo, so nam pot nazorno pokazale sveče, ki jih je blo povsod dovolj. Na žuru so bli sami pomembni predstavniki alter scene, katerih imen ne bi posebi navajala. Pili smo Whiskey, ki so ga točil iz triliterskih flaš. Miza je bla obložena z olivami, figami in arašidi, ki blagodejno vplivajo na potenco. Velik se je plesal in priznt moram, da sem bla presenečena nad pristnim vzdušjem, ki je vladal cel večer. Prisotni so bli tud člani benda Sugar cubes, razen deklice (pevke), ki je že zgodi zapustila prizorišče in se posvetila svojmu otroku. Tud oni so bli blazno zadovoljni z žurom, a se ga po mojem zaradi stanja, v kakršnem so bli, ne bodo niti spomnili. To party je blo nujno potrebno omenit, da se ve, da se tud take stvari dogajajo.

Različni folk, različna mesta ter različni žuri. Punkerjev, metalcev, hipijev in drugih ekstremov naše družbe ne boš nikol vidu pit viskija. Po navad se zadovoljijo kar z Zmajem iz Puharjeve, ki ga spijejo kar na klopeh Leninovga parka. Včasih pa ni keša niti za Zmaja. Takrat pa po parku krožijo litri vina in bol se bliža tema, bol se te postave majejo in lovijo ravnotežje, dokler se ne zgrudijo v bližne grmovje. Tako imenovani šminkerji pr Prešernu pa počnejo isto, le da se ga ne zadevajo v takih količinah. Tavajo po megli, ogledujejo en drugga in večer po navad zaključjo v kakšnem lokalu na Starem trgu ob raznih likerčkih in mega opravljanjih. Konc koncev pa je vseeno kva si in kdo si. Važen, da si cool.

oni o nas · oni o nas · oni o nas

ONI O NAS · ONI O NAS · ONI O NAS

STUDENT, tednik beograjskih študentov, je prvo srbsko glasilo, ki razbija mit o srbski politični renesansi in enoglasju. V 20. številki objavlja tekst z naslovom *Ko stoji iza Politike?* V njem avtor V.B. med drugim piše: "Nedavno je Politika rešetala in anatimizirala desno in levo, obtožujoč "žalitve imena, lika in dela Josipa Broza", žalitve Dneva mladosti in Dneva varnosti. Zdaj, ko so ustoličene nove abstraktne svetinje in duhovi, kot je duh 8. seje, ki kroži po Srbiji in tudi širše, jih Politika uporablja kot argumente v "boju za resnico". No, to ni samo Politikina manira. Zdi se, da je v bojih za oblast v "demokracijskih" volitvah in kar je najbolj očitno - z "voljo naroda" - konkurente najlažje očrtniti, če se jim naprti greh proti "Liniji", 8. seje, "srbske enotnosti", itd. Toda vse to otopčeno in preveč resnično spominja na socialistične čase otoškega turizma. Avtor daje zelo enostaven odgovor: izza Politike je politika. Lahko tudi vprašamo: kdo je izza Studenta. Mira Marković, Slobina soproga, očitno nič več.

Igor Bavčar v **MLADOSTI** (20.11) ocenjuje priprave na volitve in možnosti zmage opozicije. Meni, "da so rezultati volitev odvisni od tega, kaj se bo do volitev zgodilo. Zelo so odvisne od volilne tehnike, volilnega zakona, zakona o združevanju državljanov in podobnih zakonov, ki bodo sprejeti pred volitvami."

Tudi mi bi želeli pluralizem, toda da nam noter ne gre in da ostanemo nedolžni, piše Student o projektu pluralizma, ki je med komunisti šele v procesu tvorbe besede. In dodaja: "Jugoslovanski komunisti so morali po odhodu vlaka revolucionarnega zagona najti tisto legitimno formulo, ki jih bo obdržala na oblasti, dokler ne bodo opredeljeni končali eksperiment. Ko je postalo očitno, da je delavski razred preveč ozka in nedefinirana kategorija, se je iskalo na drugi strani nekaj, kar naj bi bilo izvor oblasti nad celotno družbo.

Ostali sta samo dve možnosti: državljani in nacija."

Jugoslovanski komunisti so izbrali prvo.

Beograjski organi za notranje zadeve delujejo preventivno, v smislu preprečevanja lažnega emigriranja iz SFRJ. Zato lahko ti organi odvzamejo državljanu potni list, če čvrsto ocenijo, da je to potrebno, in če opazijo neobstoječe, toda potencialne prekrške.

Akademik Ljubomir Tadić o medijski vojni: "Tisti, ki bere samo svoje župnijsko časopisje, je suženj tega javnega mnenja in se napaja s predsodki, ki so značilnost lenega mišljenja. Potem imamo to, kar se dogaja danes: svobodno javno mnenje je omejeno samo na nekatere enklave. Dovoljeno je, da Politika piše, kakor pač piše - po mojem mnenju nerazumno - ali da Danas polni svoje vrstice z antisrbsko propagando pod krinko kritike režima Slobodana Miloševića. To je vse posledica režima aplavza, Titove epohe, ki je bila epoha plapolajočih zastav..."

V letu 1988 so zvezni organi sprejeli 26.180 pritožb, ki so prispale iz vseh koncev Jugoslavije in celo iz tujine (151). Iz (bivše) ožje Srbije je prispelo 17.039 pritožb, s Kosova 1171, iz Slovenije pa 310. Večina pritožb je bila preposlanih na naslove republiških in pokrajinskih organov. O tem, kako učinkoviti so bili "svetovalni organi", ne gre razmišljati. Student odkriva skrivnosti "beograjskega zlata", največjega vojnega plena v zgodovini. Trezorji Narodne banke kraljevine Jugoslavije, dvora, privatni trezorji generalov in beograjskih bogatašev - vse to je predstavljalo konvoj 57 kamionov s 130 zaboji zlata (vrednost 16 bilijonov lir). Ta konvoj so skušali pripeljati do Angležev, a je prišel v roke Italijanom. Ob kapitulaciji Italije so si večino plena prigrabili Nemci. Ob koncu vojne je Tito

zahteval in dobil ob pomoči italijanskih komunistov 27 ton zlata, milijon funtov, štiri milijone dolarjev in vrednostne papirje emigrantov. Sredi leta 1947 je po odloku mednarodnega poola Jugoslaviji vmjeno še 8,4 tone zlata. V tujini je po Studentovih izračunih ostalo najmanj 20 ton zlata, milijon funtov in 2 milijona dolarjev.

POGLEDI, časopis kragujevskih študentov, so objavili tekst izpod peresa mag. Zorana Miloševića z naslovom *Do Alp in nazaj*. Avtor v njem razmišlja o položaju Albancev v Sloveniji. Izhodišče je žalski "primer" osemčlanske albanske družine, ki je na občinskem dvorišču zahtevala delo in stanovanje, dobila pa vozovnico do Prištine. Avtorjeva teza je "ubitačna": "Politična podpora nacionalistično-separatističnim silam na Kosovu in Metohiji s strani slovenskega političnega vodstva ni slučajna." Tezo pa Milošević izpelje v trditev, da Slovenija ni obljubljena dežela za Albance s Kosova. "Oni so samo vojaki, ki jih perfidna slovenska politika poriva v prve bojne vrste, proti bratstvu in enotnosti. Tu se novokomponirana bajka o "dobri" Sloveniji konča. Potrebno pa bo še veliko časa, da se uvidi tako enostavno dejstvo in sporočilo, namenjeno predvsem Albancem: kdo jim je pravzaprav v Jugoslaviji (ne)prijatelj. "Pogledi mag. Zorana Miloševića verjetno niso vredni niti tega, da bi 30 tisoč slovenskih Albancev priredilo miting resnice v Kragujevcu. Sloven - i mire shok!

Valter prinaša intervju z ex premierom Brankom Mikulićem, ki ga lahko pospremimo z Djurino (top lista nadrealista) krilatice:

Ma zdravaavoo!!!

BRANKO ČAKARMIŠ

S O F T F U C K E R S

↙ Miting bil je živ...

↗ zaklal i on je tam par volov...

↙ v (od pravice obsijani) noči
s hroščem pelje se domov...

Cesta Bratstva in enotnosti. Okrog dveh zjutraj. Soj žarometov je suvereno obvladoval gosto meglo. Čeprav si je želel biti doma, še preden bo v kioskih nova številka Tribune, ni šlo več kot 60. Prižgal je radio. "Poslušate nočni program Radia Ljubljana..." Tresk. Z zadnjega sedeža je privlekel steklenico piva, jo odprl z zobmi in na eks posejal do polovice. Srce mu je prijetno zabrenčalo. Goldhom. Tresk. Fiiuuuššš... Flap. Flap. Flap. Šla je guma. Nejevoljno je ustavil in izstopil: "Jebo te ja u feltnu!" Prižgal je vžigalnik. "Sa-va. Jest Sava, nije Kolpa. Krakow. Kra... Kranj. Pa znao sam. E, ma gde sam bolan ukrao ovo kutijo?!" Ker ni bilo daleč naokoli nikakršnih znakov življenja, je ves obupan pokleknil pred avto in panično kriknil: "O Kecmanu, gde si sad!!!" Bil je v mat poziciji. Lotevala se ga je paranoja. Strah. Šumenje. Čistost njegove vesti ga je ohranjala prisebnega. Pa vendar...

"Še pri Ljubljan'ci bal se nisi smrti, zrl ji v mednožje, mar tukaj kot Čkrebč bi trepetal, ko Slobo mu je dal orožje..."

Nenadoma je postalo neznansko svetlo. Čeprav je ugasnil dolge luči, je nebo še vedno žarelo. Izključil je meglenke. Brez efekta. Pomislil je na E.T.-ja. "Druže E.T... (spoštovani bralci, opravičujemo se, nastali srbski solati in upamo, da je niste pojedli (oz. ji nasledil; op.a.)... Tovariš E.T., vem, da sem grešil, vem, da nisem upošteval vaših odlokov... Smrk. Kradel sem. Uuuu... Ubijal..." Voice: "Pravilno si ravnal, ampak poslušaj me ti..."

"Slobodan?"

"Kje imaš mojo sliko. Ne vidim je na šipi..."

"Joj, oprost...Guma..."

"Ne čujem te dobro..."

"Gumidefekt, tovariš Slobo!"

"Ponovi še enkrat!"

"Slobo...defekt!?"

"Dobro sem te slišal. Dobro. Da sem defekten? Poslušaj, vse bom ulovil in zaprl. Poglej si Vlasija. Sem ga že obsodil. Tudi ti prideš na vrsto!"

"Slobo?! Zate sem moril v Ljubljani, v policijski in antidemokratski Sloveniji. Slobo, me boš zaradi počene gume zaprl!?!?"

Svetloba je hipoma izginila. Cesto Bratstva in enotnosti je zopet prekrila megljena plast demokracije. Človekove svoboščine je odnesla noč pravne države in nekje v jarku se je zaslislal hripav predsmrtni Banzai. Tišina. Stokanje. Kulturni molk je prekinilo hreščanje iz hrošča. Radio si je opomogel: "...obsijani od sonca pravice so zapustili hišo svojih staršev in se ločili od svojcev, saj jih posvečuje njihov cilj..." Mlada vrba v neposredni bližini je radostno vztrepotala...

Naslednji dan so svojci zaman pričakovali osmrtnico v lokalnem tedniku. Na pogrebu ni bilo šajkač, užurja, le onemogla mati in pet hčera, ki so brez njene vednosti kupile Tigar gumo in prodale hrošča za 200 DM. Mesec dni po družinski tragediji so hčere marke prispevale za Zajam...

B.K.Hammer

Pot iz Kayserija, ki je nekako v sredini Turčije, do Bayazida, ki leži na meji z Iranom, teče čez vzhodni del Anatolije. To je dežela nizkih gričev brez gozdov, pokrita s travnimi stepami in manjšimi puščavami, kjer samo naselja nomadov in cstanke starih mest motijo idilo nedotaknjene narave. Anatolija, imenovana tudi hotel narodov, je na svojih prostranstvih skozi tisočletja človeške zgodovine gostila najrazličnejša plemena, narode in države. Prihajala je iz rok v roke različnih osvajalcev. Od kamene dobe, preko bronaste, Asircev, raznih svetovnih imperijev do danes. Z vsemi je bila gostoljubna, kot je ta kolorit barvonjev in tišine lahko gostoljuben v svoji preprostosti neba, kamenja in trave.

Moje srednjeevropsko iztrenirano mišljenje se težko prebija po poti neke logike, ko se v neverjetno skladni pokrajini iznenada, popolnoma nepričakovano pojavijo šotori Nomadov, obkroženi s čredami ovac ali v zemljo vkopanih vasi, nedaleč od ceste. Še bolj pa te presenetijo pisano oblečeni kmetje, ki se ob robu ceste, ki se skoraj dotika polja maka, sprehajajo s kalašnjikom na ramenih. Hkrati pa ti v nasmehu pokažejo zobe, ne ravno v najboljšem stanju, in ti prijazno pomahajo s temno roko.

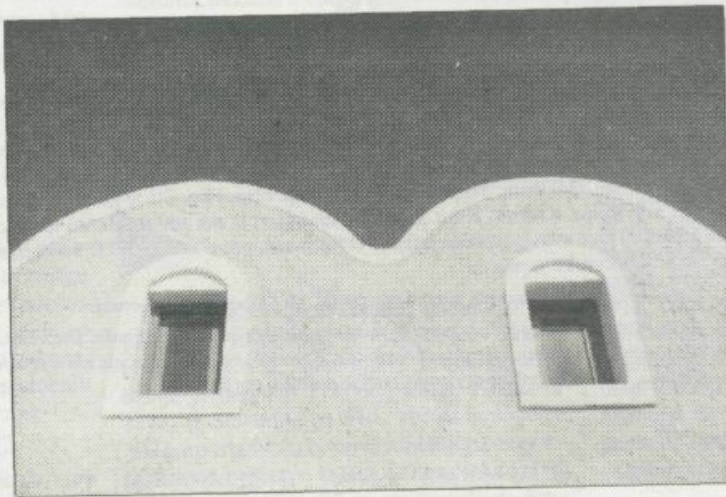
Počasi sem začel verjeti Bulatovičevim »Ljudem s štirimi prsti«, v tem romanu pisatelj opisuje tudi turške tihotapce orožja, ki ne tihotapijo samo ročnega orožja, temveč tudi topove, bazuke in druga simpatična orodja, ki so v teh krajih nujno potrebna za uspešno kmetovanje na poljih opojnega maka.

Potovanje je potekalo počasi, vendar še vedno veliko hitreje kot s turškimi vlaki. Vsakih nekaj ur malce daljši postanek pri obcestni gostilni, da spiješ tisti obvezni čaj, si pretegneš noge in kjer imaš prednost pred vsemi, saj si tujec. Vsi te ponujajo s čajem in sprašujejo ali si Nemec. A ti odgovarjaš z rokami in tistimi mednarodnimi besedami, za katere upaš, da jih bodo razumeli.

Privatne gostilne škodijo socializmu

TURČIJA

foto: Miha Dobrin

Iz Gorema, nekakšnega centra čudovite Kapadokije, sem se odpravil zgodaj zjutraj, kar se kasneje pokazalo za nepotrebno, vendar tedaj še nisem poznal turškega sistema avtobusnih prevozov. V Turčiji je avtobusni prevoz zelo gost. V isto smer odhaja hkrati ali zaporedoma več avtobusov različnih podjetij – gostota ne zavisi od časa odhoda, temveč se čas odhoda ravna po številu potnikov – ko se vozilo napolni, voznik odpelje.

Zaenkrat tu še ni sramota biti Jugoslovan. V Istanbulu že, tu pa vse pride mnogo kasneje in nekateri celo vedo, da je Bosna nekoč bila turška.

Zgodilo se je na enem od takih postankov. Nekje med Erzurumom in Karsom, v deželi, kot pravijo Američani: »In the middle of nothing.« Pil sem svoj čaj na leseni terasi lesenega gostišča, ura pa se je bližala drugi po polnoči. Pristopil je visok, zravn starček z dolgimi sivimi brki, medtem ko je sedel k meni, je naročil čaj zame in zase. Medtem ko je z žličko mešal že tretjo kocko sladkorja in s tem spreminjal čaj v nekaj gostega in lepljivega, me je vprašal:

»Alemania, Alemania?«

Vedel sem, da to pomeni Nemčijo, zato sem mu odgovoril, da ne, da nisem iz Nemčije, ampak iz Jugoslavije. Pripravljaj sem se že, da mu, kot že tolikokrat do zdaj, razložim, kje je to, ko so se mu oči zasvetile, prijel me je za roke in rekel v zelo dobri srbsčini: »Jesi li ti iz Beograda?« »Ali, kako je to mogoče, da ti govoriš srpski?« sem ga vprašal. »Pa moji stari su došli ovamo iz Beograda za vreme srpske bune. Kod kuće mi svi govorimo srpski. To je naš maternji jezik!«

Pri odhodu je pritisnil svoje štrnaste brke na moja lica, me zopet prijel za roke in rekel: »Tako to rade u Srbiji, zar ne?«

Sam nisem vedel, zakaj me obhaja tako nelagoden občutek ob mojem sopotniku, ki je prišel na avtobus v Erzurumu, vendar se ga nikakor nisem mogel znebiti. In zopet se je izkazalo, da je intuicija zadeva, ki ji lahko mnogokrat zaupaš. Sredi noči, ko je večina potnikov utrujena pospala na svojih sedežih, se je moj sopotnik, precej smrdeč starček, nestrpno premikal na svojem sedežu, zato sem poškilil nanj in nisem mogel verjeti svojim očem. Stari je odgrnil turški tepih, ki je sestavni del opreme vsakega turškega avtobusa – ravno tako kot dišeča vodica, s katero ti nadišavijo roke ob vstopu v avtobus in nekakšen praočehladilnik v obliki škatle, napolnjene z ledom, v katerega so vtaknjene ste-

klenice z vodo in si jih vsak, ki postane žejen, vzame kadarkoli si to zaželi. No, možak je odgrnil to preprogo, vzel v roke obrezanega tiča in z užitek scal na tla. Ko je končal z opravilom, ki mu je prineslo očitno olajšanje, je tiča mirno pospravil v hlače in zagrnil preprogo čez lužo, ki se je nabrala pod najinimi nogami. Videl je, da ga opazujem, a je samo zamahnil z roko, se obrnil v stran in me z ritjo potisnil popolnoma v kot. In zaspal. Moj novi položaj ni bil ravno višek udobja, zato nikakor nisem mogel zaspati. Iz tega se je porodila še ena dokaj neprijetna zadeva. Pred menoj sta sedeli dve ženski srednjih let in medtem, ko so spale, so se roke starega pohotneža prikradle na ogromne joške ene od njiju. Jasno, da sem obsedel z na široko odprtimi očmi od začudenja. V trenutku, ko se je ženska pred menoj zbudila, sem strmel vanjo, starčeve roke pa so bliskovito izginile z njenega oprsja. On sam pa je mirno spal. Ja, prisegel bi, da je bil njegov spanec eden najglobljih, kar sem jih videl do tedaj. Jaz pa sem bil edini buđen na celem avtobusu. Vendar ne dolgo. Dama je s svojim vreščanjem kmalu prebudila ostale potnike. Ne vem, kaj mi je govorila, vendar so me ostali sopotniki kasneje kar malo čudno gledali.

Jutro je bilo tako čudovito, kot so samo jutra na Jutrovem. Bilo pa je še toliko lepše, ker smo se končno, po mnogih urah vožnje, le pripeljali v Bayazid. Originalno turško ime tega mesteca je Dogu-Bayazid. Leži pod gorovjem Ararat. Biblijsko goro, kjer naj bi po legendi po strašnem »vesoljnem« potopu pristal Noe, edini preživeli, s svojo ladjo, imenovana »Arka«. Kar nekaj raziskovalcev se je odločilo najti to legendarno barko, a vedno brez uspeha. Zadnja ekspedicija je bila francoska, pravijo, da je našla ostanke ladje v gori, vendar tega niso mogli dokazati, ker se nihče ni vrnil v dolino. V zavetju mogočne gore, ki je nikoli ne vidiš cele, saj je vrh venomer zavrt v megleno kopreno in oblake, še žive bojevita plemena Kurdov, Azarbejdžanov in Armencev. Tu je središče tihotapcev in nepretrganega odpora proti katerikoli uradni oblasti. Gorovje je zaradi mraza, nedostopnosti in bojevitih plemen večinoma še neraziskano. A tu nekje so bile, če verjamemo svetopisemskemu Mojzesu, veličastne palače, tudi slavni Semiramidini viseči vrtovi, eno od svetovnih čudes so zeleneli v teh krajih. Tudi mogočna armenska država Urarte, ki je kasneje podlegla ekspanzivni Asiriji, je imela center v tem pogorju.

Narava in ljudje preprečujejo drugim ljudem, da bi odgrnili zaveso s tega koščka človeške zgodovine. Obstaja samo mesto Bayazid, malo, nepomembno mesto, ki služi kot vojna baza in etapa na potovanju redkih raziskovalcev, planincev in maloštevilnih turistov.

V mestu lahko najameš nekaj podobnega taksiju, ki te odpelje do samega mejnega prehoda. Vendar je ta način precej drag, zato sem se odločil za najcenejšo

varianto – avtoštop. Čas je edina stvar, ki jo imam na pretek. Tako sem se na iransko-turški meji znašel precej časa kasneje.

Po nekajurnem čakanju na turški strani sem se brez neklih posebnih problemov znašel na iranskem delu mejnega prehoda. Tudi tam niso pretiravali z natančnim pregledovanjem moje opreme, predvsem jih je potolažil moj odgovor, da potujem skozi Iran samo tranzitno na poti v Indijo. Po končanih formalnostih sem zakoračil v popoldansko sonce. Končno Iran!

Z nahrbtnikom na ramenih, rokami v žepih in glavo v sanjarjenju sem korakal po spuščajoči se cesti, mimo množice parkiranih tovornjakov. Pešačil sem mimo voznikov, ki so v skupinah posedali v zlojlivih stoličih poleg svojih vozil in na plinskih kuhalnikih kuhali kavo. Njihovi pogledi so se radovedno ustavljali na meni in eden od njih me je ogovoril: »Zdravo bratko! Od kaj si? Iz Juge si? E, pa mi smo od Skopje, bratko! Sedi i popi kavu sa nama, ajd!«

Tako smo »popričali« o moji in njihovih poti, o mojih namerah v Iranu, njihovi službi. Bili so iz nekega skopskega prevozniškega podjetja, ki vozi predvsem na bližnji vzhod in je glavna konkurenca množici bolgarskih kamionov, ki so specializirani

za prevoz blaga iz Evrope v ta del sveta. Pojasnila sta mi, da bi me z veseljem vzela s seboj do Teherana, vendar naši vozniki vozijo v parih in tako nimata v kabini dovolj prostora zame in mojo prtljago. Ker pa sta se s svojim vozilom priključila dvema bolgarskima tovornjakoma, sta enega od voznikov vprašala, če bi me lahko vzel v svoj kamion. Bolgari vozijo sami, vsak svoj kamion. Vendar pa potujejo v skupinah po nekaj tovornjakov skupaj, saj so iranske ceste nevarne za osamljene voznike. Glavna nevarnost za voznike so dezertjerji s fronte, ki si z napadi na kamione nabavljajo hrano in druge potrebščine. Nemalo vozil se vrne domov s prestreljenimi okni. Zato se naši Makeдонci, ki jih je veliko manj kot Bolgarov, ponavadi pridružijo tem bolgarskim konvojem.

Eden od obeh Bolgarov je privolil, da me vzame do Teherana. Seveda je sedaj še vse v rokah obmejne policije in carine. Ta včasih zadržuje tovornjake po več dni brez pravega vzroka. Vojska pač! A imel sem srečo. Moje prevoznike so spustili čez mejo že po nekaj urah. Prva etapa potovanja po Iranu se je začela.

PETER ŽNIDARŠIČ

foto: Miha Dobrin

ZSMS je izdala plakat, ki opozarja na 1. december, dan boja proti AIDS-u. Plakata niso nalepili iz (za tiste, ki so imeli plakat možnost videti) razumljivih razlogov. Lahko pa ga kupite na RK ZSMS Dalmatinova 4, Ljubljana. Ne bo vam žal!

FELJTON

PROTOKOLI SIONSKIH MODRECEV

ENAJSTA SEJA.(1)

Enotnost razumevanja in zapovedovanja.(2)

Načrt vodenja mora biti v enih možganih. Če bi se dopustilo, da se razdeli več duhov, ga ne bi mogli učvrstiti. Znan (3) mora biti le suverenu, njegovi upravljalci pa morajo opraviti tista dela, ki jim po potrebi zaupajo. To je zato, da se ne poruši ali škoduje genijalni zamisli in harmoniji njegove celote, pa tudi praktični moči zaupnosti, ki jo ima vsak njegov del. Če bi se moralo o takem delu razpravljati ali postaviti na glasovanje, bi s tem prišlo do nepravilnih pojmovanj (4), ki ne bi prodrli v notranjost in harmonijo njegove osnove. Naši načrti morajo biti močno in logično zastavljeni; zato jih ne moremo obelodaniti in delo našega poglavarja prepustiti masam, da bi ga iznakazile.

Dokler ne bo popolnoma jasno, da je napočil čas našega prihoda na kraljevanje, se ne bomo lotili temeljnih sprememb obstoječih ustanov; predrugačili bomo samo njihovo ekonomsko bazo, dosledno pa tudi njihovo delovanje s tem, da ga bomo usmerjali proti začrtani poti v naših načrtih.

Spodkopati ustanove COIMSKIH držav (6)

V vseh državah imajo skoraj iste ustanove pod različnimi imeni; predstavništva, ministrstva, senat, državni zbor, zakonodajno in izvršno telo. Ne bom vam govoril o mehanizmu medsebojnih odnosov teh ustanov, ker vam je zelo dobro znan; vendar pa bi vas opozoril na to, da

- (1) Dvanajsti zapisknik francoskega rokopisa, Deseta seja pri NILUSU, delna.
- (2) Poljsko: Genijalni predstojnik masonstva; Italijansko: Genij in masa.
- (3) NILUS: Zaradi tega nam je dovoljeno le vedeti za načrte akcije, vendar o njem nikakor ne smemo razpravljati, da mu ne bi uničili moči ali...
- (4) NILUS... volilcev...
- (5) NILUS: Odločni...
- (6) Poljsko: Ustanove in njihove funkcije. Italijansko: Padec ustanov.

vsaka od teh ustanov izpolnjuje eno od pomembnih funkcij v vladi. Zapomnite si, da besedo "pomembno" uporabljam za funkcijo in ne za ustanovo. Iz tega sledi, da niso pomembne ustanove temveč njihove funkcije. Ustanove so si med seboj razdelile vse vladne funkcije; upravno, izvršno, zakonodajno, sodno in nadzorno. Zato so vse te funkcije vladinega organizma postale podobne organom človeškega telesa. Skratka, če bi se pokvaril en organ vladinega stroja, bi zbolela država, kot se to dogaja s človeškim telesom, in prenehala živeti.

Strup liberalizma(7)

Ko smo organizem držav okužili z liberalizmom, s tem smrtnim strupom, se je vse politično življenje v njih spremenilo; vse so bile

prizadete s smrtno boleznijo, razpadom krvi. Ne preostane nam drugega, kot da čakamo konec njihove agonije.

Ustavne države. Boj strank. Demagogija.

Predsedniki - židovske kreature. (8)

Iz liberalizma so se rodile ustavne vlade, ki so nadomestile aristokracijo. (9). Ustava ni nič drugega kot šola neenotnosti, preprirov, nesporazumov, nesoglasij, neplodnih agitacij, strankarstva, skratka vsega, kar omogoča slabitev državne aktivnosti.

Tribuna, pas tudi tisk, sta vladarje obsodila na nemoč in nedelo. S tem so postali nekoristni. To je v mnogih državah pripomoglo k njihove-mu padcu. Takrat smo lahko razglasili republikansko dobo: predstavnike ljudstva smo

nadomestili z njegovo lastno karikaturu - predsednikom republike, nekoga iz mase, naših sužnjev. Ta je bila prva mina, ki smo jo postavili pod države COIMSKIH narodov.

Odgovornost predsednika (10)

V bližnji bodočnosti bomo vzpostavili odgovornost predsednika. Tako ne bomo imeli več težav pri izvajanju našega načrta (11). Predsedniki bodo nosili vso odgovornost. Dejstvo te odgovornosti bo razredčilo vrste tistih, ki hrepenijo po oblasti in nastala bo zmeda in dezorganizacija v državi, ki ne bo mogla najti predsednika. Takrat bomo brez zaprek vstopili v vladne vrste.

Pokvarjeni predsedniki. Zbornice. Nagla sodišča. (12)

Seveda bomo najprej pripravili izvolitev predsednikov, ki so imeli v svojem življenju že kakšen škandal. Zaradi teh madežev iz svoje preteklosti bodo ponižni izvajalci naših ukazov iz strahu, da se ti madeži odkrijejo, in zato, da bi obdržali koristi in privilegije, ki jih prinaša položaj predsednika (13).

Stvar poslanske zbornice bo izbrati in ščititi predsednika (14), katerega oblast bo seveda postala tarča vseh napadov. Vendar mu bomo za obrambo dali pravico sklicevati se na ljudstvo (da se izogne plebiscitu) brez posredovanja njegovih predstavnikov, ker je ljudstvo, to je večina mase, naš slepi služabnik. Predsedniku

- (7) Italijansko: Okužba.
- (8) Poljsko: Ustava kot šola strankarskega boja. Republikanska doba. Predsedniki - masonske kreature. Italijansko: Učinki liberalizma.
- (9) NILUS: ... edine zdrave državne oblike za pogane.
- (10) Italijansko: Odgovoren predsednik.
- (11) ... za katerega bo odgovarjal naš "dummy" (tisti, ki ubija z Whistom).
- (12) Poljsko: "Panama".-Vloga poslanske zbornice in predsednika. Italijansko: Kompromitirane osebe in njihova uporabnost.
- (13) Odlično spričevalo za osebe, ki so prišle na oblast z židovsko reklamo in služijo židovskim interesom! G.B.
- (14) NILUS: Ki bodo kof lutke v naših rokah.

bomo dali pravico, da vzpostavi hitra sodišča. To pravico bomo zagovarjali z dejstvom, da predsednik kot predstojnik vseh državnih armad, lahko z njimi tudi razpolaga za obrambo republiške ustave, ki jo mora ščititi, saj je on njen odgovorni predstavnik.

Zakonodajno žido-masonstvo(15)

Jasno je, da bo pod takšno vlado ključ svetinje nad svetinjami v naših rokah. Nihče razen nas ne bo mogel usmerjati zakonodajne oblasti.

Nova demokratična ustava (16)

Poleg drugih ukrepov (17) se bo zbornica odvzela pravica interpretacije (18) pod pretvezo zaščititi politično tajnost, za katero bo odgovoren predsednik. Število ljudskih poslancev bo z novo ustavo omejeno na minimum, kar bo takoj zmanjšalo rast političnih strasti(19). Če pa bi se te razplamtele tudi v tako na minimum okrnjeni zbornici (20), bi mi, sklicujoč se na veličino ljudstva, vedno imeli prav.

Predsednik republike bo imel posebno pravico imenovati predsednike in podpredsednike zbornice in senata. Dosegli bomo, da bodo zasedanja parlamentarnih sej omejena na nekaj mesecev. Razen tega bo imel predsednik republike kot predstojnik izvršne oblasti, pravico, da skliče ali razpusti parlamentarne skupščine in v tem času odgodi sklic novega parlamenta. Da odgovornost predsednika ne bi bila preveč obremenjena (21), bomo nagovorili tiste, ki ga obkrožajo - njegove ministre in višje uradnike, da bodo obšli (22) predsednikova navodila in jih zamenjali z lastnimi ukrepi. Včasih bodo namesto njega prevzeli odgovornost. To vlogo posebno priporočamo senatu, državnemu svetu in ministrskemu kabinetu (23). Predsednik republike bo, kakor bomo mi hoteli, razlagal zakone, ki se lahko razlagajo na razne načine. V primeru potrebe jih bo lahko tudi razveljavil. Predlagal bo začasne zakone in spremembe v ustavi samo, če bo to lahko zagovarjal tako, da je to v večjo korist države.

Priprave za židovsko avtokracijo (24)

S temi sredstvi bomo po malem ukiniti, kar smo bili do sedaj prisiljeni ustanoviti, ko pa bo napočil čas, da nadomestimo vlade z našo avtokratsko oblastjo, bomo brez ozira ukiniti vse ustave.

Preglasitev vsesplošnega židovskega suverena (25)

Možno je, da bo naš avtokratski suveren, suveren sveta, še pred ukinitvijo ustav. To priznanje se lahko zgodi, ko bodo ljudstva, zgrožena nad neredom in moralnim propadom (26) svojih vlad, rada ali nerada vzklikala: "Dol z vsemi, hočemo samo enega poglavarja, kralja sveta, pa čeprav je sionske krvi, ki nas bo znal združiti in odpraviti vzroke naše nesloge: meje, narodnosti, vere, ljudske dolgove; kralja, ki nam bo končno vrnil mir in red, ki ju ne moremo dobiti od naših vladarjev in predstavnikov, ker nas vedno žrtvujejo svojim osebnim interesom."

Laže prenašajo nalezljive bolezni in druge "šibe božje" (27)

Dobro veste, da je za uresničitev takšnih želja potrebno neprestano kaliti medsebojne odnose narodov in odnose do oblasti. Na ta način se bodo vsi izčrpali z neslogo, medsebojnim sovraštvom, boji, z rivalstvom, pa tudi z mučeništvom, izkoreninjanjem narodov, znanih po svoji potrpežljivosti (na primer Rusov, Indijancev in drugih) z lahkoto,

prenašanjem nalezljivih bolezni, za katerih protistrupe vedo samo naši učenjaki in da COIMI tako padejo pod našo finančno in monopolno oblast. Ne sme se jim dati dihati (29), ker bi morali na rezultate našega prejšnjega delovanja čakati, kar pa ni zaželeno.

- (25) Poljsko: Ura proglasitve vsesplošnega suverena.
Italijansko: Vsesplošni suveren.
- (26) NILUS: ... svojih voditeljev (S padcem, ki ga bomo mi pripravili).
- (27) Poljsko: Prenašanje nalezljivih bolezni in druge prevare masonstva.
Italijansko: "Šibe božje".
- (28) NILUS: ... ne vidijo drugega izhoda iz svojih težav, kot zahtevo po pomoči našega denarja in naše popolne suverenosti.
- (29) NILUS: ... majhna je verjetnost, da se bo takšna prilika ponudila.

- (15) Poljsko: Masonstvo kot zakonodajna sila;
Italijansko: Velika kontrola.
- (16) Poljsko: Nova republiška ustava.
Italijansko: Nova ustava.
- (17) NILUS: Ko bomo vzpostavili novo republiško ustavo, pod pretvezo državne tajne...
- (18) NILUS: Pravico, da razpravlja o ukrepih.
- (19) NILUS: ... in politično strast.
- (20) NILUS: ... okrnili bi jih do zadnjega predstavnika, opirajoč se na ljudstvo.
- (21) NILUS: ... za posledice vseh dejanj, pravzaprav nezakonit, dokler ne dozorijo naši načrti.
- (22) NILUS: Da izmaličijo.
- (23) NILUS: A ne posameznikom.
- (24) Poljsko: Prehod na masonske avtokracije.
Italijansko: Prehod na avtokracijo.

**Unsere
letzte
Hoffnung:**

HITLER

Volk dlako menja,
nravi pa ne!

EVROPA ZDAJ!

Z Jugoslavijo k Evropi